

Forsøg med målrettede sociale indsatser i dagtilbud

Evaluering

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

IMPLEMENT
CONSULTING GROUP

Indhold

1. Indledning	4
2. Evalueringsformål og -tilgang	7
2.1 Formål, evalueringsspørgsmål og modning.....	7
2.2 Puljeprojekter	8
2.3 Evalueringens datagrundlag	10
2.4 Faser og dataindsamling i puljeprojekterne	11
3. Hovedkonklusion	15
4. Tværgående analyser	19
4.1 Ni betydningsfulde elementer	19
4.1.1 Element: Hjemmet som samarbejdsramme.....	21
4.1.2 Element: Læring ved brug af fysiske redskaber	24
4.1.3 Element: Målrettet inspiration og praktisk guidning	27
4.1.4 Element: Tematiserede forældrearrangementer	30
4.1.5 Element: Systematik i samtaler	33
4.1.6 Element: Styrkede tværfaglige møder	36
4.1.7 Element: Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet.....	39
4.1.8 Element: Overgangsmøder.....	42
4.1.9 Element: Systematiske trivselsvurderinger.....	45
4.2 Implementering og indsatsbeskrivelse	48
4.3 Resultater på organisatorisk niveau	48
4.4 Resultater på borgerniveau	53
4.5 Omkostninger tilknyttet indsatsen	55
5. Puljeprojekter	56
5.1 Læsevejledning	56
5.2 Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune ..	59
5.3 Styrket forældresamarbejde om barnets sproglige udvikling, Haderslev Kommune	64
5.4 Sammen om barnet, Helsingør Kommune	68
5.5 Styrket samarbejde – et godt børneliv, Hjørring Kommune	73

5.6	Dannelse – en rygsæk for livet, Hjørring Kommune.....	79
5.7	Børn og familier i fokus, Ishøj Kommune	85
5.8	Trivsel i dagtilbud, Mariagerfjord Kommune	90
5.9	Fælles om børnelivet, Morsø Kommune	95
5.10	Småbørnstrampolinen, Tønder Kommune	101
5.11	Helhedsorienteret familie- og dagtilbud, Vejle Kommune	110
5.12	Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune.....	117
5.13	En bedre chance i livet, Aabenraa Kommune	124
5.14	Det sunde liv, Glostrup Kommune.....	129
5.15	Målrettet samarbejde mellem forældre, sundhedsplejen og dagtilbud, Silkeborg Kommune	134
5.16	Læsevenner, Svendborg Kommune	139
6.	Bilag A: Evalueringstilgang	141
6.1	Det formative element – tilgang og resultat	141
6.2	Det summative aspekt – tilgang og resultat	142

1. Indledning

Den 9. juni 2017 indgik daværende regering bestående af Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti, aftalen 'Stærke dagtilbud – alle børn skal med i fællesskabet' med Dansk Folkeparti, Socialdemokratiet og Radikale Venstre.

Af aftalen fremgår det blandt andet, at der skal gennemføres forsøg med målrettede sociale indsatser i dagtilbud, hvor der er fokus på dagtilbuddenes samarbejde med særligt sundhedsplejen og forældrene, men også socialrådgivere og frivillige aktører. Indsatserne skal styrke læring og trivsel hos børn i udsatte positioner. Ambitionen er at styrke vidensgrundlaget, som dagtilbud i Danmark står på, når der skal arbejdes med dette område.

På denne måde understøtter vidensgrundlaget også arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan, og dens fokus på trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Forsøgene med målrettede sociale indsatser i dagtilbud er udmøntet gennem en ansøgningspulje. 14 kommuner har fået midler fra puljen til afprøvning af indsatser i 15 puljeprojekter (én kommune fik midler til to puljeprojekter). I perioden fra efteråret 2018 til efteråret 2022 har de 14 kommuner således arbejdet med at udvikle, beskrive og implementere målrettede sociale indsatser i dagtilbud i de 15 puljeprojekter.

Kommuner, der har gennemført forsøg med målrettede sociale indsatser i dagtilbud

- Frederikshavn Kommune
- Glostrup Kommune
- Haderslev Kommune
- Helsingør Kommune
- Hjørring Kommune (to puljeprojekter)
- Ishøj Kommune
- Mariagerfjord Kommune
- Morsø Kommune
- Silkeborg Kommune
- Svendborg Kommune (afsluttet i 2020)
- Tønder Kommune
- Vejle Kommune
- Vesthimmerlands Kommune
- Aabenraa Kommune

Formålet med puljeprojekterne er at mindske betydningen af negativ social arv ved at styrke læring og trivsel for børn i udsatte positioner. Det sker gennem forsøg med målrettede sociale og tværfaglige indsatser i dagtilbud med en høj andel af børn i udsatte positioner ved at styrke, udvikle og systematisere samarbejdet mellem dagtilbuddene og henholdsvis sundhedsplejerske og forældre samt socialrådgiver og frivillige aktører.

Det fremgår endvidere af den politiske aftale, at de igangsatte forsøg skal evalueres. I denne rapport præsenteres resultaterne af evalueringen.

Evalueringen er udarbejdet som en del af et modningsprojekt, hvilket udgør en særlig ramme for evalueringsdesignet. Se nærmere i boksen om "Modning i de 15 puljeprojekter".

Evalueringen er gennemført af Implement Consulting Group i samarbejde med Danmarks Evalueringsinstitut (EVA).

Læsevejledning

I rapporten præsenteres resultaterne af evalueringen af de 15 puljeprojekter. Rapporten kan læses som en sammenhængende tekst, der behandler alle resultater af evalueringen og dermed besvarer de tre ovenstående evalueringsspørgsmål. Samtidig er rapporten opbygget, så det er muligt at læse udvalgte dele af rapporten.

Efter indledningen, der beskriver baggrunden for evalueringen, præsenteres i kapitel 2 formålet med evalueringen og et kortfattet resumé af den anvendte evalueringstilgang. Derefter følger kapitel 3 med en præsentation af evalueringens hovedkonklusioner.

I kapitel 4 udfoldes de fund, der fremkommer af evalueringen, når der kigges på tværs af de 15 puljeprojekter. En væsentlig del af rapporten udgøres af præsentationen af ni betydningsfulde elementer. Disse elementer er beskrevet ét for ét og kan læses uafhængigt af hinanden i afsnit 4.1. I kapitel 4 gives desuden et samlet svar på hvert af de tre evalueringsspørgsmål i afsnit 4.2, 4.3, 4.4 og 4.5.

Efter præsentationen af de ni betydningsfulde elementer og de øvrige tværgående fund præsenteres de 15 puljeprojekter i kapitel 5. Her kan der findes yderligere inspiration til arbejdet med at styrke læring og trivsel for børn i udsatte positioner. Samtidig vil de tre evalueringsspørgsmål blive besvaret enkeltvis for hver af de modnede puljeprojekter.

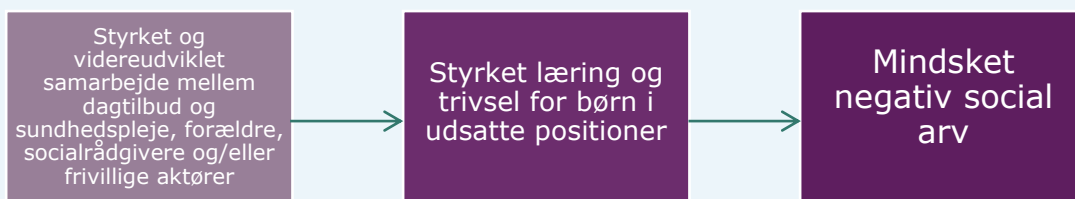

Rapporten er en del af et større materiale, der også rummer yderligere inspiration, herunder et praksisorienteret inspirationsmateriale og tre korte videoer. Materialet kan findes på emu.dk/dagtilbud.

Modning i de 15 puljeprojekter

De 15 puljeprojekter har alle gennemført et modningsforløb, hvor konkrete aktiviteter har skullet styrke og videreudvikle samarbejdet mellem dagtilbud og henholdsvis forældre, sundhedsplejersker, socialrådgivere og frivillige aktører. Målet med det styrkede samarbejde er at understøtte læring og trivsel for børn i udsatte positioner, hvilket skal mindske den negative sociale arv. Målet om at mindske negativ social arv er et langsigtet mål, hvorfor det ikke i praksis har indgået i hverken udviklingen eller evalueringen.

Figur 1: Mål for de 15 puljeprojekter

Modningsforløbet har i projektperioden bestået af:

- En *konkretiseringsfase*, hvor indsatsen i hvert puljeprojekt løbende er blevet tilpasset på baggrund af systematisk indhentede erfaringer med aktiviteter, resultater og virkninger. Tilpasningerne af indsatsen er blevet beskrevet i en indsatsbeskrivelse.
- En *udbredelsesfase*, hvor den tilpassede indsats – som beskrevet i indsatsbeskrivelsen – er blevet udbredt i de deltagende dagtilbud i hvert puljeprojekt.
- En *virkningsfase*, hvor indsatsen i de enkelte puljeprojekter har været implementeret i de deltagende dagtilbud, og der har været fokus på at undersøge og dokumentere resultat og virkning af de udbredte indsatser.

2. Evalueringsformål og -tilgang

2.1 Formål, evalueringsspørgsmål og modning

Det primære formål med evaluering er at bidrage med viden om, hvilke indsatser i dagtilbud der styrker læring og trivsel for børn i udsatte positioner til inspiration for landets øvrige kommuner. Denne viden bygger på erfaringer fra 15 puljeprojekter, hvor indsatserne er systematisk beskrevet og velimplementeret, samt det er sandsynliggjort, at der kan opnås en række organisatoriske eller borgerrettede resultater. I forhold til at sandsynliggøre positive resultater af indsatserne, er der i de tilstrækkeligt modnede puljeprojekter blevet indhentet erfaringer efter de tre evalueringsspørgsmål:

1. I hvor høj grad det er lykkedes at implementere indsatsen som beskrevet i indsatsbeskrivelsen, og i hvor høj grad forudsætningerne for dette er beskrevet
2. I hvor høj grad indsatsen har ført til positive resultater på organisatorisk niveau og borgerniveau
3. Hvilke omkostninger der knytter sig til indsatsen

I et modningsprojekt udvikles en faglig indsats fra at være en løse defineret idé til at være en klart defineret indsats. En del af arbejdet i et modningsprojekt består i at formulere og løbende justere en indsatsbeskrivelse for indsatserne. Den endelige indsatsbeskrivelse skal blandt andet indeholde en forandringsteori samt beskrivelse af de elementer og aktiviteter, som indsatsen samlet set består af.¹ I et modningsprojekt skal der således løbende træffes valg om design og justeringer af indsatsen på baggrund af viden og erfaringer, herunder viden fra evalueringsaktiviteter. På baggrund heraf konkretiseres indsatserne og underbygges løbende med viden for at blive implementeret og forankret.

En faglig indsats kan betragtes som modnet, når a) indsatsen er velbeskrevet, b) det er lykkedes at implementere indsatsen som beskrevet i indsatsbeskrivelsen, c) det er sandsynliggjort, at indsatsen fører til positive resultater på organisatorisk niveau og på borgerniveau, og d) det er tydeliggjort, hvilke omkostninger der knytter sig til indsatsen.

---

¹ Projektet bygger på terminologi og tilgang som formuleret i daværende Børne- og Socialministeriets Strategi for udvikling af den sociale Indsats (<https://sm.dk/publikationer/2022/jun/strategi-for-udvikling-af-den-sociale-indsats>).

Det er disse kriterier, som evalueringsspørgsmålene udspringer af.

De tre evalueringsspørgsmål besvares på to niveauer. I kapitel 4 kigges på tværs af puljeprojekterne, og der præsenteres en samlet vurdering af hvert af de tre evalueringsspørgsmål. I kapitel 5 besvares de tre evalueringsspørgsmål for hvert af de 15 puljeprojekter.

Når det i evalueringen vurderes, i hvilken grad det er *lykkedes* at implementere indsatsen som beskrevet i indsatsbeskrivelsen (evalueringsspørgsmål 1), sammenholdes den endelige udgave af indsatsbeskrivelserne med indsamlet kvalitative input om indsatsens faktiske gennemførelse. Hertil analyseres aktivitetsdata for at vurdere udbredelse på tværs af dagtilbud.

I evalueringen vurderes det, i hvilken grad det er *sandsynliggjort*, at indsatsen fører til positive resultater (evalueringsspørgsmål 2). Der tages her stilling til, om data samlet set peger på, at der er en høj sandsynlighed for, at der er en positiv sammenhæng mellem indsats og resultater. Det påpeges således ved anvendelsen af netop dette begreb, at der på baggrund af evalueringen ikke kan gives nogen *sikkerhed* for, at resultaterne opnås gennem den givne indsats.

Når det vurderes, *hvilke* omkostninger der knytter sig til indsatsen (evalueringsspørgsmål 3), estimeres omkostningerne, der knytter sig til de enkelte aktiviteter i indsatserne i puljeprojekterne.

2.2 Puljeprojekter

Alle 15 puljeprojekter, der har fået midler fra ansøgningspuljen *Forsøg med målrettede sociale indsatser i dagtilbud*, indgår i evalueringen. Ét puljeprojekt blev dog afsluttet tidligere end de øvrige, hvorfor kun 14 puljeprojekter har deltaget i den fulde evalueringsperiode.

I tabellen herunder ses en oversigt over kommuner og tilhørende puljeprojekter. Ligeledes viser oversigten, hvilke samarbejdsparter der har været fokuseret på, og hvilke typer af dagtilbud der har været en del af de enkelte projekter.

Table 1: Overview of pulse projects, partnership partners and day care type

Kommune	Projekttitle	Sundheds- plejen	Social- rådgiver	Forældre	Frivillige/ civilsamf.	Aldersint. dagtilbud	Vuggestue	Børnehave	Dagpleje
Frederikshavn	Styrket deltagende forældresamarbejde	X		X		X			
Haderslev	Styrket forældresamarbejde om barnets sproglige udvikling	X		X		X		X	
Helsingør	Sammen om barnet		X	X		X			
Hjørring	Styrket samarbejde – et godt børneliv		X	X				X	
Hjørring	Dannelse – en rygsæk for livet	X		X			X		
Ishøj	Børn og familier i fokus	X		X		X			
Mariagerfjord	Trivsel i dagtilbud	X	X	X		X			X
Morsø	Fælles om børnelivet		X	X	X	X			
Tønder	Småbørns-trampolinen	X	X	X		X		X	X
Vejle	Helhedsorienteret familie- og dagtilbud	X	X			X			
Vesthimmerlands	Fremskudt forældre-samarbejde	X		X			X		
Aabenraa	En bedre chance i livet	X		X		X	X	X	X
Glostrup	Det sunde liv	X	X	X	X	X			
Silkeborg	Måleret samarbejde mellem forældre, sundhedsplejen og dagtilbud	X		X		X			X
Svendborg	Læsevenner				X	X			

Der har på tværs af de evaluerede puljeprojekter været en betydelig variation i de afprøvede indsatser, hvorfor hvert enkelt puljeprojekt er evalueret ud fra

evalueringsspørgsmålene hver for sig. Disse vurderinger præsenteres som nævnt i rapportens kapitel 5.

Som det fremgår, er der kun et enkelt puljeprojekt, hvor der er fokuseret entydigt på én samarbejdspart. Det drejer sig om Svendborg Kommune, der som eneste puljeprojekt udelukkende fokuserede på at styrke læring og trivsel gennem samarbejde med frivillige. Alle øvrige puljeprojekter har arbejdet med at styrke samarbejdet mellem dagtilbud og flere forskellige samarbejdsparter, hvor særligt samarbejdet med forældrene har været i fokus mange steder.

Samarbejdet med sundhedsplejersker har også været en del af mange puljeprojekter. I ca. halvdelen af puljeprojekterne har også samarbejdet med socialrådgivere været omfattet af projektet. Kun samarbejdet med frivillige og/eller civilsamfundsbaseede organisationer har været relativt fraværende i puljeprojekterne. Puljeprojektet i Svendborg, hvor der blev fokuseret entydigt på samarbejdet med frivillige, blev afsluttet før, der var en færdig implementeret indsats. I de øvrige to puljeprojekter, der har involveret samarbejde med frivillige og/eller civilsamfundsbaseede organisationer, er det kun i det ene lykkedes at etablere et velfungerende samarbejde. Der er således meget begrænsede erfaringer i det samlede projekt med samarbejdet mellem dagtilbud og frivillige/civilsamfundsbaseede organisationer og derfor også kun et ringe bidrag til vidensgrundlaget på netop dette område.

2.3 Evalueringens datagrundlag

Evalueringens fund er baseret på fire forskellige datakilder, henholdsvis kvantitative data om indsats og resultater, kvalitative semistrukturerede interview om erfaringerne med de enkelte indsatser, kvalitative strukturerede interview om omkostninger forbundet med den enkelte indsats, samt spørgeskema til afdækning af øvrige påvirkende faktorer. De enkelte datakilder præsenteres kort nedenfor.

Der er indsamlet **kvantitative data** om både indsatsen og resultaterne af denne i hele projektperioden. Der er således indhentet data om:

- Aktiviteter i den gennemførte indsats (op til syv variable)
- Kvaliteten af samarbejdet med forældre (op til tre variable)
- Kvaliteten af det tværfaglige samarbejde (op til fem variable)
- Børnenes behov for særlig støtte (op til en variabel)
- Særlige tiltag i forhold til børns skolestart (op til to variable)
- Børns sprogudvikling (op til seks variable)
- Børns trivsel (op til seks variable)

Den kvantitative dataindsamling har været tilpasset det enkelte puljeprojekt. Det betyder, at der ikke er indsamlet data for alle variable for alle puljeprojekter. Kun variable med relevans for det enkelte projekt indgår i evalueringen af dette. Dog er der indsamlet data om børnenes trivsel og/eller børnenes sprogudvikling i alle puljeprojekter.

Data er indsamlet af evaluator på baggrund af løbende registreringer af de relevante variable i det enkelte puljeprojekt. Registreringerne i puljeprojekterne er foretaget af og indsamlet i de enkelte deltagende dagtilbud, ofte i samarbejde mellem dagtilbudsleder og leder af det pågældende puljeprojekt. Evaluator har udviklet puljeprojektspecifikke registreringsark, der har understøttet dette arbejde. Dataindsamlingsprocessen er yderligere beskrevet i afsnit 2.4 nedenfor.

Der er ved projektperiodens ophør gennemført **semistrukturerede interviews** med projektledelse, pædagogisk personale og tværfaglige samarbejdsparter fra hvert puljeprojekt om erfaringer med projekterne.

Data om omkostninger tilknyttet de gennemførte indsatser er ligeledes indsamlet ved interviews med projektledelse og pædagogisk personale og eventuelt tværfaglige samarbejdsparter. Der var i disse strukturerede interviews fokus på at opgøre omkostninger, herunder særligt tidsforbrug, i forbindelse med aktiviteter beskrevet i indsatsbeskrivelserne.

Der er endvidere indsamlet data gennem en **spørgeskemaundersøgelse** om, hvilke faktorer ud over aktiviteterne i de nye indsatser der generelt har påvirket børnenes læring og trivsel i de deltagende dagtilbud i projektperioden.

For en mere detaljeret beskrivelse af datagrundlag for evalueringens konklusioner, se bilag A.

2.4 Faser og dataindsamling i puljeprojekterne

I projektperioden fra efterår 2018 til efterår 2022 er der i puljeprojekterne blevet arbejdet i tre forskellige faser:

1. *Konkretiseringsfasen*: hvor indsatsen konkretiseres
2. *Udbredelsesfasen*: hvor indsatsen udbredes til de relevante dagtilbud,
3. *Virkningsfasen*: hvor virkningen af den implementerede indsats dokumenteres.

Da alle puljeprojekter har arbejdet med forskellige indsatser og med forskelligt udgangspunkt, har de 15 puljeprojekter ikke gennemløbet de tre faser i samme

takt. Af Tabel 2 fremgår det, hvornår de enkelte puljeprojekter har arbejdet med hvilke faser. Igennem hele projektperioden er der indsamlet kvantitative data, som beskrevet i foregående afsnit, i faste dataperioder. Disse perioder fremgår også af tabellen. Der blev ikke indsamlet og registreret data i dataperiode 3 på grund af Covid-19-situationen (se faktaboks på side 14).

Tabel 2: Oversigt over de enkelte puljeprojekters faseovergang

Dataperioder	1 - 3	4	5	6	7
Kommune	Maj 2019- sep. 2020	Okt. 2020- feb. 2021	Mar. 2021- sep. 2021	Okt. 2021- feb. 2022	Mar. 2022- sep. 2022
Frederikshavn	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Haderslev	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Helsingør	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Hjørring – Børnehavn	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Hjørring – Vuggestue	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Ishøj	Konkretisering		Udbredelse	Virkning	
Mariagerfjord	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Morsø	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Tønder	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Vejle	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Vesthimmerlands	Konkretisering		Udbredelse	Virkning	
Aabenraa	Konkretisering	Udbredelse		Virkning	
Glostrup	Konkretisering				Udbredelse
Silkeborg	Konkretisering				Udbredelse
Svendborg	Konkretisering	Afsluttet			

Det kvantitative datagrundlag om antal børn og aktiviteter i indsatserne fremstillet i Tabel 3 viser, at der på tværs af 14 puljeprojekter² har været gennemført et omfattende antal aktiviteter i forbindelse med afprøvningen af indsatserne.

I puljeprojekterne er der, siden konkretiseringen af indsatserne blev påbegyndt i foråret 2019, systematisk registreret aktiviteter. Betragtes det samlede aktivitetsdata, har omkring 8.000 børn været involveret i indsatserne siden puljeprojekternes start, og der er blevet registreret mere end 12.000

² Svendborg Kommunes projekt blev afsluttet i 2020 og indgår ikke i det kvantitative datagrundlag

aktiviteter. Det er disse aktiviteter, der har dannet grundlaget for modningsprocessen i puljeprojekterne.

For de 14 puljeprojekter, der har deltaget i projektet i den fulde projektperiode, er der fra oktober 2021 til oktober 2022 indsamlet data fra 95 dagtilbud. Denne periode er valgt, fordi de fleste indsatsler i denne periode har været fuldt implementeret og i virkningsfasen. Data fra denne periode kan derfor anvendes til at få viden om de endelige indsatsler.

På tværs af puljeprojekterne er der stor variation i, hvor mange børn der har været involveret, og hvilke aktiviteter der er blevet gennemført. Dette præsenteres nærmere i gennemgangen af hvert enkelt puljeprojekt i kapitel 5.

Tabel 3: Data om omfanget af gennemførte aktiviteter i puljeprojekterne

Aktiviteter	Oktober 2021 til oktober 2022	Samlet projektperiode
Involverede børn	~4.000	~8.000
Tværfaglige møder	1.576	3.884
Forældrearrangementer	406	844
Deltagere til forældrearrangementer	4.411	9.268
Hjemmebesøg	506	1.259
Monofaglige målrettede individuelle indsatsler	1.541	4.268
Tværfaglige målrettede individuelle indsatsler	645	1.888
Kufferter udleveret	58	189

Covid-19

Covid-19-pandemien fra marts 2020 til januar 2022 har haft afgørende betydning for puljeprojekterne og dermed evalueringen. I en stor del af projektperioden, der løb fra efteråret 2018 til efteråret 2022, har alle dagtilbud i Danmark været påvirket i den daglige praksis, og i perioder har pandemien betydet nedlukning. Mange af de planlagte projektaktiviteter har derfor måttet tilpasses eller aflyses. Flere puljeprojekter har dermed oplevet, at aktiviteterne ikke har kunnet udvikles og implementeres som planlagt i denne periode.

Udvikling og implementering har derfor taget længere tid end først planlagt i alle puljeprojekter. Det har betydet, at den periode, hvor virkningen af de implementerede aktiviteter har kunnet observeres og registreres, har været betydeligt afkortet.

Samlet set har covid-19-pandemien haft den konsekvens for evalueringen, at det kvantitative datagrundlag for vurdering af indsatsernes betydning for børns læring og trivsel er relativt begrænset. Der er derfor kun begrænset mulighed for at konkludere på indsatsernes virkning i forhold til netop læring og trivsel for børnene.

3. Hovedkonklusion

Modningsprocessen har resulteret i 14 modnede eller delvist modnede indsatsbeskrivelser. Der er gennemført virkningsevaluering for de 12 puljeprojekter, som har haft mindst 12 måneder med en fuldt implementeret indsats. I de to resterende puljeprojekter, der har været med i den fulde projektperiode, er der blevet arbejdet med konkretisering og udbredelse i længere tid. Der har derfor ikke været en længere periode med en fuldt implementeret indsats, der har givet mulighed for at følge virkningerne af aktiviteterne. Disse to puljeprojekter betragtes som kun delvist modnede, da vurderingen af de positive resultater for samarbejde og børn hviler på et mere usikkert datagrundlag. På tværs af de 14 puljeprojekter er der overvejende stor overensstemmelse mellem indsatserne og indsatsbeskrivelserne. Dette udfoldes i afsnit 4.2.

Evaluators vurderer på baggrund af den indsamlede viden, at det er sandsynliggjort, at indsatserne i de 12 modnede puljeprojekter styrker læring og trivsel blandt børn i udsatte positioner (resultater på borgerniveau) samt samarbejdet mellem de involverede parter (resultater på organisatorisk niveau). Det er samtidig vurderingen, at de tilgængelige resultater for de to delvist modnede puljeprojekter peger i samme retning. Indsatsbeskrivelserne for alle 14 puljeprojekter kan derfor fungere som inspiration til andre kommuner og dagtilbud, der ønsker at styrke læring og trivsel for børn i udsatte positioner. Dette udfoldes i afsnit 4.3 og 4.4.

Hertil er det evaluators vurdering, at det for 14 puljeprojekter er lykkedes at estimere de omkostninger, der har været forbundet med indsatsernes forskellige aktiviteter. Omkostningerne varierer betydeligt de forskellige puljeprojekter imellem. Denne variation betyder, at der for kommuner, der vil lade sig inspirere, er mulighed for at tage højde for både økonomisk råderum og faglig ambition. Der burde således kunne findes inspiration til både omfattende omstillinger og mindre tiltag. Dette udfoldes i afsnit 4.5.

Som beskrevet varierer evalueringsgrundlaget og resultaterne på tværs af de i alt 15 puljeprojekter, hvilket adresseres i gennemgangen af hvert enkelt puljeprojekt i kapitel 5.

På tværs af puljeprojekterne er der desuden identificeret ni betydningsfulde elementer, som fremgår af afsnit 4.1. Disse elementer omhandler henholdsvis samarbejdet med forældrene og det tværfaglige samarbejde. Der er i puljeprojekterne gode erfaringer med, at disse elementer styrker

dagtilbuddenes samarbejde med forældrene og/eller øvrige fagprofessionelle. Det er desuden erfaringen, at de betydningsfulde elementer og det styrkede samarbejde samlet set fører til styrket tillid mellem forældre og dagtilbud, styrkede forældrekompetencer, en helhedsorienteret indsats og en individuelt tilpasset støtte til børnene. Dette kan igen føre til styrket læring og trivsel for børn. Den nævnte sammenhæng er illustreret i Figur 2 nedenfor.

Figur 2: Betydningsfulde elementer i indsatsen

SAMARBEJDE MED FORÆLDRE	Styrket tillid mellem forældre og dagtilbud	Styrkede forældrekompetencer	Helhedsorienteret indsats	Individuelt tilpasset støtte
 Hjemmet som samarbejdsramme	●	●	●	
 Læring ved brug af fysiske redskaber		●		
 Måltrettet inspiration og praktisk guidning	●	●		
 Tematiserede forældrearrangementer		●		
 Systematik i samtaler	●	●		
TVÆRFAGLIGT SAMARBEJDE				
 Styrkede tværfaglige møder			●	●
 Tværfaglig rådgivning i dagtilbud			●	
 Overgangsmøder				●
 Systematiske trivselsvurderinger				●

Det skal understreges, at evalueringen ikke giver mulighed for at vurdere, om indsatserne og de betydningsfulde elementer i sig selv fører til positive resultater for samarbejde og børnenes læring og trivsel, da evalueringstilgangen og datagrundlaget ikke tillader dette. Der kan for eksempel være en række andre generelle forhold, der også har påvirket børnenes læring og trivsel i perioden, som indsatsernes resultater ikke kan isoleres fra.

Evalueringens hovedresultater:

- I 12 modnede puljeprojekter vurderes det, at indsatsen er blevet implementeret i overensstemmelse med indsatsbeskrivelsen. Hertil vurderes det, at der er en positiv sammenhæng mellem indsatsen og udviklingen i samarbejdet mellem dagtilbud og forældre, sundhedsplejersker og socialrådgivere. Endvidere er det sandsynliggjort, at indsatserne fører til positive resultater for børnenes læring og trivsel. Endelig er de tilhørende omkostninger estimeret. Disse 12 puljeprojekter er følgende:
  - Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune
  - Styrket forældresamarbejde om barnets sproglige udvikling, Haderslev Kommune
  - Sammen om barnet, Helsingør Kommune
  - Styrket samarbejde – et godt børneliv, Hjørring Kommune
  - Dannelse – en rygsæk for livet, Hjørring Kommune
  - Børn og familier i fokus, Ishøj Kommune
  - Trivsel i dagtilbud, Mariagerfjord Kommune
  - Fælles om børnelivet, Morsø Kommune
  - Småbørnstrampolinen, Tønder Kommune
  - Helhedsorienteret familie- og dagtilbud, Vejle Kommune
  - Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune
  - En bedre chance i livet, Aabenraa Kommune
- For de to delvist modnede indsatsbeskrivelser har det ikke været muligt at følge virkningen af indsatsen i en længere periode. Vurderingen af sammenhængen mellem indsats, samarbejde og resultater for børnene hviler derfor på et mere usikkert datagrundlag. Alligevel vurderes det samlet set, at der kan hentes inspiration fra disse indsatser, jævnfør gennemgangen af de enkelte puljeprojekter i kapitel 5. Indsatserne afspejler desuden overvejende indsatsbeskrivelsen, og omkostningerne er blevet estimeret tilstrækkelig detaljeret. Disse to puljeprojekter er følgende:
  - Det sunde liv, Glostrup Kommune
  - Måltrettet samarbejde mellem forældre, sundhedsplejen og dagtilbud, Silkeborg Kommune
- Et puljeprojekt blev afsluttet tidligere end de øvrige, og det har derfor ikke været muligt at evaluere og besvare de tre evalueringsspørgsmål.
  - Læsevenner, Svendborg Kommune
- På tværs af puljeprojekterne viser evalueringen desuden, at det er sandsynliggjort, at følgende ni identificerede betydningsfulde elementer styrker samarbejdet samt læring og trivsel for børn i udsatte positioner:

Samarbejde med forældre

1. Hjemmet som samarbejdsramme
2. Læring ved brug af fysiske redskaber
3. Måltrettet inspiration og praktisk guidning
4. Tematiserede forældrearrangementer
5. Systematik i samtaler

Tværfagligt samarbejde

6. Styrkede tværfaglige møder
7. Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet
8. Overgangsmøder
9. Systematisk trivselsvurdering

4. Tværgående analyser

I dette kapitel præsenteres en række fund, der er fremkommet ved at kigge på tværs af de 15 puljeprojekter. Præsentationen er opdelt i fund om henholdsvis betydningsfulde elementer, implementeringen og indsatsbeskrivelse (evalueringsspørgsmål 1), positive resultater for samarbejdet og virkninger for børnene (evalueringsspørgsmål 2) samt omkostninger tilknyttet indsatsen (evalueringsspørgsmål 3).

4.1 Ni betydningsfulde elementer

Som en del af evalueringen er der på tværs af puljeprojekterne identificeret særligt lovende typer af aktiviteter, på trods af stor variation i kommunerne. Ved at sammenholde aktivitetstyper med data fra de kvantitative registreringer af aktiviteter, resultater og virkning samt indsatsbeskrivelser og viden fra kvalitative interviews, kan der peges på ni lovende typer af aktiviteter – herefter kaldet betydningsfulde elementer. Disse elementer kan grupperes i to hovedområder: Elementer, der styrker det tværfaglige samarbejde, og elementer der styrker samarbejdet med forældre. Det er med evalueringen vist, at disse elementer sandsynligvis bidrager positivt til læring og trivsel for børn i udsatte positioner:

Samarbejde med forældre

1. Hjemmet som samarbejdsramme
2. Læring ved brug af fysiske redskaber
3. Måltrettet inspiration og praktisk guidning
4. Tematiserede forældrearrangementer
5. Systematik i samtaler

Tværfagligt samarbejde

6. Styrkede tværfaglige møder
7. Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet
8. Overgangsmøder
9. Systematisk trivselsvurdering

I praksis udmøntes de enkelte elementer med en vis grad af variation. Det er i præsentationen af elementerne derfor tilstræbt, at hvert element skal være retningsgivende uden at være direkte handlingsanvisende.

De ni elementer kan hver for sig udgøre dele af en samlet indsats, der skal styrke børnenes læring og trivsel. De kan således benyttes som inspiration, når en kommune eller et dagtilbud vælger at sætte fokus på en tidlig indsats for

børn i udsatte positioner. På grund af det relativt bredt formulerede indhold vil der være behov for, at den enkelte kommune eller det enkelte dagtilbud tager stilling til, hvordan elementet præcist skal se ud i den lokale praksis.

Hvert af de ni elementer bliver præsenteret nedenfor. I præsentationen af elementerne indgår følgende elementer:

- en kort beskrivelse af indhold og formål
- to eksempler på konkrete udmøntninger af elementet
- resultater, der kan komme ud af at arbejde med elementet
- hvilke kommuner der har arbejdet med det pågældende element

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at antallet af forskellige typer af resultater beskrevet i det enkelte element, ikke er et udtryk for, om hvor tydelige – eller markante – resultaterne er. Det er blot et udtryk for de nuancer, der er nævnt i de gennemførte interview med personale, der har arbejdet med de aktiviteter, der ligger til grund for det pågældende betydningsfulde element.

4.1.1 Element: Hjemmet som samarbejdsramme

Ved at inddrage hjemmet som ramme for samarbejde med familier med børn i udsatte positioner, kan der opnås et styrket samarbejde med forældrene om en støttende og helhedsorienteret tilgang til barnet.

Formål og begrundelse

Evalueringen af indsatserne i seks kommuner viser, at man i dagtilbud kan opnå et styrket samarbejde med forældre til børn i udsatte positioner ved at flytte konkrete aktiviteter eller møder ud af dagtilbuddets rammer og hjem til familien. Når de professionelle er gæster, og forældrene er værter på hjemmebane, opstår der andre muligheder for forståelse, åbenhed og tillid i samarbejdet. Det er kommunernes oplevelse, at den styrkede tillid betyder et generelt bedre samarbejde om læring og trivsel for barnet både i hjemmet og i dagtilbuddet.

Indhold

Evalueringen viser, at de seks kommuner har arbejdet med at bruge hjemmet som samarbejdsramme i forskellig form, enten som enkeltstående besøg eller som del af et forløb – altid med fokus på at støtte barnets læring og trivsel. Hjemmet som samarbejdsramme anvendes i situationer, hvor man forventer, at videndeling, støtte og praksisinspiration til forældrene kan styrke familiens og barnets generelle trivsel. Gennem besøgene i hjemmet opnår personalet i dagtilbud en øget forståelse for barnets hjemmesituation. Denne øgede forståelse kan styrke dagtilbuddets muligheder for at arbejde med barnets læring og trivsel også i dagtilbuddet.

Samarbejdet kan således handle om at inspirere til håndtering af konkrete situationer, som spisesituationer og aftenrutine., Det kan også handle om, at forældrene i egne rammer fortæller om, hvor de oplever tvivl eller mangler inspiration, for eksempel til lege eller sprogstimulering i hjemmet. Det centrale er, at drøftelserne foregår i trygge omgivelser i familiens hjem med muligheden for at beskrive, afprøve og vise konkrete eksempler i en hverdagsramme.

På tværs af kommunerne viser evalueringen, at det i forbindelse med hjemmet som samarbejdsramme er væsentligt hele tiden at have en opmærksomhed på, at det kan være sårbart for familierne at byde fagprofessionelle ind i hjemmet.

Særligt hvis familien tidligere har mindre positive erfaringer med eksempelvis familiebehandling. Det er i denne forbindelse også vigtigt, at det pædagogiske personale er opmærksomme på, at interaktionen foregår i familiens hjem, og at der skal tages hensyn til dette. Det har vist sig afgørende for familiernes oplevelse, at formålet med besøget er helt klart, og at det er tydeligt, at der er tale om et tilbud. Det er samtidig vigtigt at tydeliggøre, at afsættet er, at forældrene er eksperterne på deres barn.

Der er i kommunerne meget stor variation i indhold, antal og hyppighed i besøgene i hjemmet, hvor det har været væsentligt at sikre, at familierne har oplevet at have indflydelse på, hvordan, hvornår og hvor længe besøg er relevant.

Der er gode erfaringer med at kombinere Hjemmet som samarbejdsramme med følgende elementer:

- Systematik i samtaler
- Overgangsmøder
- Læring ved brug af fysiske redskaber

Praksiseksempler

1. I Helsingør Kommune har man arbejdet med, at dagtilbuddet tilbyder familier i sårbare positioner et støtteforløb over otte måneder, hvor der er møder med familien hver 14. dag. Afgørende for rammesætningen af forløbet er, at det er frivilligt, at familierne selv beslutter, hvad de gerne vil have råd og vejledning til, og at det er et forebyggende forløb. En del af disse møder bliver afholdt i familiens hjem. På møderne deltager personale fra barnets dagtilbud og en udgående socialrådgiver uden myndighedskompetence.
2. I Vejle Kommune er der arbejdet med at understøtte en indsats i dagtilbuddet med en sideløbende indsats med en familieterapeut og pædagog i hjemmet. Her er der mulighed for at få indblik i familiens rytme og dagligdag. Dette giver et bedre grundlag for sparring mellem det pædagogiske personale og forældrene. Der opnås også større baggrundsviden om barnet, som kan bruges i det daglige pædagogiske arbejde i dagtilbuddet. Indsatsen i hjemmet tager udgangspunkt i den enkelte families behov.

Resultater

Evalueringsens resultater peger på, at arbejdet med hjemmet som samarbejdsramme kan føre til:

- Bedre forudsætninger for en helhedsorienteret tilgang til støtten til barnet.
- Højere grad af tillid mellem fagprofessionelle og forældre og dermed bedre samarbejde med forældrene i dagligdagen. De fagprofessionelle oplever generelt, at forældrene profiterer af støtten og anvender rådgivning og vejledning i deres hverdag med barnet.
- Øget opmærksomhed på andre (yngre og ældre) børn i familien, der har behov for støtte.
- Generelt bedre samarbejde mellem kommunen og forældre – særligt i forbindelse med eventuel yderligere støtte fra børne- og familieafsnittet i kommunen.
- At de dagtilbud, der har arbejdet med hjemmet som samarbejdsramme i projektperioden, gennemsnitligt har oplevet et styrket samarbejde med forældrene i den daglige kontakt i dagtilbuddet.
- Mere viden i dagtilbuddet om relationen mellem forældre og barn og dermed bedre forudsætninger for at forstå barnets vilkår og position.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været arbejdet med at anvende hjemmet som samarbejdsramme i følgende kommuner:

- Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune (afsnit 5.2)
- Sammen om barnet, Helsingør Kommune (afsnit 5.4)
- Børn og familier i fokus, Ishøj Kommune (afsnit 5.7)
- Fælles om børnelivet, Morsø Kommune (afsnit 5.9)
- Helhedsorienteret familie- og dagtilbud, Vejle Kommune (afsnit 5.11)
- Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune (afsnit 5.12)

4.1.2 Element: Læring ved brug af fysiske redskaber

Ved at tilbyde forældre vejledning til, hvordan man med brug af forskellige redskaber kan indgå i aktiviteter med et barn med fokus på at understøtte læring og trivsel samt udvikling, kan der opnås en styrket bevidsthed og kompetence hos forældrene i deres hverdagspraksis med barnet samt en styrkelse af fokus i deres samarbejde med dagtilbuddet.

Formål og begrundelse

Evalueringen af indsatserne i fire kommuner viser, at man ikke bare styrker forældres kompetencer, men også deres motivation for at arbejde med barnets læring og trivsel samt udvikling, når de vejledes i, hvordan de kan anvende konkrete redskaber i samværet med og stimuleringen af deres børn. De fysiske redskaber koblet med tydelig anvisning af, hvordan og med hvilket mål de kan bruges, skal således styrke forældrene i deres forælderrolle. Det er kommunernes oplevelse, at en styrket forståelse af, hvad der er alderssvarende udvikling, og hvordan denne understøttes i praksis, giver forældrene oplevelsen af en styrket forældrekompetence. Dette er samtidig med til at styrke forudsætningerne for samarbejde med dagtilbuddene om barnets læring og trivsel samt udvikling.

Indhold

Der er på tværs af kommunerne arbejdet med at udlevere kufferter eller rygsække med forskelligt læringsmateriale til eksempelvis sproglig eller motorisk udvikling. Der har samtidig været fokus på, hvordan anvendelsen i praksis understøtter nærvær og kontakt med barnet. Fælles er det, at indholdet i rygsækken er nøje udvalgt ud fra en faglig vurdering af, hvad der kan understøtte den ønskede udvikling. Der arbejdes flere steder med at opdatere indholdet i kufferten i takt med, at barnet bliver ældre. Samtidig har det været vigtigt, at anvendelsen ikke har været kompliceret eller har krævet megen forberedelse. Det påpeges, at grundig vejledning i anvendelse og i relation til, hvad man som forældre skal se efter hos barnet i forhold til ønsket udvikling, er vigtigt.

Introduktionen til redskaberne kan have forskellige former og kan enten foregå som en del af en fællesaktivitet med andre forældre i dagtilbuddet eller i en

anden ramme, for eksempel biblioteket. Det kan være individuelt og målrettet den enkelte familie og foregå i hjemmet eller i dagtilbuddets rammer.

Alt efter formålet med de udvalgte læringsmaterialer vejleder en relevant fagperson i anvendelsen. Således har der i kommunerne været involveret såvel bibliotekarer og sundhedsplejersker som pædagoger.

Det har vist sig vigtigt for udbyttet af læring ved brug af fysiske redskaber, at der kan følges op på, hvordan forældrene har brugt de fysiske redskaber. Det er i den forbindelse væsentligt hele tiden at have en opmærksomhed på, at det kan være sårbart for familierne, hvis der ikke opleves tydelige resultater af arbejdet med de forskellige redskaber. Det er derfor vigtigt at italesætte de små succeser samt naturlige forskelle i udviklingshastighed.

Målet med redskaberne er at støtte forældrene i at indgå i udviklende aktiviteter med barnet, samtidig med at nærværet mellem barn og forældre styrkes. Evalueringens kvalitative datagrundlag viser således, at børnene ofte genkender redskaberne og ved, at når eksempelvis kufferten kommer frem, så betyder det, at man skal lave noget sjovt med sine forældre.

Der er gode erfaringer med at kombinere Læring ved brug af fysiske redskaber med følgende elementer:

- Tematiserede forældrearrangementer
- Målrettet inspiration og praktisk guidning
- Hjemmet som samarbejdsramme

Praksiseksempler

1. I Hjørring Kommune har man arbejdet med udlevering af læringskufferter i forbindelse med fællesarrangementer i dagtilbuddet. I forbindelse med arrangementet har en sundhedsplejerske i dagtilbuddet introduceret til aktiviteter, hvor læringsmaterialet kan bruges, og vejledt forældrene i at gennemføre aktiviteterne sammen med deres barn.

Familierne har herefter fået læringsmaterialet udleveret til brug i hjemmet, samtidig med at det løbende bliver bragt i spil som en del af aktiviteterne i dagtilbuddet for at understøtte den ønskede læring og udvikling.

2. I Vesthimmerlands Kommune har man arbejdet målrettet med sprogudvikling hos de helt små børn mellem nul og to år igennem udlevering af en sprogkuffert. Her er familierne blevet kontaktet af en bibliotekar, der har lavet aftale om besøg enten hos familien eller på biblioteket. Her er der blevet introduceret til kuffertens indhold og muligheder samt sprogets betydning.

Resultater

Resultaterne fra evalueringen peger på, at arbejdet med læring ved brug af fysiske redskaber kan føre til:

- Mere viden hos forældrene om alderssvarende udvikling samt betydningen af forskellige former for stimulation.
- Styrkede kompetencer hos forældrene i forhold til at understøtte konkret udvikling hos deres barn.
- Bedre forudsætninger for en sammenhængende tilgang til støtten til barnet.
- At de dagtilbud, der har arbejdet med læring med afsæt i konkrete redskaber i projektperioden, gennemsnitligt har oplevet en større inddragelse af forældrene i dagtilbuddenes indsatser for det enkelte barn.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været arbejdet med læring ved brug af fysiske redskaber i følgende kommuner under:

- Styrket forældresamarbejde om barnets sprogudvikling, Haderslev Kommune (afsnit 5.3)
- Styrket samarbejde – et godt børneliv, Hjørring Kommune (afsnit 5.5)
- Dannelse – en rygsæk for livet, Hjørring Kommune (afsnit 5.6)
- Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune (afsnit 5.12)

4.1.3 Element: Målrettet inspiration og praktisk guidning

Ved at tilbyde forældre inspiration, råd og praktisk guidning til at stimulere og understøtte deres barns læring og trivsel igennem leg og andre aktiviteter, opbygges kompetencer og tryghed i forældrerollen.

Formål og begrundelse

Evalueringen af indsatserne i fire kommuner viser, at man med fordel kan tilbyde forældre at få inspiration til leg og andre aktiviteter, der hensigtsmæssigt understøtter barnets trivsel og udvikling. Dette kan foregå i dagtilbuddet eller en anden fysisk ramme sammen med personale, de kender og er trygge ved. I den guidede leg eller aktivitet har de fagprofessionelle mulighed for at give forældrene flere værktøjer at trække på i samværet med og stimuleringen af deres barn. Samtidig kan de støtte forældrene i, hvordan de skal læse deres barns signaler i konkrete situationer – og eksempelvis skalere op eller ned for en aktivitet. De fagprofessionelle i kommunerne oplever, at de guidede aktiviteter styrker forældrenes kompetencer i forhold til at kunne varetage målrettet stimulering ud fra deres barns behov igennem positive interaktioner med barnet.

Indhold

Der er på tværs af kommunerne arbejdet med at gennemføre legeaktiviteter i dagtilbuddet samt at lave fælles besøg på andre lokationer som for eksempel biblioteket. Formålet med aktiviteterne er at vejlede i leg og stimulere forældre til selv at igangsætte aktiviteter, der kan styrke læring og trivsel. Fælles for aktiviteterne er, at de bliver introduceret og rammesat af en fagprofessionel, og at forældrene har mulighed for at øve sig sammen med – og blive guidet af – de fagprofessionelle, så de føler sig sikre og kompetente i forhold til at fortsætte aktiviteterne i hjemmet efterfølgende.

I nogle projekter er den målrettede inspiration og praktiske guidning en del af et forløb, hvor der er bygget ovenpå fra gang til gang. I andre projekter er der tale om et åbent tilbud i en fast kadence, hvor forældrene har mulighed for at blive i institutionen eller møde op til tilbuddet, når det giver mening for dem. Der er ligeledes forskel på, om aktiviteten er for flere familier ad gangen eller individuelt målrettet en enkelt familie. Fokus på tværs er at understøtte forældrenes motivation for og kompetence til at lave aktiviteter sammen med

deres børn, der understøtter barnets alderssvarende udvikling. Indholdet er som udgangspunkt tilrettelagt med fokus på at kunne indarbejdes som hverdagsaktiviteter i hjemmet, der ikke kræver forberedelse eller særlige redskaber.

En klar introduktion til, hvordan aktiviteterne kan se ud, og hvad børnene får ud af den, er vigtigt for forældrenes motivation. Det er samtidig evalueringens resultat, at aktiviteterne ikke bare understøtter forældrenes mulighed for at stimulere deres børn, men også giver de fagprofessionelle et andet indblik i de enkelte familiers samværsform, kulturelle koder samt indbyrdes handlemønstre. Dette giver et godt afsæt for at understøtte barnets udvikling i dagtilbuddet.

Der er gode erfaringer med at kombinere Måltrettet inspiration og praktisk guidning med følgende elementer:

- Tematiserede forældrearrangementer
- Læring ved brug af fysiske redskaber
- Hjemmet som samarbejdsramme

Praksiseksempler

1. I Vesthimmerlands Kommune har man arbejdet med Stay&Play, hvor hver familie er blevet inviteret ind til en lege- og aktivitetssession i vuggestuen. Her har pædagogen igangsat et planlagt læringsforløb med udgangspunkt i barnets behov. Forældre bliver aktivt inddraget for at opøve kompetencer til at kunne varetage sprogstimulering og positivt samvær med barnet.
2. I Haderslev Kommune har man arbejdet med fælles besøg på Legeteket. Her har familierne i fællesskab med pædagoger fra institutionen taget på besøg på Legeteket, der er et åbent kommunalt tilbud, der udlåner diverse pædagogiske værktøjer. På besøget bliver forældrene præsenteret for forskelligt legetøj, bøger og spil, som de har mulighed for at låne med hjem. Forældrene får praksisvejledning til, hvordan de kan bruge de forskellige redskaber, og samtidig får de viden om betydningen af forældrenes deltagelse i børnenes sprogstimulering og motoriske udvikling.

Resultater

Evalueringsens resultater peger på, at arbejdet med målrettet inspiration og praktisk guidning kan føre til:

- Mere viden hos forældrene om alderssvarende udvikling samt betydningen af forskellige former for stimulation.
- Styrkede kompetencer hos forældrene i forhold til at understøtte konkret udvikling hos deres barn.
- Bedre forudsætninger for en helhedsorienteret indsats omkring barnet.
- At de dagtilbud, der har arbejdet med læring gennem målrettet inspiration og praktisk guidning i projektperioden, gennemsnitligt har oplevet en større inddragelse af forældrene i dagtilbuddenes indsatser for det enkelte barn.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været arbejdet med Målrettet inspiration og praktisk guidning i følgende kommuner:

- Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune (afsnit 5.2)
- Styrket forældresamarbejde om barnets sprogudvikling, Haderslev Kommune (afsnit 5.3)
- Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune (afsnit 5.12)
- Det sunde liv, Glostrup Kommune (afsnit 5.14)

4.1.4 Element: Tematiserede forældrearrangementer

Gennem afholdelse af tematiserede forældrearrangementer kan der etableres et styrket forældresamarbejde, som både kan bidrage til sammenhængskraften mellem dagtilbud, forældre og børn og arbejdet med trivsel og udvikling i hjemmet.

Formål og begrundelse

Evalueringen af indsatserne i fire kommuner med forældrearrangementer, der har fokuseret på læring for børn og forældre frem for blot overlevering af praktisk information, viser, at man kan etablere et styrket forældresamarbejde via tematiserede forældrearrangementer. Dette kan gøres på tværs af det pædagogiske personale, andre fagligheder og forældre imellem ved at afholde arrangementer, hvor indholdet er centreret omkring specifikke temaer så som søvnens og kostens betydning. Formålet med arrangementer er at bringe forældres viden, kompetencer og ressourcer i spil.

Indhold

Fire kommuner har gennemført tematiserede forældrearrangementer, hvor forældre inviteres med ind i dagtilbuddet og får nærmere indblik i det pædagogiske arbejde med udvalgte emner. Her bliver forældre eksponeret for pædagogisk og tværfaglig viden og sparring for at blive klædt bedre på til at arbejde sideløbende i hjemmet med deres barns trivsel og udvikling. Det fælles afsæt for arbejdet i institution og hjem understøtter hinanden gensidigt, hvilket tilsammen har en generel positiv effekt på det enkelte barns trivsel og udvikling.

Forældrearrangementer kan tage afsæt i en bred vifte af emner, såsom hverdagens rutiner, særlige pædagogiske temaer eller fagligt målrettet indhold præsenteret af eksempelvis sundhedsplejerske eller socialrådgiver. Det centrale er, at temaet er vurderet relevant for den specifikke forældregruppe og præsenteres som et inspirationsoplæg med særligt fokus på, hvordan den overleverede viden kan omsættes til en ændret praksis både i dagtilbuddet og i hjemmet. Dette kan for eksempel omhandle søvn, kost, håndtering af skilsmisse eller redskaber til styrkelse af forældre-barn-relationen.

Der har i de fire kommuner været stor variation i, hvilke tematikker der er blevet behandlet på de afholdte forældrearrangementer, samt om arrangementerne har været for den samlede forældregruppe eller enkelte familier i udsatte positioner. I sidstnævnte tilfælde har arrangementerne i højere grad haft karakter af elementet målrettet inspiration og praktisk guidning, se afsnit 4.1.3. Kommunerne har oplevet, at et fokus på at tage udgangspunkt i forældrenes behov i forhold til indhold samt tværfaglig inddragelse har haft stor betydning for deltagelse og oplevet udbytte af arrangementerne. Dette kræver, at man afsætter nødvendige ressourcer til planlægning og inddragelse af potentielle samarbejdspartnere som eksempelvis en sundhedsplejerske eller socialrådgiver.

For de typer af forældrearrangementer, hvor de planlagte aktiviteter er afhængige af et vist antal deltagere, er det erfaringen, at det er nødvendigt at investere tid i opsøgende aktiviteter før arrangementet for at sikre et solidt fremmøde. Desuden har arrangementerne været udformet under hensyn til en travl hverdag, hvorfor fleksibilitet, pasning af børn under afholdelse og efterfølgende fællesspisning ofte er blevet tænkt ind.

Der er gode erfaringer med at kombinere Tematiserede forældrearrangementer med følgende elementer:

- Målrettet inspiration og praktisk guidning
- Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet
- Læring ved brug af fysiske redskaber

Praksiseksempler

1. I Frederikshavn Kommune har der været afholdt fire årlige forældrearrangementer, hvor den lokale sundhedsplejerske har deltaget på to af disse arrangementer. Sundhedsplejerskens rolle har været at holde oplæg om sundhedsfaglige emner såsom søvn og kost samt at være til rådighed til at besvare opklarende spørgsmål fra forældre. Det har her været afgørende, at personalet i dagtilbuddet har gjort en særlig indsats for at informere forældrene om sundhedsplejerskens deltagelse, så de har haft mulighed for at forberede relevante spørgsmål og fået vakt interesse for deltagelse i arrangementet.
2. I Hjørring Kommune har det pædagogiske personale selv stået for afholdelse af forældrearrangementer koncentreret om dagtilbuddets hverdagsliv. Her har formålet været at skabe et uformelt rum, hvor forældre sammen med børn har kunnet indgå i pædagogiske aktiviteter, der normalt hører hverdagen til i dagtilbuddet, såsom børnemassage og samling.

Arrangementet er blevet afsluttet med fællesspisning, hvor forældre har haft mulighed for relationsdannelse.

Resultater

Evalueringsens resultater for de pågældende kommuner peger på, at tematiserede forældrearrangementer kan føre til:

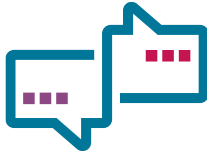
- En styrket tillid mellem forældre og pædagoger og hermed mulighed for tidligere og mere uformelle dialoger om barnets trivsel og udvikling.
- Et større kendskab til dagtilbuddets hverdag blandt forældre, hvilket muliggør en bedre understøttelse af det pædagogiske arbejde både i dagtilbud og i hjemmet.
- Større viden blandt forældre om sundhedsplejerske og/eller socialrådgivers faglighed og aktiv anvendelse af specifikke værktøjer herfra i forældre-barn-relationen.
- Relationsdannelse forældre imellem, der muliggør erfaringsudveksling og legeaftaler.
- En styrket forældrerolle, hvor forældrenes viden, kompetencer og ressourcer kan bringes i spil i dagligdagen.
- De dagtilbud, der har arbejdet med tematiserede forældrearrangementer i projektperioden, har gennemsnitligt i stigende grad igennem forløbet oplevet, at arrangementerne bidrager til et styrket forældresamarbejde.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været gennemført Tematiserede forældrearrangementer i følgende kommuner:

- Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune (afsnit 5.2)
- Styrket samarbejde – et godt børneliv, Hjørring Kommune (afsnit 5.5)
- Dannelse – en rygsæk for livet, Hjørring Kommune (afsnit 5.6)
- Fælles om børnelivet, Morsø Kommune (afsnit 5.9)
- Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune (afsnit 5.12)

4.1.5 Element: Systematik i samtaler

Ved at lægge en fast systematik ned over samtaler med forældre og fagprofessionelle kan det sikres, at der afdækkes vigtige forhold i familien, og der dermed skabes en fælles forståelse af barnets og familiens situation. Samtidig kan det bidrage til forældrenes oplevelse af at blive inddraget i beslutninger om indsatsen for barnet, hvilket styrker samarbejdet med forældrene.

Formål og begrundelse

Gennem fokus på, hvad der skaber gode samtaler, kan fagprofessionelle skabe ligeværdige og tillidsbaserede relationer til forældre med børn i udsatte positioner. Ved at have en fast struktur kan det sikres, at samtalerne afdækker vigtige forhold og er målrettet aftaler om konkrete handlinger, der kan støtte familie og barn. Systematik i samtalerne mellem fagprofessionelle og forældre kan derfor bidrage til bedre samarbejde om indsatser for barnets læring og trivsel.

Indhold

I fire kommuner er der arbejdet med konkrete redskaber og teknikker, der styrker samtalerne mellem fagprofessionelle og forældre – redskaber såsom Den Løsningsfokuserede Tilgang (LØFT), Signs of Safety (SoS), Trivsels-/Børnelinealen og sammenhængscirklen fra LP-modellen. Redskaberne har været anvendt i samtaler med forældre, hvor der er en bekymring for et barn i en udsat position. Denne type samtaler kan være særligt svære, da forældre kan opleve, at de bliver kritiseret i deres forældreskab, og føle sig utrygge og nervøse for det videre forløb, hvilket er et udfordrende afsæt for det videre samarbejde om indsatsen for barnet.

Redskaberne skal understøtte samtalerne, så de opleves ligeværdige, kommer omkring både udfordringer og ressourcer og fører til beslutning om tydelige handlinger i forhold til den konkrete udfordring. Der har på tværs af de fire kommuner været variation i, hvem der deltog i samtalerne, og om samtalerne har været enkeltstående samtaler eller led i et forløb.

Som opmærksomhedspunkt fremhæves, at det – særligt for LØFT og SoS – øger kvaliteten af anvendelsen af værktøjerne i samtaler, hvis personalet har modtaget relevant træning og uddannelse. Når den, der faciliterer samtalerne,

opleves at være trænet i værktøjet, bliver deltagerne, herunder forældrene, mere trygge, fordi der er et tydeligt ansvar for at komme hele vejen rundt, samle op og sikre aftaler og opfølgning. Der har i nogle kommuner været fokus på, at samtalen er styret af en anden fagprofessionel end det daglige pædagogiske personale, eksempelvis sundhedsplejersken. Dette er af det pædagogiske personale blevet oplevet som positivt, da det af forældrene kan opleves som en "neutral" tredjepart og dermed bidrage til, at samtalen opleves som ligeværdig.

Endelig er det et opmærksomhedspunkt i forhold til planlægning, at den betydelige forældreinddragelse indebærer, at der skal afsættes mere tid end normalt til samtaler og opfølgninger, men at det styrkede samarbejde om indsatsen for barnet opvejer for den ressourcemæssige investering. De systematiske samtaler betyder således, at det både for forældre og fagprofessionelle bliver tydeligt, hvor der er ressourcer og udfordringer i familien, og hvordan disse påvirker barnets læring og trivsel. Det fælles afsæt og den fælles forståelse giver et positivt afsæt for forældresamarbejdet efterfølgende, fordi forældrene oplever at være en del af beslutningsprocessen og løsningen.

Der er gode erfaringer med at kombinere Systematik i samtaler med følgende elementer:

- Styrkede tværfaglige møder
- Hjemmet som samarbejdsramme

Praksiseksempler

1. I Helsingør Kommune har man arbejdet med længerevarende støtteforløb til enkelte familier i udsatte positioner. Her har indsatsen været struktureret omkring en række samtaler baseret på LØFT-systematikken. Indsatsen var her kombineret med en tværfaglig indsats, hvor nogle samtaler foregik i familiens hjem, som beskrevet i elementet hjemmet som samarbejdsramme (afsnit 4.1.1). En socialrådgiver deltog og faciliterede som udgangspunkt møderne.
2. I Glostrup Kommune har man arbejdet med forebyggende dialogmøder, der har været baseret på SoS-tilgangen. Her var indsatsen kombineret med systematiske trivselsvurderinger. De forebyggende dialogmøder blev således afholdt for børn, hvor der var konstateret konkrete tegn på mistrivsel. På baggrund af mødet kunne der iværksættes tiltag af længere eller kortere varighed. Også her blev samtalerne understøttet af tværfaglig deltagelse med særlig vægt på inddragelse af sundhedsplejersken.

Resultater

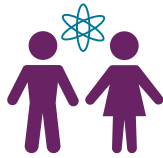
Evalueringsens resultater peger på, at arbejdet med systematik i samtaler kan føre til:

- Øget tydelighed for både forældre og fagprofessionelle om den pågældende families udfordringer og styrker.
- At den øgede tydelighed fører til hurtigere støtte.
- Tydelige aftaler om konkret handling, hvor alle deltagere ved, hvem der gør hvad – herunder hvilken rolle forældrene spiller i indsatsen.
- Tidligere opsporing af børn med behov for mere omfattende støtte, eventuelt i regi af børne- og familieafsnittet.
- At forældre oplever mere ligeværdige møder med de fagprofessionelle
- At forældrene oplever at blive inddraget i beslutningerne om indsatsen for barnet – og at dette giver tryghed hos forældrene.
- Styrkede kompetencer hos forældrene i forhold til at understøtte konkret udvikling hos deres barn.
- De dagtilbud, der har arbejdet med systematik i samtaler, har gennemsnitligt oplevet stigning i inddragelse af forældrene i dagtilbuddenes indsatser for det enkelte barn.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været arbejdet med systematik i samtaler i følgende kommuner:

- Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune (afsnit 5.2)
- Sammen om barnet, Helsingør Kommune (afsnit 5.4)
- Fælles om børnelivet, Morsø Kommune (afsnit 5.9)
- Det sunde liv, Glostrup Kommune (afsnit 5.14)

4.1.6 Element: Styrkede tværfaglige møder

Ved at inddrage fagpersoner med andre fagligheder end det pædagogiske personale i dagtilbuddet, i indsatsen for børn i udsatte positioner kan der opnås en helhedsorienteret tilgang til at styrke barnets læring og trivsel.

Formål og begrundelse

Dagtilbud kan styrke et helhedsorienteret blik på det enkelte barn ved at afholde tværfaglige møder efter en fast kadence med involvering af samme gruppe af repræsentanter fra forskellige faggrupper. Her kan drøftes forskellige børn, og forældre kan inviteres med. De tværfaglige møder skaber forudsætninger for, at børn og familiers udfordringer kan forstås ud fra forskellige faglige perspektiver. Det betyder en mere helhedsorienteret forståelse af familiens situation og samtidig deling af viden om eksisterende relevante muligheder på tværs for støtte til børn og forældre. Samtidig viser evalueringen, at faste tværfaglige møder med samme deltagerkreds medfører et bedre tværgående samarbejde og kendskab til hinandens opgavefelt, samt tydeligere opgavefordeling mellem de forskellige faggrupper og organisatoriske enheder.

Indhold

I seks kommuner har der været arbejdet med forskellige former for tværfaglige møder i dagtilbud og dagplejegrupper. I de fleste tilfælde er de tværfaglige møder blevet afholdt på de enkelte dagtilbud. Blandt deltagerne er der oftest en fast kerne af deltagere, der ved behov suppleres med yderligere fagligheder. Kernen består de fleste steder af en sundhedsplejerske, en socialrådgiver og en psykolog, der mødes med pædagogisk personale i det enkelte dagtilbud. Derudover suppleres i forskellig grad kommunerne imellem med logopæd, fysioterapeut, tosprogs pædagog, ergoterapeut eller pædagogisk konsulent.

Oftest tager møderne udgangspunkt i drøftelse af indsatser eller bekymringer for enkelte børn. Her handler det om at afdække forskellige sider af en given situation og med en helhedsorienteret tilgang drøfte mulighederne for at sætte tidligt ind med en forebyggende indsats. Alternativt kan møderne være rettet mod det generelle samarbejde faggrupperne imellem. Her er fokus på at opretholde samarbejdsrelationer, øge kendskabet til hinandens opgaver og vilkår samt generel vidensdeling.

På tværs af kommunerne har det vist sig afgørende for oplevelsen for familierne, at forældrene er blevet forberedt grundigt inden deltagelse i de tværfaglige møder. Det bliver ligeledes påpeget, at afholdelse af tværfaglige møder kræver, at der afsættes ressourcer til kommunikation med familierne både før og efter de tværfaglige møder.

Generelt er forberedelse af møderne vigtig, ligesom det påpeges, at det er afgørende for de fagprofessionelles prioritering, at møderne planlægges god tid i forvejen – helst for 12 måneder ad gangen. Endvidere er det oplevelsen i dagtilbuddene, at meget hyppige tværfaglige møder i nogle dagtilbud kan være vanskelige at udfylde meningsfuldt.

Der er gode erfaringer med at kombinere Styrkede tværfaglige møder med følgende elementer:

- Systematik i samtaler
- Hjemmet som samarbejdsramme
- Overgangsmøder

Praksiseksempler

1. I Aabenraa Kommune afholdes faste møder med det tværfaglige team en gang hver anden måned i hvert enkelt dagtilbud. Her deltager fast en socialrådgiver uden myndighedsrolle fra det forebyggende team, en psykolog og en sundhedsplejerske. Endvidere kan en logopæd, fysioterapeut, ressourcepædagog, tosprogpædagog eller myndighedssocialrådgiver deltage efter behov. Møderne varer 45 minutter per barn, og forældrene deltager i mødet. Dagsorden for mødet udsendes en uge før mødet og indeholder en beskrivelse af den udfordring, der skal drøftes. Til møderne anvendes ofte metoden "reflekterende team" som mødeform.
2. I Tønder Kommune afholdes der tværfaglige møder med repræsentanter for hele 0-3-årsområdet to gange årligt. Her mødes sundhedsplejerske, dagplejepædagog, pædagog, ressourcepædagog, logopæd, fysio- og ergoterapeut, psykolog, socialrådgiver og pædagogisk konsulent. Formålet med mødet er, at de forskellige fagprofessioner skaber og fastholder relationer til hinanden og deler viden om relevant udvikling på området – både på institutionsniveau, men også kommunalt og nationalt niveau. På mødet fastlægges også fælles fokusområder for det kommende halvår.

Resultater

Evalueringsens resultater peger på, at styrkede tværfaglige møder kan føre til:

- Tidligere forebyggende indsatser, hvor der kan handles på mindre udfordringer, inden de vokser sig store.
- At der skabes større trivsel hurtigere gennem en helhedsorienteret forståelse af udfordringerne og løsningsmulighederne.
- Tydeligere forståelse for de forskellige fagligheders rolle i indsatsen.
- Større tydelighed om den pædagogiske faglighed og dermed større faglig tryghed blandt de deltagende pædagoger.
- At der etableres et forum til at drøfte udfordringer, som ellers har været vanskelige at håndtere.
- En styrket indsats for det enkelte barn og en kompetenceudvikling hos det pædagogiske personale.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der er arbejdet med styrkede tværfaglige møder i følgende kommuner:

- Sammen om barnet, Helsingør Kommune (afsnit 5.4)
- Trivsel i dagtilbud, Mariagerfjord Kommune (afsnit 5.8)
- Fælles om børnelivet, Morsø Kommune (afsnit 5.9)
- Småbørnstrampolinen, Tønder Kommune (afsnit 5.10)
- En bedre chance i livet, Aabenraa Kommune (afsnit 5.13)
- Målrettet samarbejde mellem forældre, sundhedsplejen og dagtilbud, Silkeborg Kommune (afsnit 5.15)

4.1.7 Element: Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet

Adgangen til tværfaglig rådgivning i dagtilbud fra andre fagpersoner end det pædagogiske personale, giver forældre og pædagogisk personale nem adgang til at efterspørge og modtage råd og vejledning allerede ved begyndende mistrivsel hos et barn.

Formål og begrundelse

Evalueringen af indsatserne i fire kommuner viser, at man ved at tilbyde tværfaglig rådgivning fra andre fagpersoner lokalt i dagtilbuddene kan skabe et miljø, hvor forældre oplever at kunne opsøge rådgivning og sparring på konkrete udfordringer i et mindre formelt miljø, end hvis de skulle henvende sig igennem en forvaltning. Hermed støttes forældrene i deres forældreskab, samtidig med at det kan forebygge, at udfordringerne vokser sig store. Samarbejdet mellem det pædagogiske personale og andre fagpersoner styrkes ligeledes ved, at de bliver tilgængelige for mere uformel faglig sparring.

Indhold

I fire projekter er der arbejdet med at tilbyde tværfaglig rådgivning og sparring med socialrådgivere og sundhedsplejersker i dagtilbud. Tilbuddet er både målrettet forældre, der har brug for rådgivning, og det pædagogiske personale, når der er behov for tværfaglig sparring. Fælles for kommunernes overleverede erfaringer med den tværfaglige rådgivning er, at der skabes et synligt tilbud til forældrene i en hverdagsramme, der gør det nemt at opsøge hjælp og rådgivning. I den tværfaglige rådgivning gøres andre faggrupper lettilgængelige for forældre og det pædagogiske personale, hvor mange af de traditionelle barrierer som for eksempel anden lokation, bookning af tid eller udfyldelse af skemaer er fjernet. Det centrale er, at der skabes mulighed for, at forældrene uforpligtende kan søge rådgivning hos forskellige faggrupper om, hvad der kan understøtte familien og barnets behov her og nu. Det kan for forældrene dreje sig om rådgivning i forbindelse med konkrete situationer i hjemmet, eksempelvis spisevaner eller soverutiner. For det pædagogiske personale kan det dreje sig om at få et bredere perspektiv på familiens situation og eventuelle udfordringer samt viden om relevante handlemuligheder. Adgangen til forskellige former for faglig rådgivning i dagtilbuddet kan være med til at sikre,

at potentielle trivselsudfordringer håndteres på et tidligt tidspunkt, og dermed forebygge behovet for mere indgribende indsatser på sigt. Den tværfaglige rådgivning kan samtidig være med til at sikre en tættere relation og kendskab på tværs af fagligheder.

På tværs af kommunerne varierer det, hvilke fagpersoner der deltager i den tværfaglige rådgivning. I nogle kommuner er det enten en sundhedsplejerske eller en socialrådgiver, mens det i andre er begge fagpersoner, der er til rådighed. Der er variationer i kommunerne imellem i forhold til såvel kadence som varighed af den enkelte tværfaglige rådgivning.

Der er gode erfaringer med at kombinere Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet med følgende elementer:

- Tematiserede forældrearrangementer
- Styrkede tværfaglige møder
- Måltrettet inspiration og praktisk guidning

Praksis eksempler

1. I Vejle Kommune har der været fast træffetid hver uge af to timers varighed i et reserveret lokale, hvor både sundhedsplejerske og socialrådgiver har været tilgængelige til sparring med forældrene og det pædagogiske personale. Her har det pædagogiske personale indledningsvis udbredt kendskab til tilbuddet til forældrene. Det har været vigtigt, at lokalet har været placeret afsides, så forældrene ikke har haft indtryk af, at det pædagogiske personale fik indblik i drøftelserne.
2. I Silkeborg Kommune har sundhedsplejersken været en del af den faste træffetid. Her har sundhedsplejersken, udført det opsøgende arbejde ved at være tilgængelig i forskellige situationer i dagtilbuddet, hvor uformelle samtaler kan opstå, for eksempel på legepladsen eller i garderoben. Hvis samtalen har fået mere privat karakter, har der været mulighed for at trække sig tilbage til et lokale reserveret til sundhedsplejerskens samtaler.

Resultater

Evalueringsens resultater peger på, at arbejdet med tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet kan føre til:

- At der skabes et trygt og tillidsfuldt rum, hvor forældre kan spørge om hjælp tidligere, så der kan handles på udfordringer, inden de vokser sig store.
- At forældre kan få hjælp til at overkomme udfordringer i eget liv, så forældre-barn-relationen styrkes.

- Styrket tillid blandt forældre til, at socialforvaltningen kan og vil hjælpe.
- Relationsdannelse mellem det pædagogiske personale og andre fagpersoner, der understøtter muligheden for kontinuerlig faglig sparring og en helhedsorienteret tilgang til barnets læring og trivsel.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været arbejdet med tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet i følgende kommuner:

- Sammen om barnet, Helsingør Kommune (afsnit 5.4)
- Småbørnstrampolinen, Tønder Kommune (afsnit 5.10)
- Helhedsorienteret familie- og dagtilbud, Vejle Kommune (afsnit 5.11)
- Målrettet samarbejde mellem forældre, sundhedsplejen og dagtilbud, Silkeborg Kommune (afsnit 5.15)

4.1.8 Element: Overgangsmøder

Ved at afholde overgangsmøder i forbindelse med start i vuggestue eller børnehave kan relevant viden om et barns behov og historik overleveres til det pædagogiske personale. Det gør det muligt at håndtere eventuelle udfordringer målrettet og dermed understøtte barnets læring og trivsel.

Formål og begrundelse

Evalueringen af indsatserne i seks kommuner viser, at overgangsmøder med involvering af såvel familie som relevant fagpersonale kan lette overgangen både fra hjem til dagtilbud – og mellem tilbud for barn og familie. Mødet klæder de modtagende fagprofessionelle på til at understøtte barnet i overgangen og sikrer en eventuel opmærksomhed på særlige behov eller historik med betydning for at give barnet de optimale rammer for læring og trivsel.

Indhold

Kommunerne har arbejdet på forskellig vis med overgangsmøder. Som udgangspunkt har møderne involveret sundhedsplejerske, pædagogisk personale og forældre. Overgangsmødet tager ofte afsæt i sundhedsplejerskens eksisterende kendskab til familien for at skabe et bedre afsæt for dialogen. Sundhedsplejerskens rolle er her at sikre overlevering af relevant viden om familiens situation i et trygt rum, hvor familien oplever sig støttet i samtalen, fordi sundhedsplejersken har været en del af familiens opstart som familie og forældre. Møderne klæder det pædagogiske personale på til at modtage barnet på den bedste måde og samarbejde med forældrene om barnets fortsatte læring og trivsel med afsæt i eksisterende erfaringer. Samtidig kan overgangsmødet være med til at etablere grundlaget for en tillidsfuld relation mellem forældre og dagtilbud, fordi forældrene oplever en oprigtig interesse i at gøre overgangen så god som mulig for såvel barn som familie. Endelig styrker overgangsmøderne samarbejdet mellem det pædagogiske personale og sundhedsplejersken med en styrket viden om og forståelse for hinandens fagområder, kompetencer og muligheder.

På tværs af kommunerne er der variation i, hvornår og hvor møderne afholdes, samt hvem der indkalder til dem. I en kommune afholdes mødet eksempelvis i dagtilbuddet efter opstart, mens der i en kommune også afholdes

overgangsmøder i overgangen fra vuggestue til børnehave. Her deltager sundhedsplejersken med afsæt i barnets 3-årsundersøgelse.

Det har vist sig afgørende, at tilbuddet om et overgangsmøde gøres til et almindeligt tilbud, der tilbydes alle familier, da det har positiv betydning for motivationen for deltagelsen i mødet. I forlængelse af dette har kommunerne givet udtryk for, at det er en fordel, hvis det er sundhedsplejersken, der initierer mødet.

Der er gode erfaringer med at kombinere Overgangsmøder med følgende indsatsselementer:

- Styrkede tværfaglige møder
- Hjemmet som samarbejdsramme

Praksiseksempler

1. I Ishøj Kommune inviteres alle familier til et overgangsmøde, fire uger efter at barnet er startet i dagtilbud. Fordi mødet afholdes efter, at barnet har været i dagtilbuddet nogen tid, kender det pædagogiske personale barnet og har således også et pædagogisk perspektiv på barnets trivsel i dagtilbuddet. Som udgangspunkt deltager en sundhedsplejerske, dagtilbudsleder og pædagog i mødet, og ved behov kan en socialrådgiver inviteres med. Der føres referat af opstartsmødet, som gør det muligt at følge op på aftaler efterfølgende.
2. I Frederikshavns Kommune er der afholdt overgangsmøder i alle familier i forbindelse med sundhedsplejerskens 8 til 10-månedersbesøg i hjemmet, hvis forældrene har givet samtykke til, at pædagogen kan inviteres med. Der er hermed blevet draget nytte af den relation, som sundhedsplejersken har opbygget til familien, hvilket gør det nemmere for pædagogen at træde ind i hjemmet. Med pædagogens deltagelse bliver indkøring af barnet afmystificeret, og forældrene kan være mere trygge i overgangen til dagtilbud.

Resultater

Evalueringsens resultater peger på, at arbejdet med overgangsmøder kan føre til:

- At der hurtigere kan skabes en tillidsfuld relation mellem forældre og dagtilbud, som gør overgangen til dagtilbud mere tryk pga. den allerede etablerede relation mellem familien og sundhedsplejersken.

- At der opnås en overgang fra hjemmet til dagtilbud, hvor der hurtigere etableres en forståelse for familiens situation, og det pædagogiske personale kan få blik for mindre udfordringer, der kan handles hurtigere på, inden de har mulighed for at vokse.
- Relationsdannelse mellem det pædagogiske personale og sundhedsplejerske, som understøtter faglig sparring og en helhedsorienteret tilgang til barnets læring og trivsel.
- At de dagtilbud, der har arbejdet med overgangsmøder fra hjem til dagtilbud i projektperioden, gennemsnitligt har oplevet et styrket samarbejde med sundhedsplejersken, samtidig med en styrkelse af forældrenes inddragelse i en eventuel indsats for barnet i dagtilbuddet.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været arbejdet med overgangsmøder i følgende kommuner:

- Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune (afsnit 5.2)
- Styrket forældresamarbejde om barnets sprogudvikling, Haderslev kommune (afsnit 5.3)
- Børn og familier i fokus, Ishøj Kommune (afsnit 5.7)
- Trivsel i dagtilbud, Mariagerfjord Kommune (afsnit 5.8)
- Børnetrampolinen, Tønder Kommune (afsnit 5.10)
- Det sunde liv, Glostrup Kommune (afsnit 5.14)

4.1.9 Element: Systematiske trivselsvurderinger

En systematisk brug af trivselsvurderinger skaber et fælles sprog, som muliggør en tidlig opsporing og hurtigt igangsatte indsatser målrettet børn i begyndende mistrivsel.

Formål og begrundelse

Evalueringen af indsatserne i seks kommuner viser, at systematiske trivselsvurderinger styrker det opsporende arbejde og muliggør tidlige indsatser målrettet børn i begyndende mistrivsel. Når pædagoger og sundhedsplejersker får en fast ramme for vurderingen af børns trivsel og herigennem et fælles sprog om trivsel, bliver kommunikationen omkring børn i udsatte positioner mere entydig og struktureret. Resultatet er et styrket internt og tværfagligt samarbejde, samtidig med at forældresamarbejdet omkring igangsættelse af og opfølgning på indsatser fremmes.

Indhold

Seks kommuner har oplevet positive resultater ved at anlægge en systematisk tilgang til brugen af trivselsvurderinger i dagtilbud og ved sundhedsplejerskens hjemmebesøg. Det systematiske element består af, at der afsættes tid til, at hvert enkelt barn trivselsvurderes med en fast kadence ud fra en fast skematik, som anvendes af alle medarbejdere på tværs af dagtilbud og/eller sundhedsplejersken. Trivselsvurderingerne opfordrer de involverede parter til aktivt at forholde sig til alle børns trivsel, uagtet om man har en indledende bekymring i forhold til barnets trivsel. Vurderingerne drøftes efterfølgende i et internt forum, hvorefter forældre involveres i vurderinger, der kan give anledning til bekymring. Den systematiske tilgang indebærer desuden, at der på tværs af de involverede parter er etableret klare retningslinjer for, hvornår en given trivselsvurdering giver anledning til, at der igangsættes en passende indsats eller en eksisterende indsats tilpasses.

På tværs af kommunerne har der været anvendt forskellige værktøjer til at foretage trivselsvurderingerne, eksempelvis ADBB, TOPI, Kompetencehjulet og Trivselslinealen. Fælles for dem alle er, at introduktionen af trivselsvurderingerne har resulteret i en kollektiv referenceramme for børns trivsel og en fast ramme for gennemførelse og håndtering af vurderingerne.

Den medfølgende dokumentation er ligeledes et centralt element, da det sikrer kontinuitet i opmærksomheden på børnenes trivsel.

Introduktionen af en systematik omkring trivselsvurderinger kræver, at man ikke blot på tværs af alle involverede medarbejdere får skabt en fælles forståelse af værktøjet og systematikken, men også at forældrene får en grundig introduktion til formålet og strukturen. Det kan være med til at sikre, at de føler sig trygge og har nemmere ved at acceptere, at udfaldet af en trivselsvurdering kan være igang sættelse af en indsats omkring deres barn.

Der er gode erfaringer med at kombinere Systematiske trivselsvurderinger med følgende elementer:

- Hjemmet som samarbejdsramme
- Styrkede tværfaglige møder
- Overgangsmøder
- Systematik i samtaler

Praksiseksempler

1. I Tønder Kommune er der indført systematiske trivselsmålinger i sundhedsplejen ved brug af ADBB og Kompetencehjulet. Her gennemfører sundhedsplejersken trivselsmålinger ved hvert besøg. Hvis vurderingen er under et vist niveau, aftales ekstra besøg med sundhedsplejersken, hvor der følges op på barnets udvikling. Ved overgangen til dagtilbud overleveres trivselsvurderingerne til dagtilbuddet med forældrenes samtykke, og det pædagogiske personale anvender aktivt informationen til at iværksætte tidlige indsatser hvis nødvendigt.
2. I Mariagerfjord Kommune har man gjort brug af TOPI til gennemførelse af systematiske trivselsmålinger i dagtilbud, herunder også i dagplejen og ved sundhedsplejerskens ordinære hjemmebesøg. At anvende samme tilgang på tværs af de tre parter har betydet, at kommunikationen omkring et barns trivsel har været nemmere og i højere grad har muliggjort helhedsorienterede indsatser og tværfaglig opfølgning. Samtidig har både dagtilbud og sundhedsplejerske defineret nogle klare retningslinjer for, hvornår og hvordan man griber ind for samtlige mulige udfald af en trivselsvurdering.

Resultater

Evalueringsens resultater peger på, at arbejdet med systematiske trivselsvurderinger kan føre til:

- Tidlig opsporing af børn i begyndende mistrivsel og hurtig igangsat indsats.
- Løbende justering af igangværende indsatser omkring børn i udsatte positioner på baggrund af nye trivselsvurderinger.
- Et fælles sprog og en fælles trivselsforståelse på tværs af dagtilbud og sundhedsplejerske.
- En gennemsigtig og objektiv systematik som gør forældrene mere trygge ved trivselsvurderingerne, så de har nemmere ved at acceptere iværksættelse af en opfølgende indsats.
- Et samlet overblik over trivslen på tværs af børnene i dagtilbuddet og ikke kun for de enkelte børn.
- En nemmere overlevering af viden i overgange og ved andre brud i forløb.
- En oplevelse af styrkede kompetencer hos det pædagogiske personale.

Praksiseksempler - kommuner med relevante projekterfaringer

Der har været gennemført systematiske trivselsvurderinger i følgende kommuner:

- Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune (afsnit 5.2)
- Børn og familier i fokus, Ishøj Kommune (afsnit 5.7)
- Trivsel i dagtilbud, Mariagerfjord kommune (afsnit 5.8)
- Småbørnstrampolinen, Tønder Kommune (afsnit 5.10)
- Helhedsorienteret familie- og dagtilbud, Vejle Kommune (afsnit 5.11)
- Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune (afsnit 5.12)

4.2 Implementering og indsatsbeskrivelse

For de 14 modnede eller delvist modnede puljeprojekter gælder det, at der er blevet udarbejdet en endelig indsatsbeskrivelse, der indeholder en beskrivelse af nedenstående elementer:

- Målgruppe og rekruttering
- Aktiviteter
- Hvilke redskaber bruges
- Dokumentation
- Kvalitetssikring
- Vidensgrundlag og forandringsteori
- Forudsætninger for implementering

Herudover er indsatsens centrale aktiviteter blevet beskrevet mere detaljeret i forhold til målgruppe, formål, involverede aktører, handlinger, fysiske rammer, intensitet og tid, redskaber samt kompetencer. Disse er vedlagt i bilag.

Ved at sammenholde indsatsbeskrivelser med interviewdata og registreringer af gennemførte aktiviteter, kan det konkluderes, at der i overvejende grad er overensstemmelse mellem indsatsbeskrivelserne og de implementerede aktiviteter. Endvidere er forudsætningerne for implementering vurderet velbeskrevet.

4.3 Resultater på organisatorisk niveau

I dette afsnit præsenteres resultater om samarbejdet med henholdsvis forældre og tværfaglige samarbejdsparter, der kan udledes, når data på tværs af puljeprojekterne analyseres. Analyserne trækker på det kvantitative data indsamlet i hele projektperioden og på kvalitative data indsamlet ved fokusgruppeinterview i projektets afsluttende fase. Resultaterne på det organisatoriske niveau kan opdeles i resultater i forhold til forældresamarbejdet og resultater i forhold til det tværfaglige samarbejde.

4.3.1 Forældresamarbejde

I evalueringen er de gennemførte aktiviteter betydning for samarbejdet med forældrene undersøgt. På tværs af indsatserne i puljeprojekterne har forældre både direkte og indirekte været inddraget i og påvirket af mange af de gennemførte aktiviteter.

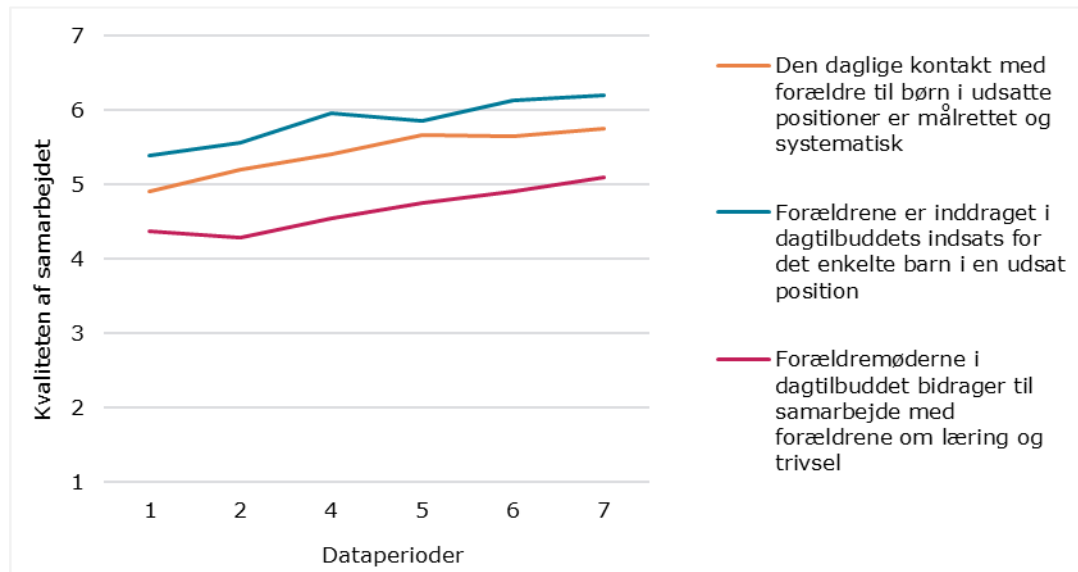
Igennem den samlede projektperiode har det pædagogiske personale i de enkelte dagtilbud i 13 af de deltagende puljeprojekter løbende vurderet, i hvor høj grad (på en skala fra 1 til 7) samarbejdet med forældrene er blevet forbedret på tre

områder. Det handler om den daglige kommunikation, forældrenes inddragelse i indsatser og forældremødernes bidrag til samarbejdet.

Figur 3 viser udviklingen i vurderingen af samarbejdet. Jo højere score, jo mere enige er det pædagogiske personale i dagtilbuddene i de pågældende udsagn.

Figur 3: Udvikling i dagtilbuddenes vurdering af forældresamarbejdet³

Af figuren fremgår det, at det pædagogiske personale i dagtilbuddene vurderer, at den daglige kontakt med forældre i højere grad er blevet mere målrettet og systematisk i løbet af projektperioden. I interviews fortæller personale i dagtilbud, at dette blandt andet kommer til udtryk ved flere uformelle samtaler ved aflevering og afhentning og en større interesse fra forældre i at opsøge sparring om daglige udfordringer.

Det kan også ses i figuren, at det pædagogiske personale i dagtilbuddene vurderer, at forældrene i højere grad bliver inddraget i dagtilbuddets indsats for det enkelte barn. Fagprofessionelle i puljeprojekterne beretter i interviews, at forældrene i højere grad er blevet aktive deltagere i blandt andet trivselssamtaler, hvor de er med til at udforme indsatser på baggrund af trivselsvurderingen. Samtidig bliver forældrene i højere grad betragtet som en ressource, der muliggør, at indsatser i dagtilbud understøttes og videreføres i hjemmet.

³ I alle figurer præsenteres udviklingen i evalueringens syv dataperioder fra forår 2019 til efterår 2022. Der er ikke indsamlet data for dataperiode 3 grundet covid-19-situationen på pågældende tidspunkt. Ledere og personale i hvert enkelt dagtilbud har sammen vurderet kvaliteten af samarbejdet på en skala fra 1 til 7. Vurderingerne i figuren dækker over mellem 83 og 115 besvarelser afhængigt af periode. Se mere i bilag A om evalueringstilgang.

Endelig fremgår det, at det pædagogiske personale i dagtilbuddene oplever, at forældremøderne i højere grad bidrager til et samarbejde med forældrene om deres børns læring og trivsel. Det pædagogiske personale i dagtilbuddene giver udtryk for, at en tematiseret tilgang til forældrearrangementer har aktiveret en større del af forældre til børn i udsatte positioner, hvilket ikke blot har skabt relationer blandt forældrene men også blandt børnene. Endvidere har arrangementerne været med til at overlevere faglig viden til forældrene, som de efterfølgende har kunnet anvende i dagligdagen for bedre at understøtte deres barns læring og trivsel.

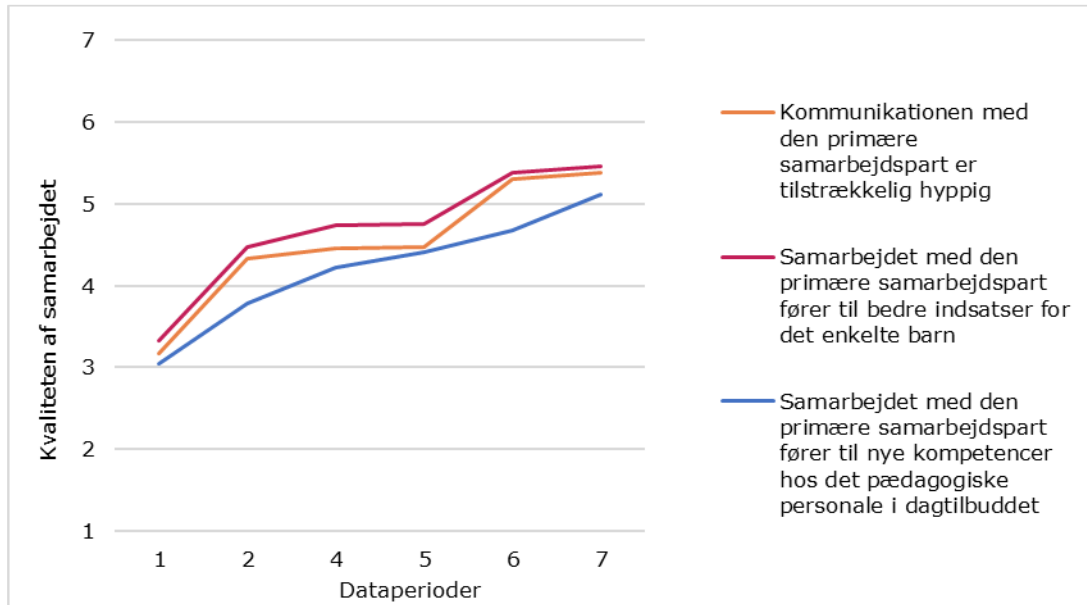
Med evalueringen er det dermed sandsynliggjort, at de afprøvede indsatser samlet set har bidraget til et bedre samarbejde mellem det pædagogiske personale i dagtilbud og forældrene. Det pædagogiske personale i dagtilbuddene vurderer, at dette er kommet børnenes læring og trivsel til gode.

4.3.2 Tværfagligt samarbejde

Ligesom med forældresamarbejdet er sammenhængen mellem aktiviteterne i puljeprojekterne og kvaliteten af dagtilbuddenes samarbejde med andre faggrupper blevet undersøgt. I 10 af de deltagende puljeprojekter har der været indsamlet data om samarbejdet med andre faggrupper – og særligt sundhedsplejersker og socialrådgivere. Her har dagtilbuddene alt efter indsatsens fokus skelnet mellem en primær samarbejdspartner og øvrige eksterne samarbejdspartnere. Samarbejdspartnerne har været inddraget i daglig sparring, rådgivning og vejledning med både personale og forældre, været inviteret med på udviklingsmøder om enkelte børn i udsatte positioner og har bidraget med oplæg til forældrearrangementer.

Igennem den samlede projektperiode har det pædagogiske personale i de enkelte dagtilbud løbende vurderet, i hvor høj grad samarbejdet med den primære samarbejdspartner har ført til hyppigere kommunikation, bedre indsatser for det enkelte barn og nye kompetencer hos det pædagogiske personale. Figur 4 viser udviklingen i det pædagogiske personale i dagtilbuddenes gennemsnitlige vurdering af, i hvor høj grad de er enige i de tre udsagn om samarbejdet med den primære samarbejdspartner.

Figur 4: Udvikling i dagtilbuddenes vurdering af samarbejdet med den primære samarbejdspartner⁴

Det fremgår, at det pædagogiske personale i dagtilbuddene vurderer, at kommunikationen med den primære samarbejdspartner i højere grad er blevet tilstrækkelig hyppig. Dette resultat understøttes af de gennemførte interviews. Her påpeges det af det pædagogiske personale, at indsatserne har ført til en større systematik i inddragelsen af andre fagligheder i dagtilbuddet, og at det pædagogiske personale som resultat heraf nemmere har kunnet søge sparring og rådgivning hos samarbejdspartnerne.

Af figuren fremgår det ligeledes, at det pædagogiske personale i dagtilbuddene vurderer, at samarbejdet med den primære samarbejdspartner i højere grad fører til bedre indsatser for det enkelte barn. I interviews fortæller fagprofessionelle projektdeltagere i flere puljeprojekter, at de iværksatte indsatser bærer præg af, at der i deres udformning har været en tværfaglig drøftelse af barnets og familiens situation. Resultatet har været mere helhedsorienterede tiltag, hvor der for eksempel er taget højde for barnets søvn mønster og familiens vaner, kommunikationsformer og samspilsmønstre.

Endelig viser figuren, at det pædagogiske personale i dagtilbuddene vurderer, at samarbejdet med den primære samarbejdspartner i højere grad fører til nye kompetencer hos det pædagogiske personale i dagtilbuddet. Pædagogisk personale i mange dagtilbud giver i interviews udtryk for, at den løbende

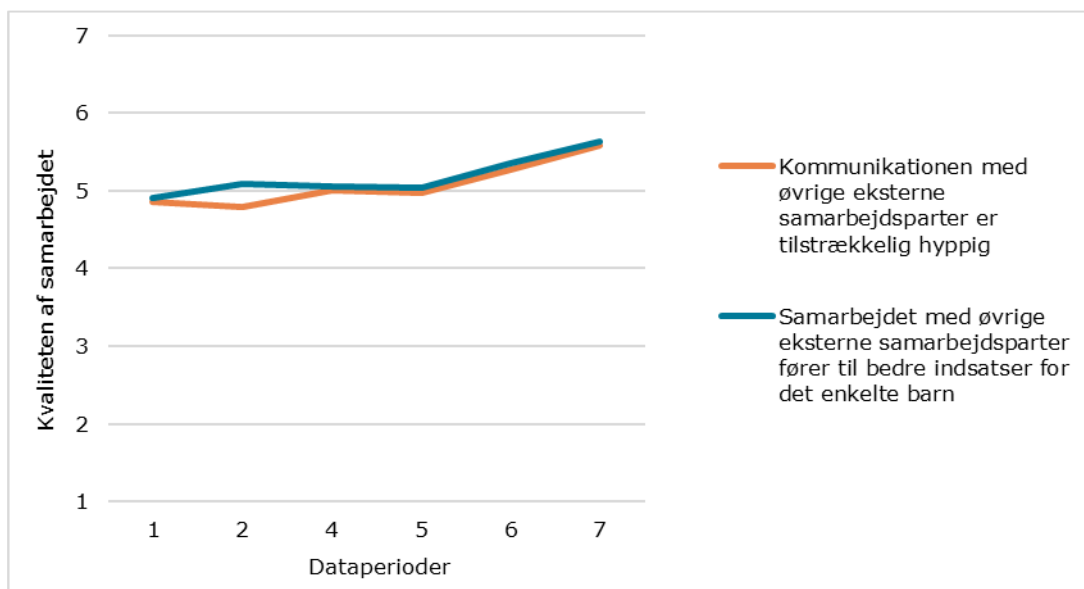
⁴ Vurderingerne i figuren dækker over mellem 40 og 57 besvarelser afhængigt af periode

sparring og interaktion med andre fagligheder blandt andet har medført, at det pædagogiske personale har følt sig mere kompetent i samtaler med forældre om sundhedsmæssige og sociale aspekter af barnets læring og trivsel.

På tværs af de tre samarbejdsparametre kan det konstateres, at dagtilbuddene i projektperioden vurderer, at der er sket en bedring i samarbejdet mellem dagtilbud og sundhedsplejersker og socialrådgivere.

Det pædagogiske personale i dagtilbuddene i syv af puljeprojekterne har også løbende vurderet samarbejdet med øvrige eksterne samarbejdspartnere. En samarbejdspartner er blevet karakteriseret som "øvrig", hvis indsatsen har haft fokus på flere forskellige samarbejdspartnere. Her er en af samarbejdspartnerne blevet udpeget som "primær", mens de eller den anden type samarbejdspartner er udpeget som "øvrig". Figur 5 viser, at det pædagogiske personale i dagtilbuddene i løbet af projektperioden i højere grad har vurderet, at kommunikationen med øvrige eksterne samarbejdspartnere er tilstrækkelig hyppig, og at dette samarbejde fører til bedre indsatser for det enkelte barn. Stigningen er dog ikke lige så udtalt, som den er for den primære samarbejdspartner. Dette resultat afspejler formodentlig, at der hos det pædagogiske personale i dagtilbuddene igennem perioden har været et større fokus på at opbygge samarbejdet med den primære samarbejdspartner.

Figur 5: Udvikling i dagtilbuddenes vurdering af samarbejdet med øvrige eksterne samarbejdspartnere⁵

⁵ Vurderingerne i figuren dækker over mellem 40 og 57 besvarelser afhængigt af periode

Opsamling på tværfagligt samarbejde

Samlet set er det med evalueringen sandsynliggjort, at de afprøvede indsatser har bidraget til et bedre samarbejde mellem det pædagogiske personale i dagtilbud og andre faggrupper såsom sundhedsplejersker og socialrådgivere. Det pædagogiske personale i dagtilbuddene vurderer, at dette er kommet børnenes læring og trivsel til gode. Dette er tydeligst i forhold til andre faggrupper som primære samarbejdspartnere, men også når de andre faggrupper indgår som øvrige.

Det er velkendt, at et projekt i sig selv kan føre til styrkede resultater på et område, blot fordi det pågældende område får en øget opmærksomhed i projektperioden. Der kan således fremkomme positive resultater uafhængigt af den konkrete metode eller de konkrete indsatser. I dette projekt er det dog værd at bemærke, at de positive resultater strækker sig over og fastholdes gennem en projektperiode på fire år. Dette tyder på, at resultaterne ikke blot kan henføres til en midlertidig øget opmærksomhed.

4.4 Resultater på borgerniveau

I evalueringen er der også set på muligheden for at sandsynliggøre sammenhængen mellem indsatserne og børn i udsatte positioners læring og trivsel. På tværs af 14 af puljeprojekterne har dagtilbuddene derfor i projektperioden gennemført systematiske trivselsmålinger eller sprogvurdering – eller begge dele. Ligeledes har der været systematisk indsamling af data om skoleudsættelse og indstillinger om særlig støtte til enkelte børn.

Det er ikke på det foreliggende datagrundlag muligt at se nogen tydelige positive eller negative tendenser i udviklingen af børnenes trivsel eller sprogkundskaber i projektperioden. Denne manglende registrerbare virkning kan skyldes en række faktorer:

- Børns læring og trivsel er komplekse forhold, der er afhængige af mange andre forhold end indsatsen i dagtilbud. Det har ikke været muligt at tage højde for øvrige forhold for de børn, hvis læring og trivsel er blevet vurderet og registreret. Indsatsernes virkning har ikke kunnet isoleres fra andre forhold, da der ikke har været arbejdet med kontrolgruppe eller lignende evalueringsdesign.
- Det har ikke været muligt at følge udviklingen i det enkelte barns læring og trivsel over tid. Hermed tillader datagrundlaget kun i begrænset omfang kontrol for til- og afgang i børnegruppen. Data kan derfor kun i nogen grad anvendes til for eksempel at vurdere, om et pludselig fald i børnegruppens

trivsel skyldes en høj mistrivsel blandt nyttilkomne børn eller en generel forværring i trivslen i børnegruppen.

- I projektperioden er der i trivsels- og sprogvurderingerne anvendt en trepunktskala (rød, gul eller grøn position), hvilket ikke nødvendigvis er følsomt nok til at opfange mindre forbedringer eller forværringer i udviklingen i børnenes læring og trivsel.

Betragtes trivsels- og sprogvurderinger på puljeprojekt- og dagtilbudsniveau, er det dog muligt at identificere positive udviklingstendenser, hvilket fremgår i gennemgangen af de enkelte puljeprojekter i kapitel 5.

4.4.1 Andre forholds indflydelse på resultaterne

Puljeprojekternes 4-årige modningsproces har betydet, at der i projektperioden er mulighed for, at andre forhold end projektaktiviteterne har påvirket børnenes læring og trivsel. Som nævnt ovenfor er det ikke muligt gennem evalueringsdesignet at afgøre, hvor stor en indflydelse andre forhold har haft på puljeprojekternes resultater. Der er i stedet indhentet kvalitative vurderinger fra projektledelsen i hvert puljeprojekt, af hvilke generelle faktorer der har påvirket børnenes læring og trivsel positivt eller negativt i projektperioden.

Projektledelsen i otte af de 14 puljeprojekter giver udtryk for, at den mest indflydelsesrige faktor for børnenes læring og trivsel har været projektaktiviteterne. Hertil vurderer omkring halvdelen af projektledelserne, at ændringer i normering og øvrige faglige udviklingsprojekter i betydelig eller mindre betydelig grad har påvirket børnenes læring og trivsel positivt.

Næsten alle puljeprojekter vurderer, at covid-19 tilpasningerne har haft en negativ påvirkning på børnenes læring og trivsel, hvilket forklares ved større tidsforbrug på praktiske gøremål og aflysning af aktiviteter. Enkelte puljeprojekter har dog også oplevet covid-19-tilpasningerne som positive, idet restriktionerne ved aflevering og afhentning gav mere ro i dagtilbuddene, og der generelt var færre børn i dagtilbuddene.

Samlet set kan det konkluderes, at projektledelserne i puljeprojekterne tillægger projektaktiviteterne en stor positiv betydning for børnenes læring og trivsel, men at covid-19 også har haft en betydelig indflydelse i primært negativ retning.

4.5 Omkostninger tilknyttet indsatsen

Der er for hvert af de 14 modnede puljeprojekter blevet indsamlet viden om de økonomiske omkostninger, der har været i forbindelse med afvikling af aktiviteterne i de forskellige indsatser. Omkostningerne dækker både tidsforbruget forbundet med afviklingen af den enkelte aktivitet, samt de afholdte etableringsomkostninger i form af materiale, kurser mv. Metoden for omkostningsevalueringen præsenteres i flere detaljer i bilag, afsnit 6.2.3.

Det er i evalueringen lykkedes at estimere de økonomiske omkostninger for hvert af de 14 puljeprojekter, hvilket fremgår af de individuelle evalueringer i kapitel 5. Da der er stor variation i indholdet af puljeprojekternes indsatser, er der også stor variation i omkostningerne forbundet med de enkle aktiviteter.

Nogle aktiviteter er centreret omkring enkelte børn i et længerevarende og ressourcekrævende forløb, mens andre aktiviteter involverer hele børnegruppen enkelte gange i løbet af året. Således varierer omkostningerne per barn per aktivitet fra 90 kr. til 4.800 kr., når der ses bort fra uddannelsesaktiviteter for det pædagogiske personale. Desuden har der været forskellige udgangspunkter i forhold til, om de nødvendige materialer, systemer og kompetencer allerede var indkøbt og tilgængelige eller skulle anskaffes i forbindelse med opstart.

Samlet set er det vurderingen, at omkostningsopgørelserne er estimeret på så detaljeret et niveau, at interesserede kommuner kan anvende dem i overvejelser omkring implementering af de tilhørende aktiviteter. Samtidig betyder den store variation nævnt ovenfor, at den enkelte kommune har mange valgmuligheder i sammensætningen af egne aktiviteter, hvor der kan tages højde for det lokale økonomiske råderum og den faglige ambition.

5. Puljeprojekter

5.1 Læsevejledning

I dette kapitel præsenteres vurderingen af, i hvilken grad indsatserne i de 15 puljeprojekter er modnet, jf. evalueringstilgangen præsenteret i kapitel 2. For hvert puljeprojekt beskrives formålet med indsatsen, de implementerede aktiviteter samt resultater og virkninger af disse foruden de økonomiske omkostninger.

Evalueringen er baseret på et kvantitativt datagrundlag indsamlet over de syv dataperioder og kvalitative interview gennemført ved projektperiodens afslutning, jf. kapitel 2 og Bilag A. I vurderingen tages der stilling til, i hvilken grad indsatsens aktiviteter er blevet succesfuldt implementeret. Desuden vurderes det, om en positiv sammenhæng mellem aktiviteterne og udviklingen i børnenes læring og trivsel samt dagtilbuddenes samarbejde med forældre og samarbejdspartnere kan sandsynliggøres.

5.1.1 Hovedresultat og indsatsen i overblik

Indledningsvis præsenteres det enkelte puljeprojekts hovedresultater, hvor det indikeres, hvilke af de betydningsfulde elementer beskrevet i afsnit 4.1 der indgår i det pågældende puljeprojekt. Herefter bliver indsatsens formål, aktiviteter, samarbejdsparter og målgruppe kortfattet beskrevet. Alle indsats er uddybet i indsatsbeskrivelse og forandringsteori, der er vedlagt i bilag.

5.1.2 Aktiviteter og resultater

I dette afsnit præsenteres aktiviteter og resultater i det enkelte puljeprojekt. For hver aktivitet præsenteres indholdet og implementeringen af aktiviteten.

Beskrivelsen af aktiviteterne er baseret på tre kilder:

- Interview med fagprofessionelle repræsentanter fra puljeprojekterne
- Puljeprojekternes indsatsbeskrivelser
- Data om antallet af afholdte aktiviteter over den samlede periode

På baggrund af de tre kilder vurderes det, i hvor høj grad det er lykkedes at implementere aktiviteterne som tiltænkt.

Derefter følger et afsnit om de resultater, der kan henføres til den pågældende aktivitet. I flere af puljeprojekterne er det ikke muligt at koble resultaterne datamæssigt direkte til de enkelte aktiviteter. I disse tilfælde behandles

resultaterne i et afsnit om de resultater, der kan ses på tværs af de enkelte aktiviteter.

For at undersøge mulige sammenhænge mellem aktiviteterne gennemførelse og udviklingen i børnenes læring og trivsel samt kvaliteten af samarbejdet mellem dagtilbud og forældre, samt dagtilbud og samarbejdspartnere anvendes det kvantitative datagrundlag fra de syv dataperioder, jf. kapitel 2 og Bilag A 5.14. Her fokuseres overvejende på data indsamlet i dataperioderne i det pågældende puljeprojekts virkningsfase, idet indsatsen ikke er ændret i denne tidsperiode, og der er gennemført systematiske resultatmålinger. Data fra tidligere dataperioder anvendes også for at kunne identificere en eventuel tidlig udvikling, der ikke kan isoleres til virkningsfasen. De mest markante sammenhænge, der kan identificeres på baggrund af det kvantitative data illustreres endvidere med diagrammer, der tydeliggør sammenhængene.

De kvantitative fund om resultater suppleres af kvalitative data indsamlet ved erfaringsopsamlingsinterviews med pædagogisk personale og samarbejdspartnere tilknyttet puljeprojekterne.

Som supplement til ovenstående fremhæves forudsætningerne, som deltagerne i interview har udpeget som værende nødvendige for at implementere indsatsen og opnå de beskrevne resultater.

5.1.3 Omkostninger

Præsentationen af hvert puljeprojekt afsluttes med en tabel, der viser de økonomiske omkostninger forbundet med hver af indsatsens aktiviteter. I tabellen fremstilles de løbende omkostninger forbundet med afholdelse af de enkelte aktiviteter samt eventuelle etableringsomkostninger. For at gøre opgørelsen anvendelig for andre kommuner og dagtilbud er opgørelsen så vidt muligt udarbejdet i forhold til tidsforbruget per aktivitet og omkostningen per barn. Alle beløb er opgjort i 2022-priser.

I opgørelsen af tidsforbruget er der anvendt en konservativ og realistisk tilgang, hvilket betyder, at de angivne timetal hellere er søgt sat for højt end for lavt. Dog er tidsforbruget opgjort med det udgangspunkt, at de enkelte dagtilbud allerede er bekendt med aktiviteterne og dermed til en vis grad har gjort sig erfaringer med afviklingen af dem. Ønsker man at implementere en udvalgt aktivitet, skal der derfor forventes afsat yderligere tid i en opstartsperiode og lokale tilpasninger.

I forbindelse med udgående aktiviteter såsom hjemmebesøg er der ikke indregnet transporttid, idet denne kan variere meget bare inden for samme kommunegrænse.

Metoden til opgørelse af de økonomiske omkostninger udfoldes yderligere i bilag A i afsnit 6.2.3.

5.2 Styrket deltagende forældresamarbejde, Frederikshavn Kommune

5.2.1 Hovedresultat

I Frederikshavn Kommune er indsatsen *Styrket deltagende forældresamarbejde* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Hjemmet som samarbejdsramme*, *Overgangsmøder* og *Tematiserede forældrearrangementer*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et forbedret forældresamarbejde, samtidig med at der i perioden har været stigende trivsel i børnegruppen.

5.2.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke børnenes læring og trivsel. I indsatsen arbejdes der derudover med børnenes sundhed og læringsmiljøet i såvel dagtilbud som hjemmet. Dette gøres ved at skabe et tættere samarbejde mellem forældre, sundhedsplejerske og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er alle børn i dagtilbuddet, og er således en universel indsats, hvor netop børn og familier i udsatte positioner forventes at få et positivt udbytte. Indsatsen er bygget op om følgende tre aktiviteter:

- 8-10-månedersbesøg og overgangssamtale
- Trivselssamtale og 3-årsundersøgelse
- Forældrecaféer

5.2.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, der har varet 12 måneder, har de tre aktiviteter været indført i fem af kommunens aldersintegrerede dagtilbud af varierende størrelse. Samlet set har 441 børn i gennemsnit været involveret i indsatsen i hver dataperiode. Dagtilbuddene er overvejende lykkedes med at implementere indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen, men omfanget af gennemførte aktiviteter har varieret på tværs af de deltagende dagtilbud.

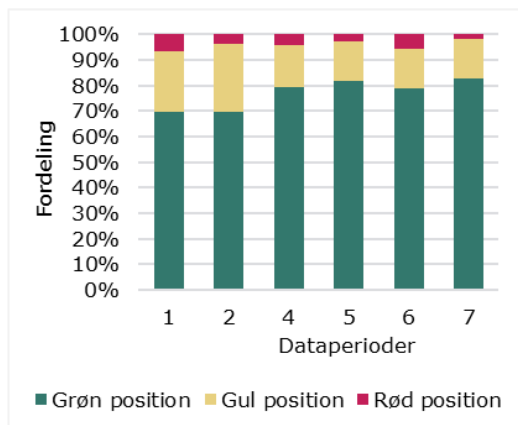
Resultater

På tværs af de fem dagtilbud kan det observeres, at der i trivselsvurderingerne samlet set har været en stødt stigende andel børn vurderet til at være i grøn position, det vil sige en stigende andel i trivsel (se nærmere om anvendelse af trivselsmålinger og børndata i bilag A).

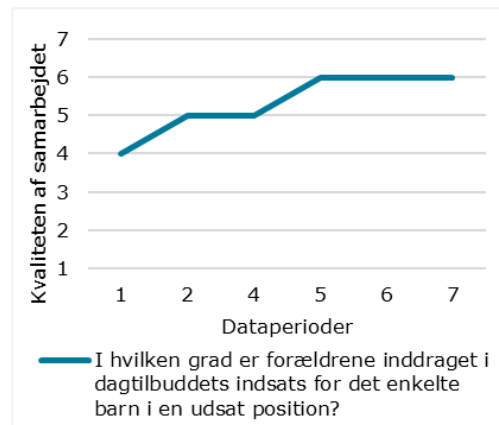
Særligt i ét dagtilbud kan denne udvikling i trivselsvurderingerne observeres i datagrundlaget, hvilket fremgår af Figur 6 nedenfor. Dette dagtilbud er kendetegnet ved kontinuerligt at have afholdt mindst to forældrearrangementer hvert halve år. Samtidig giver personalet i samme dagtilbud udtryk for, at man i projektperioden i stigende grad har oplevet, at forældrene er blevet inddraget i dagtilbuddets indsats for det enkelte barn i en udsat position, hvilket fremgår af Figur 7. Det tyder altså på, at forældrearrangementer har bidraget til at styrke forældresamarbejdet, som kan have en positiv indvirkning på børnenes trivsel.

Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag.

Figur 6 – Andel børn i trivsel

Figur 7 – Kvaliteten af samarbejdet med forældrene

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at børnenes læring og trivsel har været negativt påvirket af covid-19-tilpasninger og af organisatoriske forandringer. Dette er med til at understøtte billedet af, at projektaktiviteterne sandsynligvis har bidraget til styrket læring og trivsel.

8-10-månedersbesøg og overgangssamtale

Indhold og implementering

Med forældrenes accept inviteres en dagtilbudspædagog med til sundhedsplejerskens 8-10-månedersbesøg. Der er afsat en time til overgangssamtalen. Formålet er at skabe mulighed for, at forældre og pædagog kan skabe en god overgang fra hjem til dagtilbud, ved at pædagog får kendskab til barnet og eventuelle særlige opmærksomhedspunkter, samtidig med at en relation mellem pædagog, barn og familie påbegyndes.

Der er i projektperioden blevet afholdt 22 hjemmebesøg i forbindelse med 8-10-månedersbesøget, hvoraf ni har været foretaget i virkningsfasen. Alle på nær ét dagtilbud har haft succes med at gennemføre mindst ét hjemmebesøg i virkningsfasen, og ét dagtilbud har gennemført tre. Det begrænsede aktivitetsniveau forklarer dagtilbuddene ved, at det er udfordrende at få forældrenes accept, når de endnu ikke kender dagtilbuddets pædagoger. Samlet set kan aktiviteten opfattes som velimplementeret.

Til overgangssamtalen ved 8-10-månedersbesøget er det en forudsætning, at der allerede eksisterer en tillidsfuld relation mellem sundhedsplejerske og familie. Uden denne relation er det udfordrende at gennemføre besøget og få forældrenes accept til, at pædagogen deltager som gæst. Der er derfor også en vis sårbarhed forbundet med indsatsen, idet udskiftning af sundhedsplejerske kan udfordre den nødvendige tillid. Det har været erfaringen, at der har været behov for at understrege, at tilbuddet om overgangsmøde er til alle forældre og ikke en særlig indsats målrettet familier i udsatte positioner. Denne information har øget sandsynligheden for, at netop forældre til børn i udsatte positioner har takket ja til tilbuddet.

Resultater

Det pædagogiske personale har oplevet, at aktiviteten med udgangspunkt i sundhedsplejerskens ofte tætte relation til familien har haft en trygheds- og tillidsskabende effekt for forældre-barn-pædagog-relationen. Det har betydet, at forældrene har været mere tillidsfulde i deres relation med dagtilbuddet fra start. Desuden fortæller det pædagogiske personale, at overgangssamtalen har givet mulighed for at foregribe eventuelle trivselsudfordringer.

Trivselssamtale og 3-årsundersøgelse

Indhold og implementering

Sundhedsplejersken inviteres med forældrenes accept med til en trivselssamtale i børnehaven, der finder sted tre måneder efter barnets overgang til børnehaven. Trivselssamtalen har en varighed af en time, hvor der er mulighed for, at sundhedsplejersken gennemfører den sundhedsfaglige 3-årsundersøgelse af barnet. Formålet med aktiviteten er at bibeholde kontakten mellem sundhedsplejersken og forældrene samt barnet for at sikre et løbende fokus på barnets sundhed og udvikling.

Trivselssamtalen og 3-årsundersøgelsen har dannet ramme for 112 tværfaglige møder alene i virkningsfasen. Dette tal dækker over, at nogle dagtilbud har afholdt omkring 40 sådanne møder, mens andre har haft mindre end ti.

Aktiviteten kan opfattes som velimplementeret, og variationen forklares ved, at nogle dagtilbud i højere grad end andre har haft udfordringer med at argumentere for relevansen af sundhedsplejerskens tilstedeværelse.

I forbindelse med trivselssamtalen og 3-årsundersøgelsen har det været en forudsætning, at det pædagogiske personale over for forældrene har tydeliggjort sundhedsplejerskens rolle og værdien af at drøfte både barnets trivsel og sundhed på samme møde. Det har også været oplevelsen, at det ikke nødvendigvis er en forudsætning, at sundhedsplejersken har forhåndskendskab til familien, da vedkommende stadig har kunne bidrage med vigtige sundhedsfaglige perspektiver på barnets udvikling.

Resultater

Aktiviteten har medført, at trivselssamtalen ved overgangen til børnehave finder sted på et stærkere fagligt fundament, når både en sundhedsplejerske og pædagog deltager. Det pædagogiske personale oplever, at sundhedsplejerskens tilstedeværelse har åbnet op for en anden dialog med forældrene, hvor sundhedsfaglige aspekter såsom søvnens betydning inddrages i trivselsindsatser. Ligesom ved 8-10-månedersbesøget kan der drages nytte af en allerede etableret tillid, som i dette tilfælde er med omvendt fortegn. Her er det sundhedsplejersken, der kan drage nytte af den tillidsfulde relation, pædagogerne har opbygget til familien.

Forældrecaféer

Indhold og implementering

Forældrecaféerne har en varighed af en time og tager afsæt i dagtilbuddets aktuelle pædagogiske indhold og hverdagens pædagogiske rutiner. Sundhedsplejersken deltager på to af fire årlige forældrecaféer og yder åben rådgivning til forældre. Formålet med forældrecaféer er at støtte forældre i, hvordan de kan hjælpe med at styrke læringsmiljøet omkring barnet. Forældrecaféerne skaber et rum, hvor forældre og børn får anledning til at gøre noget sammen, der har fokus på barnets læring og trivsel.

På tværs af de fem dagtilbud er der blevet afholdt 16 forældrearrangementer i virkningsfasen med gennemsnitlig 19 deltagere. Alle dagtilbuddene har afholdt mindst to arrangementer, hvilket indikerer, at aktivitetsomfanget har været relativt ens på tværs, og aktiviteten er blevet velimplementeret.

I planlægningen af forældrecaféer er det vigtigt, at der tages højde for, at forældre ofte har en travl hverdag, hvorfor der i god tid og vedholdent skal

orienteres om arrangementerne. Der skal desuden være en accept af, at det godt kan være værdifuldt, selv hvis nogle forældre kun kan deltage i dele af arrangementet. Desuden er det erfaringen, at en god og tryk relation til både pædagogerne og sundhedsplejersken kan fremme forældres deltagelse.

Resultater

Det pædagogiske personale beretter, at forældrecaféerne har betydet meget for forældresamarbejdet, idet de har bragt forældre og pædagoger tættere på hinanden ved at etablere et fælles rum til overlevering og deling af viden. Det er oplevelsen, at der ved etablering af relationen mellem forældre og pædagoger skabes et blik for at inddrage forældrene som en ressource i det pædagogiske arbejde med barnet. Det pædagogiske personale har observeret, at forældrecaféerne har bidraget til erfaringsudveksling og relationsdannelse forældrene imellem. Dette har skabt større sammenhængskraft og samhørighed blandt forældrene i dagtilbuddet, samtidig med at det har resulteret i nye legeaftaler mellem børnene. Erfaringen har vist, at det har været velfungerende, når sundhedsplejersker deltager i forældrecaféerne, hvor forældrene har kunnet stille aktuelle spørgsmål.

5.2.4 Omkostninger

Tabel 4 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 4 – Omkostningsvurdering, Frederikshavn Kommune

Aktivitet	Overgangs-samtaler	Trivselssamtale og 3-års	Forældre-caféer
Involveret personale	1 pædagog	1 pædagog	3 pædagoger 1 pædagogisk leder
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret	Ét møde per barn	Ét møde per barn	Tre til fire gange årligt for 15 familier

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Overgangs-samtaler	Trivselssamtale og 3-års	Forældre-caféer
Pædagogisk personale	2,25	2,75	6
Pædagogisk leder	0	0	2
Vikarer	1	1	0
Samarbejdspartner	0,25	0,25	1,5
Etableringsomkostninger	5.543 kr.	6.071 kr.	2.876 kr.
Uddybning	Opstarts- og planlægningsmøder	Opstarts- og planlægningsmøder	Opstarts- og planlægningsmøder
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	1.099 kr.	1.269 kr.	232 kr.

5.3 Styrket forældresamarbejde om barnets sproglige udvikling, Haderslev Kommune

5.3.1 Hovedresultat

I Haderslev Kommune er indsatsen *Styrket forældresamarbejde om barnets sproglige udvikling* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Læring ved brug af fysiske redskaber, Overgangsmøder* samt *Målrettet inspiration og praktisk guidning*. Evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et forbedret samarbejde mellem forældre, sundhedsplejerske og dagtilbud.

5.3.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke børnenes sproglige udvikling gennem øget opmærksomhed i både dagtilbuddet og hjemmet. Dette gøres ved at skabe et tættere samarbejde mellem forældre, sundhedsplejerske og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er 3-4-årige børn, der har behov for sprogstimulering, enten på grund af at familien er flersproget, at familien er sårbar, eller at barnet har generelle sproglige udfordringer. Indsatsen dækker over følgende to aktiviteter:

- Startsamtale
- Sprogstimulerende aktiviteter

5.3.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, som dækker over de seneste 12 måneder, har de to aktiviteter været afholdt i to af kommunens dagtilbud, hvor der har været op til 86 børn inkluderet i hver dataperiode. Dagtilbuddene er lykkedes med at implementere indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen med undtagelse af aktiviteten Legeteksbesøg, der grundet covid-19-pandemien kun er blevet gennemført i meget begrænset omfang. Der er således ikke indsamlet erfaringer nok til, at arbejdet med netop denne aktivitet kan betragtes som modnet, og den bliver da heller ikke behandlet i afsnittene nedenfor. Omfanget af de gennemførte aktiviteter har varieret på tværs af de to dagtilbud.

Resultater

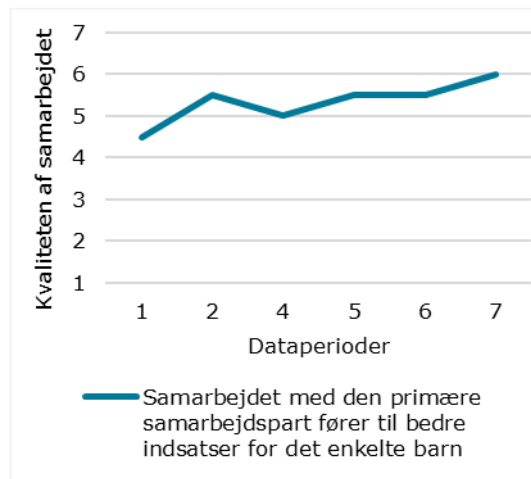
Over den samlede projektperiode har de to dagtilbud i stigende grad vurderet, at forældre har været inddraget i indsatsen omkring det enkelte barn, og at

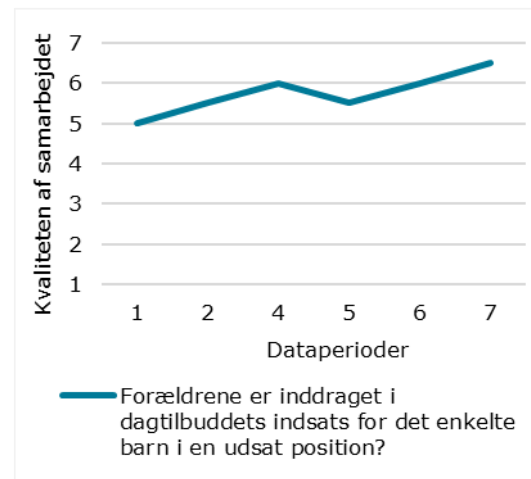
samarbejdet med den primære samarbejdspart har ført til bedre indsatser for det enkelte barn, jf. figur Figur 8 og Figur 9 nedenfor. Det tyder på, at de gennemførte aktiviteter i virkningsfasen kan have bidraget med at styrke samarbejdet med forældrene og den primære samarbejdspart sundhedsplejersken.

Det er ikke muligt at identificere andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder trivsels- og sprogvurdering af børnene.

Figur 8 – Kvaliteten af samarbejdet med sundhedsplejen

Figur 9 – Kvaliteten af samarbejdet med forældrene

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at børnenes læring og trivsel har været både negativt og positivt påvirket af covid-19-tilpasninger. Samtidig vurderer kommunen, at øvrige faglige udviklingsprojekter og ændringer i normeringen har haft en positiv påvirkning, hvor sidstnævnte vurderes mest indflydelsesrig efterfulgt af projektaktiviteterne.

Startsamtale

Indhold og implementering

For at sikre en god overgang fra hjemmet til vuggestue og mellem vuggestue og børnehave afholdes en startsamtale inden for de første fire uger. Hvis forældrene giver deres accept, inviterer det pædagogiske personale sundhedsplejersken med. Udgangspunktet for samtalen er en fast dagsorden, hvor det pædagogiske personale får indblik i familiens historie og barnets trivsel, og forældrene får viden om dagtilbuddets læringsmiljø. Formålet er at styrke forældresamarbejdet for at skabe gode rammer for barnets læring og trivsel.

Med inddragelse af sundhedsplejersken i start samtalen er der samlet set blevet afholdt 161 tværfaglige møder gennem hele projektperioden. Der er i virkningsfasen blevet afholdt 52 møder, som er næsten ligeligt fordelt mellem begge dagtilbud. Aktiviteten kan derfor anses som værende velimplementeret.

Det er nævnt som en forudsætning for en succesfuld afvikling af start samtalen, at der eksisterer en tillidsfuld relation mellem sundhedsplejersken og familien. Hertil forudsætter start samtalen, at det pædagogiske personale oplæres i mødets indhold og afvikling. Introduktion til sprogkuffert i forbindelse med start samtalen kan virke overvældende for forældre. Det kan derfor være nødvendigt at vente med at introducere sprogkufferten, til barnet har gået i dagtilbuddet nogle måneder.

Resultater

Den ofte allerede etablerede relation mellem sundhedsplejersken og familien har haft en tillidsskabende effekt på forældrenes forhold til det pædagogiske personale. Det pædagogiske personale har oplevet, at forældre er blevet mere betryggede i, at dagtilbuddet gerne vil hjælpe og samarbejde om barnets trivsel og udvikling. Sundhedsplejerskens tilstedeværelse har desuden betydet, at forældrene bliver mindre nervøse og mere lydhøre over for forslag fra det pædagogiske personale. Derudover skaber start samtalerne grundlag for et langvarigt forældresamarbejde, fordi der skabes en relation tidligt.

Sprogstimulerende aktiviteter

Indhold og implementering

Det pædagogiske personale introducerer forældre til sprogstimulerende aktiviteter, hvor den hyppigste af disse aktiviteter er udlevering af en sprogkuffert til forældrene. Sprogkufferten indeholder redskaber, der kan bruges i hjemmet og er tilpasset det enkelte barn. Formålet er at stimulere barnets sprogudvikling gennem aktiv involvering af forældre og hjemmet.

Der er samlet blevet udleveret 95 sprogkufferter i forbindelse med de sprogstimulerende aktiviteter, hvoraf 28 er blevet udleveret i virkningsfasen. Det ene dagtilbud har udleveret flere sprogkufferter end det andet i virkningsfasen, der formodentlig afspejler en forskel i børnegruppen. Aktiviteten kan derfor opfattes som velimplementeret.

I de sprogstimulerende aktiviteter nævnes det som en forudsætning, at det pædagogiske personale tilegner sig viden om børns sprogudvikling, og at denne viden holdes ved lige gennem løbende kompetenceudvikling. Pædagogisk

personale i flere dagtilbud påpeger, at det kan være nødvendigt at have forskellige læringsredskaber tilgængelig, således at indholdet i kufferten løbende kan opdateres. I forbindelse med implementeringen af sprogstimulerende aktiviteter har det desuden vist sig gavnligt at anvende sprogkufferten sideløbende i dagtilbuddet, så børnene får kendskab til den.

Resultater

Det pædagogiske personale giver udtryk for, at både de og forældre gennem aktiviteten er blevet mere bevidste om barnets sproglige udvikling. Det pædagogiske personale har fået en større forståelse for de dele af barnets sprog, der har behov for målrettet hjælp for at kunne understøtte den rigtige udvikling. Derudover er erfaringen, at sprogkufferten har givet anledning til, at det pædagogiske personale lettere kan drøfte barnets sprogudvikling med forældrene i hverdags samtalerne.

5.3.4 Omkostninger

Tabel 5 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 5 – Omkostningsvurdering, Haderslev Kommune

Aktivitet	Startsamtale	Sprogstimulering
Involveret personale	1 pædagog	1 pædagog
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	0
Kadence og børn involveret	Ét møde per barn	Én kuffert per barn

Samlet tidsforbrug

Aktivitet	Startsamtale	Sprogstimulering
Pædagogisk personale	2	1
Pædagogisk leder	0	0
Vikarer	2	0
Samarbejdspartner	2	0
Etableringsomkostninger	37.000 kr.	197.000 kr.
Uddybning	ICDP-kursus	Indkøb af 50 kufferter, opstartskursus og indretning af læringsmiljø
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	1.938 kr.	340 kr.

5.4 Sammen om barnet, Helsingør Kommune

5.4.1 Hovedresultat

I Helsingør Kommune er indsatsen *Sammen om barnet* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række vuggestuer. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Hjemmet som samarbejdsramme*, *Systematik i samtaler* og *Tværfaglig rådgivning i dagtilbud*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et stærkere tværfagligt samarbejde mellem dagtilbud, fremskudte rådgivere og den kommunale børne- og familieforvaltning.

5.4.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke børnenes læring og trivsel gennem samarbejde med forældrene samt styrkelse af forældrekompetencer i og uden for hjemmet. Dette gøres ved at skabe et tættere samarbejde mellem forældre, socialrådgiver og dagtilbuddet. Målgruppen har været børn, hvor der er bekymring for barnets læring og trivsel, men hvor der ikke er grundlag for en underretning. Indsatsen dækker over følgende aktiviteter:

- Hjemmebesøg
- LØFT
- Rådgiver i dagtilbud

5.4.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

Der har i gennemsnit har været omkring 30 børn i målgruppen per år i projektperioden. I indsatsens virkningsfase, der har varet 12 måneder, har aktiviteterne været afholdt i otte dagtilbud. I de enkelte dagtilbud har det varieret, hvor mange børn der har været involveret i indsatsen. Der har været mellem to og syv børn uagtet dagtilbuddets størrelse. I et enkelt dagtilbud har der ikke været børn i målgruppen i virkningsfasen.

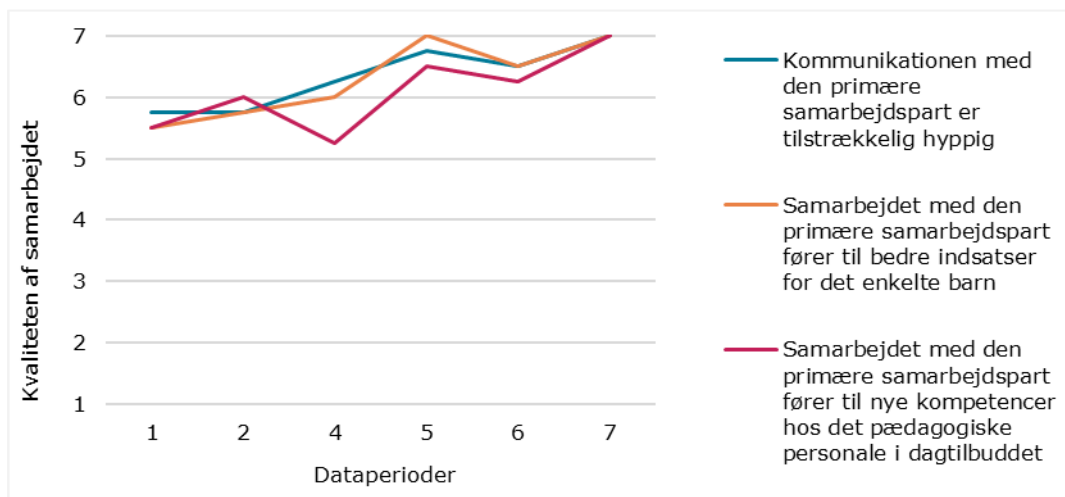
De seneste 12 måneder er der på tværs af dagtilbuddene blevet afholdt 41 tværfaglige møder, der dækker over aktiviteter, som socialrådgiveren deltager i. Dette omfatter således aktiviteterne LØFT-møder og rådgiver i dagtilbud men ikke hjemmebesøg. På tværs af de otte dagtilbud varierer antallet af tværfaglige møder med antallet af børn, hvilket indikerer, at der har været en ensartet implementering af aktiviteterne, og at socialrådgiveren har været til stede i samtlige dagtilbud. Både LØFT og rådgiver i dagtilbud kan altså siges at være velimplementeret.

Resultater

Som det fremgår af Figur 10 nedenfor, har personalet i de otte dagtilbud i løbet af projektperioden i stigende grad vurderet, at kommunikationen med socialrådgiveren er blevet mere hyppig, og at samarbejdet fører til bedre indsats for det enkelte barn og nye kompetencer hos det pædagogiske personale. Dette kan ses i sammenhæng med de afholdte tværfaglige møder og hjemmebesøg, hvilket er aktiviteter, hvor socialrådgiveren er involveret. Det kan altså tyde på, at socialrådgiverens større grad af involvering i dagtilbuddets aktiviteter er med til at styrke det tværfaglige samarbejde.

Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder trivselsvurderinger af børnene.

Figur 10 – Kvaliteten af samarbejdet med socialrådgiver

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel negativt. Samtidig vurderer kommunen, at projektaktiviteterne og ændringer i normeringen har haft en positiv påvirkning, men at den negative indflydelse fra covid-19 har været mere fremtrædende.

Hjemmebesøg

Indhold og implementering

Socialrådgiver og en pædagog besøger familien i deres hjem ca. hver 14. dag over en periode på op til otte måneder. Aktiviteterne i hjemmet afhænger af familiens behov, som afdækkes på et foregående LØFT-møde, men kan indebære rådgivning, vejledning, støtte eller blot samtaler om hverdagens

udfordringer. Socialrådgiver deltager med rådgivning og vejledning, men ikke som egentlig sagsbehandler. Formålet er at skabe større sammenhæng mellem indsatser i både hjemmet og dagtilbuddet.

Som følge af covid-19 har det ikke i alle dagtilbud været muligt for socialrådgiverne og det pædagogiske personale at komme på hjemmebesøg. I stedet har møderne fundet sted i dagtilbuddet eller i andre kommunale lokaler. Der er samlet set blevet afholdt 321 besøg i og uden for hjemmet, og næsten halvdelen af disse har fundet sted i virkningsfasen. Kun et enkelt dagtilbud har ikke gennemført hjemmebesøg i denne fase, hvilket skyldes, at der ikke har været nogle børn i målgruppen. Alle andre dagtilbud har gennemført mindst 14 besøg i virkningsfasen, og antallet er sammenhængende med antallet af børn i målgruppen i fasen. Således kan aktiviteten samlet set siges at være implementeret, men tilpasset perioden med covid-19 og i mindre grad i et enkelt dagtilbud.

Det er en forudsætning for hjemmebesøgene, at familien ikke oplever, at de skal påtage sig en værtsrolle, da det placerer unødigt pres på forældrene og virker som en hæmsko for sårbare samtaler. Hertil er det vigtigt, at det over tid er de samme pædagoger, der deltager på besøgene, da det skaber tillid og tryk hos forældrene.

Resultater

De dagtilbud, der har haft succes med at gennemføre hjemmebesøg, fortæller, at besøgene har været med til at give en vigtig viden om, hvilke vilkår børnene kommer fra. Denne indsigt giver en dybere forståelse for barnets reaktioner i konkrete situationer samt familiens eventuelle udfordringer. Det har gjort det muligt for det pædagogiske personale i samarbejde med socialrådgiveren at målrette indsatser bedre. Efter et succesfuldt hjemmebesøg har det pædagogiske personale desuden oplevet, at forældrene efterfølgende er mere opsøgende og mere samarbejdsorienterede.

LØFT

Indhold og implementering

LØFT har fokus på forældrenes ønsker og behov, hvorfor der tages udgangspunkt i deres opfattelse af barnets trivsel og udvikling. Aktiviteten består af udfyldelsen af et LØFT-skema, som danner grundlag for den efterfølgende indsats og møder mellem forældre, socialrådgiver og det pædagogiske personale. Der afsættes halvanden time til hvert møde, som afholdes i starten og slutningen af et støtteforløb som henholdsvis opstartsmøde og opfølgingsmøde. Det er som

udgangspunkt socialrådgiveren, der faciliterer LØFT-møderne, og dagtilbudsleder deltager ofte. Den Løsningsfokuserede Tilgang (LØFT) har til formål at afdække udfordringer, bekymringer og ressourcer i samarbejdet med forældrene.

En forudsætning for, at LØFT kan anvendes som tilgang, er først og fremmest, at det pædagogiske personale og socialrådgiveren har et tilstrækkeligt kendskab til tilgangen, hvilket blandt andet sikres gennem kurser. Det er nødvendigt, at dem, der faciliterer LØFT-møderne, har en forståelse af både teori og metode bag LØFT.

Resultater

Det pædagogiske personale har oplevet, at LØFT først og fremmest har skabt mere tryghed hos forældrene, idet de i højere grad mødes som ligeværdige og i øjenhøjde med det pædagogiske personale og socialrådgiveren, end det ofte er tilfældet ved en klassisk trivselssamtale. Når omdrejningspunktet for samtalerne er forældrenes egen opfattelse og beskrivelse af barnets udfordringer, får de oplevelsen af, at både socialrådgiver og pædagog gerne vil hjælpe og samarbejde om deres barns udvikling. Det pædagogiske personale oplever, at der skabes et rum, hvor forældrene på en ny måde får mulighed for selv at byde ind. Derudover er tilgangens konkrete format med udfyldelse af et skema som afsæt for den efterfølgende indsats med til at sikre, at det bliver tydeligt for både forældre, socialrådgiver og pædagog, præcis hvilke problematikker der arbejdes med.

Rådgiver i dagtilbud

Indhold og implementering

Som en fast del af dagtilbuddets tværfaglige sparringsteam kan socialrådgiveren deltage på personalemøder, LØFT-møder samt hjemmebesøg. Socialrådgiveren er endvidere fysisk til stede i dagtilbuddene, når vedkommendes tid ikke bruges på de førnævnte aktiviteter. Alternativt kan det pædagogiske personale kontakte socialrådgiveren telefonisk. Formålet er at give det pædagogiske personale mulighed for at modtage sparring og vejledning fra en socialrådgiver, så det pædagogiske arbejde med børn i udsatte positioner bliver styrket gennem et bredere blik på familiens situation.

Aktiviteten kræver, at den enkelte socialrådgiver har et grundlæggende kendskab til kommunens procedurer og indsatser for familier i udsatte positioner. Det er netop inden for dette område, at socialrådgiveren skal kunne vejlede og sparre med dagtilbudsmedarbejderne. Endvidere skal socialrådgiveren være forberedt på at kunne stå til rådighed uden for de faste planlagte møder, da det ofte er her, at både forældre og pædagogisk personale henvender sig.

Resultater

Det pædagogiske personale er igennem indsatsen blevet mere bevidste om socialrådgiverens rolle, herunder hvilke redskaber samt viden socialrådgiveren kan bidrage med og vejlede ud fra. Ifølge det pædagogiske personale har det også skærpet deres opmærksomhed på børn med støttebehov, som de i flere tilfælde ellers ikke ville have opdaget. Hertil fortæller de, at socialrådgiveren har været god til at byde ind og gøre opmærksom på sin rolle. Det tværfaglige samarbejde med socialrådgiveren har også ledelsesmæssigt været positivt. Det har nemlig fungeret som en aflastning for den pædagogiske leder, at den enkelte pædagog har kunnet kontakte socialrådgiveren med spørgsmål og bekymringer.

5.4.4 Omkostninger

Tabel 6 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 6 – Omkostningsvurdering, Helsingør Kommune

Aktivitet	LØFT	Hjemmebesøg	Rådgiver i dagtilbud
Involveret personale	1 pædagog 1 pædagogisk leder	1 pædagog	1 pædagog
Involveret samarbejdspartner	1 socialrådgiver	1 socialrådgiver	1 socialrådgiver
Kadence og børn involveret	To møder per barn	Et månedligt besøg i otte måneder per barn	Én gang om måneden for 4-5 børn (gennemsnit)

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	LØFT	Hjemmebesøg	Rådgiver i dagtilbud
Pædagogisk personale	3,5	2,5	3
Pædagogisk leder	3,5	0	0
Vikarer	0	2,5	0
Samarbejdspartner	4,5	4,5	3
Etableringsomkostninger	0 kr.	0 kr.	0 kr.
Uddybning	Kursus i LØFT a ca. 4.500 kr. per deltager.	Ingen omkostninger forbundet med etablering.	Ingen omkostninger forbundet med etablering.
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	4.299 kr.	3.063 kr.	420 kr.

5.5 Styrket samarbejde – et godt børneliv, Hjørring Kommune

5.5.1 Hovedresultat

I Hjørring Kommune er indsatsen *Styrket samarbejde – et godt børneliv* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række børnehaver. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Læring ved brug af fysiske redskaber, Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet og Tematiserede forældrearrangementer*. Evalueringens resultater indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et forbedret samarbejde med socialrådgiver samtidig med, at der i projektperioden har været stigende trivsel i børnegruppen.

5.5.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er styrke børnehavernes samarbejde med socialrådgiver og forældre omkring børnenes læring og trivsel. Dette gøres ved at inkludere socialrådgiveren i børnehavens hverdag og samtidig videreudanne det pædagogiske personale. Målgruppen for indsatsen er alle børnehavebørn i børnehaver med en stor andel af børn i udsatte positioner. Indsatsen indeholder følgende aktiviteter:

- Samarbejde med socialrådgiver
- Opkvalificering og videreuddannelse
- Forældrearrangementer og læringsrygsæk

5.5.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, der dækker 12 måneder, har alle tre aktiviteter været afholdt i fire børnehaver af varierende størrelse. I børnehaverne har alle børn været i målgruppen, hvilket samlet for de fire børnehaver har været omkring 270 børn i gennemsnit i hver dataperiode. Omfanget af gennemførte aktiviteter varierer ikke væsentligt på tværs af børnehaverne, når der tages højde for forskelle i størrelsen på børnegruppen. Børnehaverne er dermed i vid udstrækning lykkedes med at implementere indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen.

Resultater

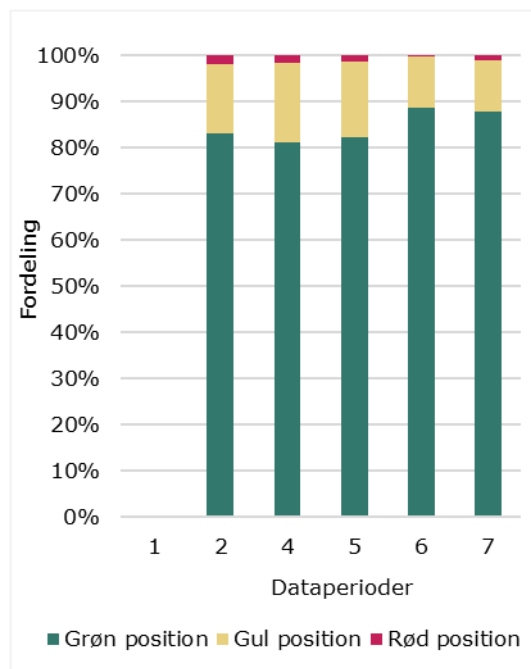
På tværs af de fire børnehaver kan det observeres, at der samlet set i trivselsvurderingerne har været en stødt stigning i antallet af børn vurderet til at være i grøn position og dermed i trivsel, hvilket fremgår af Figur 11 nedenfor

(se nærmere om anvendelse af trivselsmålinger og børnedata i bilag A). Samtidig har børnehaverne vurderet, at de sammenlignet med tidligere i højere grad oplever, at kommunikationen og samarbejdet med socialrådgiveren fører til bedre indsatser for det enkelte barn og nye kompetencer hos det pædagogiske personale, hvilket fremgår af Figur 12 nedenfor. Dette kan ses i sammenhæng med de mange afholdte tværfaglige møder og jævnlige forældrearrangementer, hvilket alle er aktiviteter, der aktivt involverer socialrådgiveren i børnehavernes hverdag.

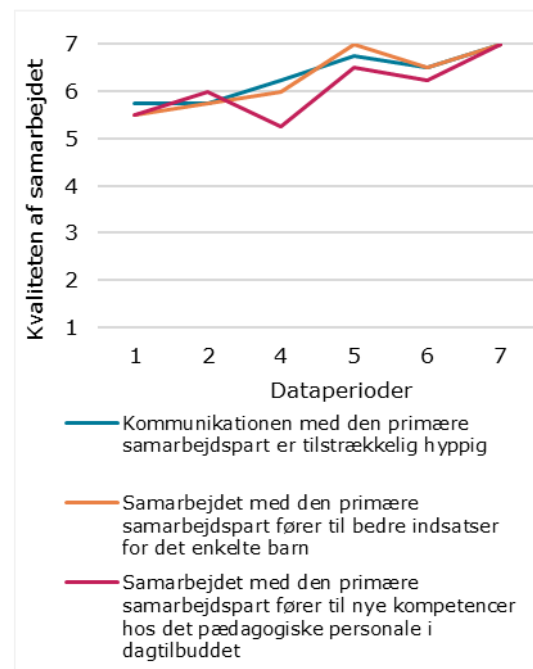
Det kan altså tyde på, at socialrådgiverens større grad af involvering i børnehavens aktiviteter er med til at styrke det tværfaglige samarbejde, og at der muligvis er en sammenhæng med en stigende trivsel i børnegruppen.

Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det kvantitative datagrundlag, der også indeholder vurdering af forældresamarbejdet.

Figur 11 – Udviklingen i andelen af børn i trivsel

Figur 12 – Kvaliteten af samarbejdet med socialrådgiver

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel overvejende negativt. Dog pointeres det, at den øgede normering under covid-19 havde en vis positiv påvirkning, men at projektaktiviteterne havde den mest afgørende indflydelse, og at denne var positiv.

Samarbejde med socialrådgiver

Indhold og implementering

En socialrådgiver er blevet frikøbt fra forvaltningen til at fungere som børnehavesocialrådgiver. Socialrådgiveren har en fast dag om ugen i hver børnehave. Her er et lokale til rådighed, som socialrådgiveren kan trække sig tilbage til, hvis samtaler med forældre eller pædagogisk personale tilsiger mere private omgivelser. Ellers er socialrådgiver til stede i den øvrige dagligdag sammen med det pædagogiske personale. Endelig deltager socialrådgiveren på forældrearrangementer og kan inddrages på udviklingsmøder med forældredeltagelse omhandlende enkelte børns udvikling. Formålet med aktiviteten er at skabe mulighed for hurtigere adgang til sparring og rådgivning og samtidig at styrke det pædagogiske personale i deres vejledning til forældrene.

I virkningsfasen alene er der blevet afholdt over 290 tværfaglige møder på tværs af de fire børnehaver, og tages der højde for størrelsesforskellen, har der næsten været afholdt lige mange møder i hver børnehave. De tværfaglige møder dækker over det pædagogiske personales anvendelse af socialrådgiveren, og tallene indikerer altså, at børnehaverne i nogenlunde samme omfang har gjort brug af socialrådgiveren. Det fremgår endvidere, at antallet af tværfaglige møder har været stigende hen over indsatsens konkretiserings-, udbredelses- og virkningsfase. Dermed kan aktiviteten siges at være velimplementeret.

På tværs af aktiviteterne har det været en forudsætning, at socialrådgiveren har været ansat fuldtid på opgaven, så det har været muligt for socialrådgiveren at tilbringe den nødvendige tid i de fire børnehaver og blive et kendt ansigt. Endvidere har det givet den nødvendige stabilitet, som er påkrævet for at få samarbejdet mellem socialrådgiver og børnehave til at fungere så gnidningsfrit, at socialrådgiveren naturligt tænkes ind i samtlige aktiviteter.

Resultater

Det er generelt oplevelsen, at den øgede tilgængelighed af socialrådgiveren har nedsat tiden fra, at der er bekymring omkring et barns trivsel, til en indsats igangsættes. Ved at lade socialrådgiveren indgå i børnehavens hverdag og ikke blive anset som en autoritativ myndighed, er det lykkedes at afdramatisere socialrådgiverens rolle. Det har gjort, at både forældre og det pædagogiske personale er mere trygge i situationer, hvor socialrådgiveren indgår. Det har desuden betydet, at både det pædagogiske personale og forældre er begyndt at tage mere uformelle samtaler med socialrådgiveren. Det pædagogiske personale beretter, at indsatsen desuden har reduceret en tidligere oplevet

barriere mellem den kommunale børne- og familieforvaltning og børnehaverne, idet socialrådgiveren har fungeret som brobygger. I forbindelse med indsatsens udbredelse er børne- og familieforvaltningen begyndt at invitere relevant pædagogisk personale med til møder. Samtidig er børnehaverne blevet bedre til at underrette forvaltningen og henvise til forebyggende tilbud i børne- og familieforvaltningen.

Opkvalificering og videreuddannelse

Indhold og implementering

Den samlede personalegruppe deltager sammen med socialrådgiveren løbende på uddannelsesdage. Uddannelsesdagene finder sted tre til fire gange årligt og består af casearbejde, undervisning og diskussioner. Formålet er, at det pædagogiske personale tilegner sig redskaber til bedre at observere og spørge ind til barnets trivsel samt at styrke samarbejde med socialrådgiveren gennem fælles faglig udvikling.

Resultater

Den løbende opkvalificering og videreuddannelse har givet det pædagogiske personale et nyt fælles sprog, som de oplever har betydet, at kommunikation internt i børnehaven og med socialrådgiveren foregår hurtigere og mere gnidningsfrit. Desuden har man fået tilegnet sig bedre redskaber til at observere og spørge forældre ind til barnets trivsel, særligt når det handler om sårbare emner. Det har gjort, at personalet hurtigere identificerer behov og igangsætter tidlige indsatser for børn i udsatte positioner.

Forældrearrangementer og læringsrygsæk

Indhold og implementering

I forbindelse med afholdelse af forældrearrangementer er der blevet udleveret en rygsæk med forskellige læringsmaterialer til forældrene. Arrangementerne begynder med et fagligt oplæg, hvorefter forældrene introduceres for en aktivitet. Forældrene skal gennemføre den pågældende aktivitet sammen med deres barn ved brug af rygsækkens indhold, mens det pædagogiske personale understøtter og vejleder. Forældrearrangementerne finder sted fire gange årligt og tager to timer, hvor sidste time går til spisning og uformel snak og leg. Forældrene får læringsrygsækken med hjem med en opfordring til, at de i hjemmet gentager aktiviteterne med deres barn. Formålet med rygsækken og arrangementerne er at aktivere forældrene og styrke forældre-barn-relationen.

Der er samlet set blevet afholdt 32 forældrearrangementer, og i virkningsfasen har alle børnehaver afholdt fire arrangementer, hvor der i gennemsnit har været 75 deltagere. Det er altså lykkedes at afvikle aktiviteten ligeligt på tværs af børnehaverne i virkningsfasen. Det er ikke muligt at vurdere, om alle børnehaver i samme omfang har gjort brug af læringsrygsækken, da der ikke er indrapporteret data på denne aktivitet.

Til forældrearrangementerne har børnehaverne haft succes med, at der i invitationerne til forældregruppen har stået, at der var et krav om deltagelse for alle forældre. Endvidere har det været erfaringen, at en succesfuld afvikling af et forældrearrangement indebærer, at man fra børnehavens side gør det valgfrit for forældrene at vælge, hvem man gerne vil sidde sammen med til aktiviteterne, og hvem man gerne vil spise med.

Resultater

Det er oplevelsen blandt det pædagogiske personale, at forældrearrangementerne har skabt et rum, hvor forældre ved hjælp af læringsrygsækken og den medfølgende leg har kunnet interagere med deres barn på nye måder og herigennem styrke forældre-barn-relationen. De tilknyttede faglige oplæg har endvidere betydet, at forældrene samtidig er blevet klogere på den faglige begrundelse for, hvorfor den gennemførte aktivitet gavner deres barns udvikling og trivsel. Børnehaverne giver dog udtryk for, at de er usikre på, om læringen bundfælder sig i hjemmet, og om læringsrygsækken bliver anvendt her. At det pædagogiske personale har haft til opgave at understøtte forældre-barn-aktiviteterne til forældrearrangementerne har dog betydet, at der er blevet nedbrudt potentielle barrierer mellem forældre og det pædagogiske personale. Det har det pædagogiske personale kunnet mærke ved, at forældrene i højere grad henvender sig angående udfordringer med deres børn.

5.5.4 Omkostninger

Tabel 7 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 7 – Omkostningsvurdering, Hjørring Kommune, børnehave

Aktivitet	Samarbejde med socialrådgiver	Forældrearrangementer	Opkvalificering og videreuddannelse
Involveret personale	0	9 pædagoger 1 pædagogisk leder	45 pædagoger 3 pædagogiske ledere
Involveret samarbejdspartner	1 socialrådgiver	1 socialrådgiver	1 socialrådgiver
Kadence og børn involveret	Daglig tilstedeværelse i fire dagtilbud	Fire gange årligt for ca. 75 børn	Kursus tre til fire gange årligt

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Samarbejde med socialrådgiver	Forældrearrangementer	Opkvalificering og videreuddannelse
Pædagogisk personale	0	35,5	174
Pædagogisk leder	0	0	0
Vikarer	0	0	157,5
Samarbejdspartner	7,5	4,5	3,5
Etableringsomkostninger	16.600 kr.	441.000 kr.	120.671 kr.
<i>Uddybning</i>	Opstartsmøder og teknisk udstyr til socialrådgiver	Indkøb af materiale til 1.000 læringskufferter	Udgifter per gang til uddannelse og planlægningsmøder
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	676 kr.	295 kr.	(Se ovenfor)

5.6 Dannelse – en rygsæk for livet, Hjørring Kommune

5.6.1 Hovedresultat

I Hjørring Kommune er indsatsen *Dannelse – en rygsæk for livet* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række vuggestuer. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Læring ved brug af fysiske redskaber*, *Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet* og *Tematiserede forældrearrangementer*. Evalueringens resultater indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et forbedret samarbejde med sundhedsplejersken, og en øget inddragelse af forældre i indsatserne, samtidig med at der i projektperioden har været stigende trivsel i børnegruppen.

5.6.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke vuggestuernes samarbejde med sundhedsplejerske og forældre omkring børnenes læring og trivsel. Dette gøres ved at inkludere sundhedsplejersken på flere mødefora i vuggestuen og samtidig videreuddanne det pædagogiske personale. Målgruppen for indsatsen er alle vuggestuebørn i de omfattede vuggestuer. Indsatsen indeholder følgende aktiviteter:

- Samarbejde med sundhedsplejerske
- Opkvalificering og videreuddannelse
- Forældrearrangementer og læringsrygsæk

5.6.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, der dækker 12 måneder, har de tre ovenstående aktiviteter været gennemført i seks vuggestuer af varierende størrelse. Samlet for de seks vuggestuer har der været lidt over 200 børn i gennemsnit i hver dataperiode. Det er lykkedes vuggestuerne at implementere indsatsens aktiviteter i overensstemmelse med indsatsbeskrivelsen, men der eksisterer en vis variation i omfanget af gennemførte aktiviteter på tværs af vuggestuerne, når der tages højde for forskelle i børnegruppens størrelse.

Resultater

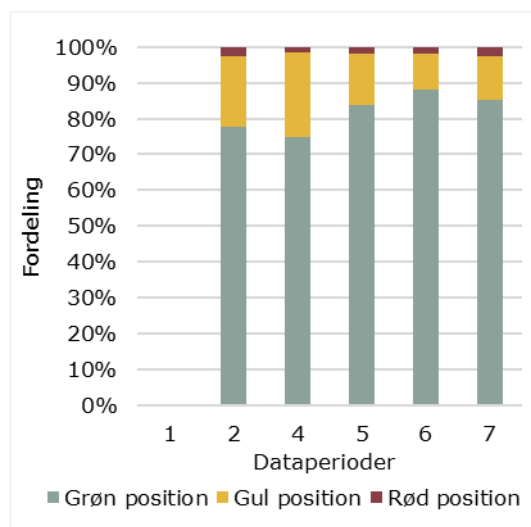
På tværs af de seks vuggestuer kan det af trivselsvurderingerne observeres, at der har været en stødt stigning i antallet af børn vurderet til at være i grøn position og dermed i trivsel, hvilket fremgår af Figur 13 nedenfor (se nærmere om anvendelse af trivselsmålinger og børnedata i bilag A). Vuggestuerne har endvidere vurderet, at de i virkningsfasen i højere grad end tidligere oplever, at forældre er inddraget i indsatser for børn i udsatte positioner, og at samarbejdet med sundhedsplejersken fører til bedre indsatser, hvilket fremgår af Figur 14. Dette kan ses i sammenhæng med, at der generelt i samme fase blev afholdt mange aktiviteter, hvor både sundhedsplejersken og forældrene var inddraget.

Det kan altså tyde på, at sundhedsplejerskens større involvering i vuggestuens aktiviteter og en styrket forældreinddragelse er med til at styrke samarbejdet på tværs af alle parter, og at der muligvis er en sammenhæng med en stigning i børnegruppens trivsel.

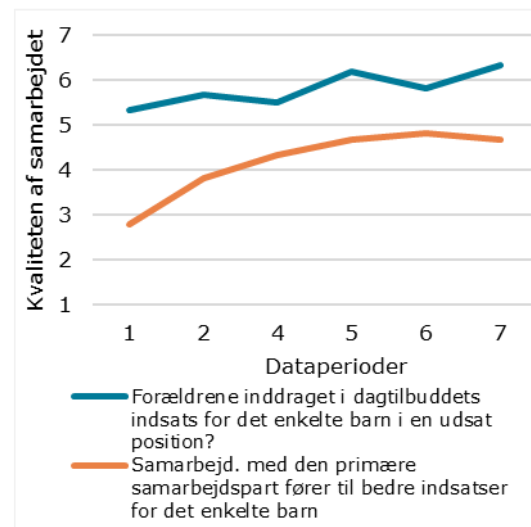
Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det kvantitative datagrundlag, der også indeholder vurdering af forældresamarbejdet.

Udvalgte fund i kvantitative data, alle dagtilbud

Figur 13 – Andelen af børn i trivsel

Figur 14 – Kvaliteten af samarbejdet med forældre og sundhedsplejerske

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel negativt. Dog pointeres det,

at den øgede normering under covid-19 havde en vis positiv påvirkning, men at projektaktiviteterne havde den største indflydelse, og at denne var positiv.

Samarbejde med sundhedsplejerske

Indhold og implementering

Hver vuggestue har fået tilknyttet en sundhedsplejerske. Sundhedsplejersken har været fysisk til stede i vuggestuen gennem deltagelse på forældrearrangementer og faste månedlige møder med det pædagogiske personale. På de faste møder er der blevet drøftet generelle problematikker. Der har også været mulighed for at sundhedsplejersken kunne deltage i forældresamtaler, hvor konkrete børns udvikling er drøftet sammen med forældre. Personalet har ligeledes haft mulighed for at kontakte sundhedsplejersken ad hoc ved pludseligt opståede problematikker. Formålet har været at styrke samarbejdet mellem sundhedsplejersken og vuggestuen.

I virkningsfasen er der samlet set blevet afholdt over 97 tværfaglige møder med sundhedsplejersken, og der er afholdt lige så mange møder i denne fase som i de to foregående faser tilsammen. Imellem vuggestuerne varierer aktivitetsniveauet i virkningsfasen fra afholdelse af 8 til 31 tværfaglige møder, men forskelle i børnegruppens størrelse forklarer ikke denne variation. Det tyder altså på, at alle vuggestuerne ikke i samme omfang har gjort brug af sundhedsplejersken, og implementeringsgraden er ujævn.

Vuggestuerne beretter, at det er en forudsætning for et stærkt samarbejde med sundhedsplejersken, at det er den samme sundhedsplejerske, der indgår i samtlige aktiviteter i vuggestuen. Hvis dette ikke er tilfældet, kan der opstå unødvendig forvirring blandt både forældre og pædagogisk personale. Det er yderligere en fordel, hvis den tilknyttede sundhedsplejerske allerede kender forældrene fra tidligere hjemmebesøg. De fagprofessionelle tilknyttet puljeprojektet anbefaler derfor, at distriktssundhedsplejersken også er den sundhedsplejerske, der tilknyttes distriktets vuggestue. En anden forudsætning for samarbejdet har været, at det pædagogiske personale har haft mulighed for at kontakte sundhedsplejersken ad hoc, så man ikke har skullet vente på næste fysiske tværfaglige møde for at få rådgivning.

Resultat

Vuggestuerne giver udtryk for, at det har skabt et betydeligt tættere samarbejde mellem sundhedsplejersken og det pædagogiske personale, at førstnævnte har været mere tilgængelig og involveret i det pædagogiske arbejde. Det styrkede samarbejde kommer til udtryk i forældresamtaler, hvor

sundhedsplejerskens sundhedsfaglige rådgivning om for eksempel madvaner kan være med til at danne et mere komplet indtryk af familiens og barnets behov og udfordringer. Sundhedsplejersken kan i disse sammenhænge også åbne op for mere sårbare samtaler med forældrene, da sundhedsplejersken kan kende familien fra de "almindelige" sundhedsplejerskebesøg i de første 10 måneder af barnets liv. Betydningen af dette kendskab har også vist sig ved, at nogle vuggestuer har oplevet udfordringer i samarbejdet, hvis der undervejs har været udskiftning i sundhedsplejerskerollen. Det pædagogiske personale oplever, at den sundhedsfaglige sparring med sundhedsplejersken både har betydning for den daglige pædagogiske praksis og medfører, at de føler sig bedre fagligt klædt på i mødet med forældrene.

Opkvalificering og videreuddannelse

Indhold og implementering

Den samlede personalegruppe deltager sammen med sundhedsplejersken løbende på uddannelsesdage. Uddannelsesdagene finder sted tre til fire gange årligt og består af casearbejde, undervisning og diskussioner. Formålet har været at give deltagerne en fælles faglig viden om børns trivsel gennem brug af blandt andet Tryghedscirklen samt at styrke samarbejdet med sundhedsplejersken gennem fælles faglig udvikling.

Resultat

Alle medarbejdere har oplevet at blive fagligt styrket gennem den løbende videreuddannelse. Det har skabt en fælles tilgang og viden blandt det pædagogiske personale og sundhedsplejerskerne. Det betyder, at indsatsen fremstår mere sammenhængende i mødet med forældrene. Fordi det pædagogiske personale har modtaget samme undervisning, har det også været nemmere at sikre, at nyansatte i dagtilbuddene hurtigt får indsigt i de anvendte metoder og tilgange.

Forældrearrangementer og læringsrygsæk

Indhold og implementering

I forbindelse med afholdelse af forældrearrangementer er der blevet udleveret en rygsæk med forskellige læringsmaterialer til forældrene. Arrangementerne begynder med et fagligt oplæg, for eksempel ved sundhedsplejersken. Herefter introduceres forældrene for en aktivitet, som de sammen med deres barn skal gennemføre ved brug af rygsækkens indhold. Det pædagogiske personale understøtter og vejleder familierne undervejs. Forældrearrangementerne finder sted fire gange årligt og tager to timer, hvor sidste time går til spisning og

uformel snak og leg. Forældrene får læringsrygsækken med hjem sammen med en opfordring til, at de i hjemmet gentager aktiviteterne med deres barn. Formålet med rygsækken og arrangementerne er at aktivere forældrene og styrke forældre-barn-relationen.

Der er samlet set blevet afholdt 53 forældrearrangementer, og i virkningsfasen har alle vuggestuer afholdt mellem tre og fire arrangementer, hvor der i gennemsnit har været 38 deltagere. Det er ikke muligt at vurdere, om alle vuggestuer i samme omfang har gjort brug af læringsrygsækken, da der ikke er indrapporteret data på denne aktivitet.

Det har været et vigtigt element i forældrearrangementerne, at de har været efterfulgt af fællesspisning. Fællesspisningen har fjernet praktiske barrierer for deltagelse og har været med til at sikre et bredt forældre-fremmøde. Endvidere har det hjulpet på deltagelsesgraden, at deltagelse er blevet formuleret som et krav til forældrene. Det har været grænseoverskridende for det pædagogiske personale at sætte så direkte krav til forældrene, men en ledelsesmæssig opbakning har været gavnlig. Der er ikke indsamlet viden om, hvordan forældrene har taget imod denne forventning om deltagelse. Endelig er det vigtigt, at forældrearrangementerne er en kombination af faglige oplæg, diskussion og aktiviteter, da et forskelligartet program holder forældrene engageret.

Resultat

Det er det pædagogiske personales indtryk, at forældrearrangementerne har skabt stærkere relation på tværs af forældregruppen, idet forældrene er blevet tvunget til at forholde sig til hinanden til arrangementerne og den efterfølgende middag. Det har været med til at skabe et stærkere sammenhold, og familier i udsatte positioner er i højere grad blevet inkluderet i fællesskabet. Endvidere har vuggestuerne oplevet, at de styrkede forældrerelationer har skabt grundlag for nye legeaftaler. Den aktive involvering af det pædagogiske personale og sundhedsplejersken i arrangementerne har også styrket samarbejdet mellem de fagprofessionelle og forældrene. Det opleves på gangene, til forældresamtaler, i garderoben og på parkeringspladsen, hvor det er blevet lettere at initiere samtaler om børnenes udvikling og trivsel.

5.6.4 Omkostninger

Tabel 8 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Table 8 – Omkostningsvurdering, Hjørring Kommune, vuggestue

Aktivitet	Samarbejde med sundhedsplejerske	Forældrearrangementer	Opkvalificering og videreuddannelse
Involveret personale	0	10 pædagoger (pr. arrangement) 1 pædagogisk leder	10 pædagoger 1 pædagogisk leder
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret	Månedlige møder om 4 børn	Fire gange årligt for ca. 32 børn	Kursus tre til fire gange årligt per ca. 32 børn

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Samarbejde med sundhedsplejerske	Forældrearrangementer	Opkvalificering og videreuddannelse
Pædagogisk personale	0	35,75	44,5
Pædagogisk leder	0	0	0
Vikarer	0	0	35
Samarbejdspartner	2	3,75	6,5
Etableringsomkostninger	0 kr.	490.000 kr.	12.800 kr.
<i>Uddybning</i>	Ingen omkostninger forbundet med etablering	Indkøb af materiale til 1.000 læringskufferter	Udgifter per gang til planlægningsmøder
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. Etableringsomkostninger	197 kr.	610 kr.	981 kr.

5.7 Børn og familier i fokus, Ishøj Kommune

5.7.1 Hovedresultat

I Ishøj Kommune er indsatsen *Børn og familier i fokus* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydende elementer *Hjemmet som samarbejdsramme, Overgangsmøder, Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet og Systematiske trivselsvurderinger*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til at skabe et styrket samarbejde mellem forældre og dagtilbud.

5.7.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke børnenes læring og trivsel. Endvidere har der været fokus på at styrke børnenes sundhed. Dette gøres ved at skabe en bedre overgang fra hjem til dagtilbud og styrke opsporingen af børn i udsatte positioner gennem samarbejde mellem forældre, sundhedsplejerske og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er alle børn af førstegangsførelse og øvrige børn i udsatte positioner eller i risiko for at komme i en udsat position. Indsatsen er bygget op om følgende aktiviteter:

- Overgangs- og opfølgingsmøder
- Forældretræning/-støtte i forbindelse med barnets liv i dagtilbuddet

5.7.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase har de to aktiviteter været afholdt i alle 11 af kommunens aldersintegrerede dagtilbud af varierende størrelse. Det har betydet, at der i virkningsfasens 12 måneder på tværs af dagtilbuddene i gennemsnit har været 140 børn i hver dataperiode. Dagtilbuddene er overvejende lykkedes med at implementere indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen, men omfanget af gennemførte aktiviteter har varieret på tværs af de enkelte dagtilbud.

I datagrundlaget dækker hjemmebesøg over både sundhedsplejerskernes opsporingsbesøg, overgangs- og opfølgingsmøder og forældretræning/-støtte, hvorfor der ikke kan gives præcise vurderinger af implementeringsomfanget inden for hver af disse aktiviteter. Der er i virkningsfasen afholdt 237 hjemmebesøg, hvoraf 183 er sundhedsplejerskernes opsporingsbesøg. I ni ud af de 11 dagtilbud er der de sidste 12 måneder af projektperioden gennemført mindst to hjemmebesøg, og et dagtilbud har gennemført 16 hjemmebesøg.

I registreringen af data dækker tværfaglige møder over både overgangs- og opfølgingsmøder og forældretræning/-støtte; dog ikke over sundhedsplejerskens opsporingsbesøg, da disse alene gennemføres af sundhedsplejersken.

Det betyder, at der heller ikke her kan gives præcise vurderinger af implementeringsomfanget inden for hver af disse aktiviteter.

Der er i virkningsfasen gennemført 203 tværfaglige møder. Det dækker over, at flere dagtilbud de seneste 12 måneder har afholdt over 40 tværfaglige møder, mens andre har afholdt cirka 10.

Der er således betydelige forskelle på tværs af dagtilbuddene i forhold til, hvor mange tværfaglige møder og særligt hvor mange hjemmebesøg der gennemføres. Det er på baggrund af de registrerede data ikke muligt at vurdere, om dette skyldes forskelle i tilgangen eller i børnegruppen. I forhold til hjemmebesøg kan det heller ikke afgøres om forskellen kan skyldes forskelle i familiernes motivation for at afholde møderne i hjemmet. Det kan dog ses af de registrerede data, at der ikke er dagtilbud, der har lav aktivitet på begge parametre. Dette tyder på, at indsatsen i et vist omfang har været implementeret i alle de 11 dagtilbud.

Det har været en generel forudsætning for implementeringen og gennemførelsen af aktiviteterne, at det pædagogiske personale gennem ICDP-principperne har fået et ressourcensyn på barnet. Derudover er det en forudsætning, at det pædagogiske personale forbereder forældrene og forventningsafstemmer, hvad deres rolle i aktiviteterne er.

Resultater

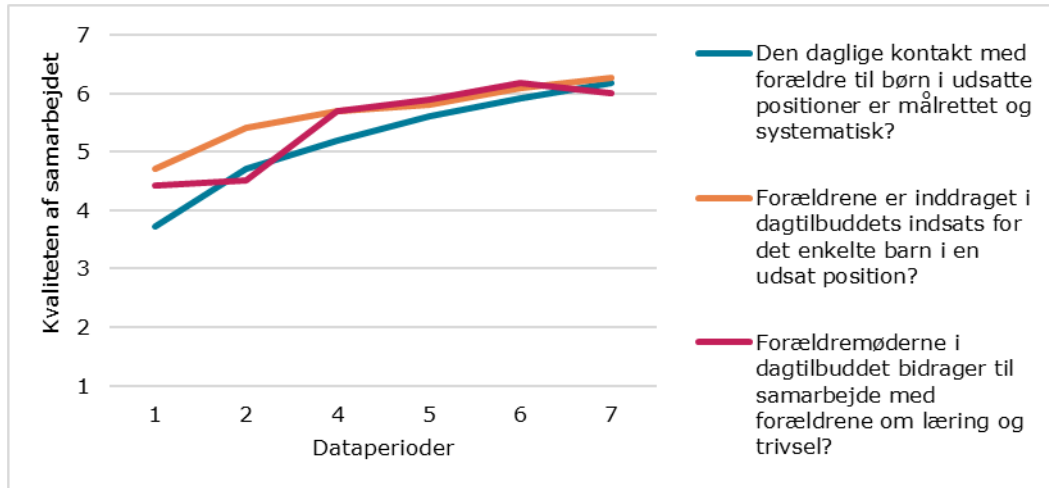
På tværs af de 11 dagtilbud kan det observeres, at det samlet set vurderes, at samarbejdet med forældre igennem projektperioden er vurderet forbedret, jf. Figur 15 nedenfor. Det betyder konkret, at dagtilbuddene i højere grad vurderer, at den daglige kontakt til forældre er målrettet og systematisk, at forældre inddrages i dagtilbuddets indsatser samt at forældremøder bidrager til samarbejdet med forældre om læring og trivsel.

Det kan tyde på, at inddragelsen af forældre i overgangs- og opfølgingsmøder samt forældretræning og -støtte er med til at fodre et styrket samarbejde mellem dagtilbud og forældre. Da registreringerne, som ovenfor beskrevet, ikke kan kobles direkte til de enkelte aktiviteter beskrevet i indsatsbeskrivelsen, kan sammenhængen ikke kvalificeres yderligere på det foreliggende grundlag.

Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder trivselsvurderinger af børnene.

Udvalgte fund i kvantitative data i et udvalgt dagtilbud

Figur 15 – Kvaliteten af samarbejdet med forældre

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel negativt. Samtidig vurderer kommunen, at øvrige faglige udviklingsprojekter har haft en positiv påvirkning. Det vurderes dog, at projektaktiviteterne har haft den mest positive påvirkning, og at denne har været større end den negative fra covid-19.

Overgangs- og opfølgingsmøder

Indhold og implementering

I forbindelse med sit 10-månedersbesøg (kaldet opsporingsbesøg i forbindelse med denne gennemgang) fortæller sundhedsplejersken familien om et overgangsmøde, der finder sted nogle uger før barnets start i dagtilbud. På samme opsporingsbesøg gennemfører sundhedsplejersken en ADBB-screening (Alarm Distress Baby Scale). Formålet med opsporingsbesøget er at etablere et afsæt for det efterfølgende overgangsmøde. Dagtilbuddet inviterer efter besøget familien og sundhedsplejersken til et overgangsmøde, hvor familien, det pædagogiske personale og familiens sundhedsplejerske deltager. Mødet varer en time og kan finde sted i hjemmet eller i dagtilbuddet, alt efter forældrenes ønske. Formålet med overgangsmødet er at drøfte, hvordan der i overgangen fra hjem til dagtilbud kan være opmærksomhed på eventuelle udfordringer eller særlige behov hos barnet. Kort tid efter opstart i dagtilbuddet afholdes der et opfølgingsmøde mellem forældre og det pædagogiske personale. Familiens sundhedsplejerske inviteres med til mødet. Formålet med opfølgingsmødet er, at alle parter kan byde ind med temaer, de ønsker drøftet, med afsæt i barnets start.

I forbindelse med overgangsmødet er det en forudsætning, at det italesættes, at der gennemføres efterfølgende opfølgingsmøder, så forældre får kendskab til tilbuddet. Det er endvidere vigtigt, at det kommunikerer tydeligt, at møderne er et tilbud, som alle førstegangsførelse tilbydes og ikke kun udvalgte familier. Hermed føler særligt familier i udsatte positioner ikke et særligt fokus på netop dem, hvorfor de er mere tilbøjelige til at tage imod tilbuddet.

Resultater

Det pædagogiske personale har oplevet, at det har været tryghedsskabende for forældrene, at sundhedsplejersken har deltaget i overgangs- og opfølgingsmøder. Sundhedsplejersken har ofte allerede etableret en tillidsfuld relation, som smitter af på forældre-barn-pædagog-relationen. Det giver anledning til, at både det pædagogiske personale og forældrene stiller flere spørgsmål end tidligere, samt at forældrene fortæller mere åbent om egen situation. Desuden har overgangs- og opfølgingsmøder givet mulighed for at foregribe eventuelle trivselsudfordringer, som barnet kunne have før start, eller som er opstået kort tid efter opstart.

Forældretræning/-støtte i forbindelse med barnets liv i dagtilbuddet

Indhold og implementering

Familier i udsatte positioner tilbydes et besøg fra det pædagogiske personale, der enten kan finde sted i hjemmet eller i lokalområdet, som for eksempel den lokale legeplads. Det pædagogiske personale finder sammen med forældrene på aktiviteter, som passer ind i familiens dagligdag, for eksempel hvordan de kan læse sammen med barnet eller involvere barnet i madlavning. Det pædagogiske personale benytter sig af International Child Development Programme (ICDP) og vækstmodellen som tilgang til forældresamarbejdet. Besøget har til formål at styrke samarbejdet og understøtte udviklingen af forældrekompetencerne.

I forbindelse med forældretræning og -støtte har det været vigtigt at italesætte forholdet mellem forældre og dagtilbud som et samarbejde, hvor det pædagogiske personale kan støtte familien med afsæt i deres behov. Derudover er erfaringen, at det er nødvendigt, at dagtilbuddet tydeligt kommunikerer, i hvilket omfang og med hvilket fokus de hjælper familien. I forlængelse af dette er det vigtigt med tydelighed om, at det pædagogiske personale ikke er i stand til at hjælpe med alle problematikker. I de tilfælde, hvor der er udfordringer, som det pædagogiske personale ikke kan afhjælpe, er det vigtigt, at der afsættes tid til, at pædagogens oplevelser kan overleveres til den pædagogiske leder efterfølgende, så denne kan beslutte, hvad der er den rette videre tilgang.

Resultater

Det pædagogiske personale har erfaret, at det har medført et styrket samarbejde med forældre om barnets trivsel og udvikling, at aktiviteter er blevet flyttet hjem til eller tættere på familien. Det er endvidere erfaringen, at det pædagogiske personale gennem aktiviteter i hjemmet identificerer flere udfordringer end tidligere, som der dermed hurtigere kan igangsættes forebyggende tiltag omkring. Tidligere var forældretræning og vejledning dialogbaseret gennem møder, hvor der nu er et mere praktisk og handlingsorienteret fokus, som styrker forældreskabet og understøtter barnets trivsel og udvikling.

5.7.4 Omkostninger

Tabel 9 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn. Da opsporingsmødet afholdes som en del af det eksisterende 10-månedersbesøg i hjemmet, er der ikke nye driftsudgifter forbundet med denne aktivitet.

Tabel 9 – Omkostningsvurdering, Ishøj Kommune

Aktivitet	Opsporingsbesøg	Overgangsmøde	Opfølgingsmøde	Forældretræning
Involveret personale	0	2 pædagoger 1 pædagogisk leder	2 pædagoger 1 pædagogisk leder	1 pædagog 1 pædagogisk leder
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske	0	0
Kadence og børn involveret	Ét møde per barn	Ét møde per barn	Ét møde per barn	Hjemmebesøg af 1,5 time

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Opsporingsbesøg	Overgangsmøde	Opfølgingsmøde	Forældretræning
Pædagogisk personale	0	2,5	2,5	2,5
Pædagogisk leder	0	1,75	1	0,5
Vikarer	1	1	1	1
Samarbejdspartner	1	1,25	0	0
Etableringsomkostninger	-	309.292 kr.	-	-
Uddybning	Deler omkostninger med overgangsmøde	ICDP 1 og 2-uddannelse for 14 medarbejdere, Dialogprofil i Hjernen og Hjertet, fagbøger, iPad til personale	Deler omkostninger med overgangsmøde	Deler omkostninger med overgangsmøde
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. Etableringsomkostninger	-	2.280 kr.	1.511 kr.	1.298 kr.

5.8 Trivsel i dagtilbud, Mariagerfjord Kommune

5.8.1 Hovedresultat

I Mariagerfjord Kommune er indsatsen *Trivsel i dagtilbud* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Systematiske trivselsvurderinger, Styrkede tværfaglige møder og Overgangsmøder*. Evalueringens fund indikerer, at indsatsen kan have bidraget til et styrket tværfagligt samarbejde mellem dagtilbud og sundhedsplejerske, uden at dette dog kan underbygges i det kvantitative datamateriale.

5.8.2 Indsatsen i overblik

Indsatsen har haft til formål at anvende trivselsvurderinger systematisk for at muliggøre tidlig opsporing og hurtig igangsættelse af indsatser omkring børn i udsatte positioner. Dette er foretaget for at styrke samarbejdet mellem forældre, sundhedsplejerske, socialrådgiver og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er således alle spædbørn og børn i dagtilbud. Indsatsen er bygget op omkring følgende aktiviteter:

- TOPI
- Trivselsteam
- Overgange

5.8.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, der har været de sidste 12 måneder af projektperioden, har de tre aktiviteter været afholdt i 13 af kommunens dagtilbud, herunder fire dagplejegrupper. Alle børn i disse dagtilbud er i målgruppen, hvilket på tværs i gennemsnit har været omkring 450 børn i hver dataperiode. Aktiviteterne er blevet implementeret og afholdt i overensstemmelse med indsatsbeskrivelsen, men aktivitetsomfanget har varieret.

Både overgangsmøder og møder i trivselsteamet er i data registreret som tværfaglige møder. Der kan derfor ikke skelnes mellem disse aktiviteter i opgørelsen af omfanget af implementeringen af disse. Det er således ikke muligt i data eksplicit at vurdere, hvor mange overgangsmøder og møder i trivselsteamet, der er blevet afholdt.

I virkningsfasen er der blevet afholdt 94 tværfaglige møder. Alle dagtilbud har afholdt mindst fire møder, men blandt dagplejegrupperne er der enkelte steder,

hvor der ikke er afholdt møder eller kun et enkelt. I erfaringsinterviews nævner dagplejen, at der ikke har været afholdt møder i trivselsteamet blandt dagplejegrupperne, og at de tværfaglige møder i højere grad dækker over overgangsmøder med sundhedsplejersken. I erfaringsinterviews beretter pædagogisk personale og sundhedsplejerske endvidere også, at antallet af overgangsmøder har varieret meget, særligt i overgangen mellem hjem og vuggestue. Samlet set er det altså ikke muligt ud fra datagrundlaget at vurdere, om de to omtalte aktiviteter er blevet velimplementeret.

Resultater

Der er ikke identificeret nogle tydelige udviklingstendenser i trivselsvurderingen af børnene eller dagtilbuddenes vurdering af samarbejde med forældre og samarbejdspartnere i det tilgængelige kvantitative datagrundlag hverken på samlet niveau eller i enkelte dagtilbud. Derfor baserer de efterfølgende afsnit sig overvejende på det kvalitative data overleveret i forbindelse med et afsluttende interview med deltagere fra puljeprojektet.

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel negativt. Det er dog projektledelsens egen vurdering, at projektaktiviteterne har haft den største indflydelse på børnenes læring og trivsel.

TOPI

Indhold og implementering

Alle børn trivselsvurderes mindst to gange årligt ved brug af værktøjet TOPI (tidlig opsporing og indsats). I dagtilbud foretager det pædagogiske personale på stuerne vurderingerne. Sundhedsplejersken foretager vurderingerne enkeltvis i forbindelse med sundhedsplejerskens "almindelige" besøg hos spædbørnsfamilierne. På baggrund af definerede kriterier inddeles børnenes trivsel i tre bekymringskategorier, henholdsvis grøn (trivsel), gul (begyndende mistrivsel) og rød (mistrivsel). Formålet med de systematiske trivselsvurderinger er at sikre et kontinuerligt blik på børnenes trivsel, så forebyggende indsatser sættes i gang med det samme, hvis begyndende mistrivsel observeres.

Der er i den samlede projektperiode blevet foretaget 2.108 trivselsvurderinger. Alle involverede dagtilbud har foretaget trivselsvurderinger i virkningsfasen, og antallet af gennemførte vurderinger stemmer på tværs generelt overens med størrelsen på børnegruppen, hvilket indikerer, at aktiviteten kan opfattes som velimplementeret. Fra registreringer af hjemmebesøg kan det desuden aflæses,

at sundhedsplejersken særligt i virkningsfasen har gennemført trivselsvurderinger i hjemmet.

Samtlige involverede parter i indsatsen er enige om, at det har været en grundlæggende forudsætning for afviklingen af samtlige aktiviteter, at alle parter har gjort brug af samme værktøj til trivselsvurderinger. Hvis ikke dette var tilfældet, ville man ikke have kunnet høste gevinsterne af at anvende samme sprog for trivsel og have samme trivselsforståelse. Hertil er det desuden vigtigt, at forældrene får en grundig introduktion til værktøjet og dets anvendelse på hele børnegruppen, så de er trygge i dets anvendelse.

Resultater

Det er det pædagogiske personales oplevelse, at den systematiske anvendelse af TOPI til trivselsvurderinger har resulteret i, at der er kommet systematik i de faglige diskussioner om børns trivsel. Værktøjet har ikke blot skabt et fælles sprog og forståelse af trivsel blandt det pædagogiske personale, men også på tværs af de andre involverede faggrupper. Det har gjort det hurtigere i fællesskab at identificere årsager til mistrivsel og udforme passende indsatser. Endvidere har systematikken betydet, at alle børn er blevet trivselsvurderet, hvilket giver det pædagogiske personale et bedre indblik i hele børnegruppens trivsel. Samtidig har man en oplevelse af i højere grad at kunne opspore børn i begyndende mistrivsel og hurtigt igangsætte indsatser. Systematikken i trivselsvurderingerne har medført, at forældrene efter en grundig introduktion til værktøjet og en kort tilvænningsperiode har accepteret, at det pædagogiske personale kan henvende sig til dem omkring udfaldet af vurderingerne. Det er endvidere oplevelsen, at forældrene i disse situationer har efterspurgt mere sparring omkring deres barn, og her fungerer TOPI ligeledes som en fælles referenceramme, som understøtter samtalen om barnets trivsel.

Trivselsteam

Indhold og implementering

Et tværfagligt team bestående af det pædagogiske personale, sundhedsplejerske, socialrådgiver og psykolog mødes i halvanden time hver 14. dag til drøftelser om trivslen blandt enkelte børn eller hele børnegruppen. Møderne følger en forud fastlagt dagsorden, hvor det er muligt for det pædagogiske personale at få rådgivning og vejledning fra de eksterne samarbejdspartnere til udformning af interne indsatser. Forældre bliver inviteret med til møderne i forbindelse med den del, der omhandler eget barn. Forældrene bliver inddraget i den tværfaglige dialog om barnet og vejledt i at opsøge yderligere rådgivning uden for dagtilbuddet, hvis

dette vurderes nødvendigt. Formålet er at bringe et tværfagligt syn på mulige trivselsudfordringer identificeret gennem blandt andet trivselsvurderingerne.

På møderne i trivselsteamet har det vist sig essentielt, at det pædagogiske personale forinden møderne har afsat tid til at forberede forældrene på mødeformen og deltagerkredsen. Det har betydet, at forældrene føler sig bedre klædt på til mødet og har en mere ligeværdig deltagelse.

Resultater

I det tværfaglige trivselsteam er der blevet skabt et mødeforum, hvor de fagprofessionelle domæner ikke er blevet overtrådt, men hvor der i højere grad er etableret et fælles grundlag for systematisk sparring. Socialrådgiveren er med stor succes blevet bragt i spil på møder med forældredeltagelse og har her kunnet bidrage med et mere socialfagligt helhedsorienteret perspektiv på familien. Sundhedsplejersken har samtidig oplevet, at møderne har givet vedkommende en styrket konsulterende funktion ind i dagtilbuddene, og at de sundhedsfaglige kompetencer er blevet anvendt både i dagtilbuddet og over for forældrene. Forældre kan som udgangspunkt være nervøse for denne type møder. Det er dog oplevelsen blandt de fagprofessionelle tilknyttet puljeprojektet, at forældrene, når de har deltaget i flere møder, giver udtryk for, at det er positivt med et forum, hvor små som store problemer kan tages op. Det er derfor opfattelsen, at forældrene har oplevet møderne som værende relativt uformelle.

Overgange

Indhold og implementering

Der afholdes et møde af en times varighed mellem forældre og det pædagogiske personale i forbindelse med overgangene mellem hjemmet, vuggestue og børnehave. På mødet drøftes barnets trivsel, og der laves konkrete aftaler om, hvordan forældre og det modtagende dagtilbud bedst muligt kan støtte op om barnet i den første tid efter overgangen. Trivselsvurderingerne bliver aktivt anvendt i overleveringen, og det afgivende dagtilbud – eller sundhedsplejersken ved overgang til vuggestue – deltager som en kendt relation for forældrene. Sundhedsplejersken deltager endvidere på mødet ved overgang mellem dagtilbud, hvis barnet er vurderet til at være i (begyndende) mistrivsel. Formålet med mødet er at sikre overlevering af viden om barnets trivsel og udvikling i overgangene.

I relation til overgangsmøderne påpeger sundhedsplejersken, at det ikke altid er nødvendigt at deltage i møderne med forældre og dagtilbud, hvis barnet har været vurderet i (begyndende) mistrivsel. Nogle forældre er selv i stand til at fortælle om

familien og barnets udfordring, og her kan sundhedsplejerskens deltagelse være med til at skabe en følelse af umyndiggørelse hos forældrene.

Resultater

På tværs af dagtilbud og sundhedsplejersken er der en opfattelse af, at TOPI har været et nyttigt værktøj til at overlevere viden i overgangene, da man som afsender er sikker på, at modtager kan afkode vurderingen og har samme forståelse af resultaterne. Når der arrangeres overgangsmøder fra hjemmet til dagtilbud for børn, der er vurderet til at være i (begyndende) mistrivsel, har det været en gevinst at have sundhedsplejersken med. Det tillidsforhold, sundhedsplejersken har opbygget til familien, er nemlig ikke nødvendigvis til stede i relationen mellem forældre og dagtilbud fra start. Sundhedsplejerskens tilstedeværelse kan derfor hjælpe forældrene med at få snakket om sårbare problematikker om deres barn og sikre, at dagtilbuddet på bedst mulig vis kan sikre en tryk opstart.

5.8.4 Omkostninger

Tabel 10 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 10 – Omkostningsvurdering, Mariagerfjord Kommune

Aktivitet	TOPI dagtilbud	TOPI sundhedsplejerske	Trivselsteam	Overgange
Involveret personale	3 pædagoger	0	1 pædagog 1 pædagogisk leder	1 pædagog 1 pædagogisk leder
Involveret samarbejdspartner	0	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske 1 socialrådgiver	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret	To gange årligt for 8 børn	To gange årligt per barn	Hver 14. dag for 2 børn	Ét møde per barn i overgang

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	TOPI dagtilbud	TOPI sundhedsplejerske	Trivselsteam	Overgange
Pædagogisk personale	12	0	2,5	0,75
Pædagogisk leder	0	0	1,75	0,75
Vikarer	0	0	0	0
Samarbejdspartner	0	0,25	3,5	1,5
Etableringsomkostninger	44.000 kr.	-	52.000 kr.	-
Uddybning	Træning af medarbejdere og omkostninger til Hjernen og Hjertet	Deler omkostninger med TOPI-dagtilbud	Månedlige planlægningsmøder for ledere på tværs af relevante afdelinger	Deler omkostninger med trivselsteam
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	510 kr.	90 kr.	1.456 kr.	1.163 kr.

5.9 Fælles om børnelivet, Morsø Kommune

5.9.1 Hovedresultat

I Morsø Kommune er indsatsen *Fælles om børnelivet* gennem projektperioden blevet delvist modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Styrkede tværfaglige møder*, *Systematik i samtaler* og *Tematiserede forældrearrangementer*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til at skabe et styrket samarbejde mellem forældre og dagtilbud.

5.9.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke læring og trivsel for børn i udsatte positioner og samtidig styrke forældres evner til at håndtere hverdagen i en småbørnsfamilie. Dette gøres ved at skabe et tættere samarbejde mellem forældre, sundhedsplejerske og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er vuggestue- og børnehavebørn vurderet til at være i en udsat position. Indsatsen er bygget op omkring de følgende aktiviteter:

- Fremskudt tværfaglighed
- Udviklingsmøder
- Familiestøtteforløb ICDP
- Forældrearrangementer

5.9.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, som har omfattet de sidste 12 måneder af projektperioden, har de fire ovennævnte aktiviteter været afholdt i fire af kommunens aldersintegrerede dagtilbud. Der har i gennemsnit været omkring 40 børn involveret årligt. I de enkelte dagtilbud har det varieret, hvor mange børn der har været involveret i indsatsen, men overvejende har der løbende været to til fem børn uafhængigt af dagtilbuddets størrelse. Dagtilbuddene er lykkedes med at implementere fire af indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen. To aktiviteter beskrevet i indsatsbeskrivelsen – frivillig familiestøtte og pædagog i hjemmet – er ikke implementeret. Der er således ikke indsamlet erfaringer nok til, at arbejdet med netop disse aktiviteter kan betragtes som modnet, og de bliver da heller ikke behandlet i afsnittene nedenfor. Samlet set kan indsatsen derfor kun siges at være delvist modnet og implementeret.

Der er samlet set blevet afholdt 239 tværfaglige møder, hvilket dækker både over aktiviteterne fremskudt tværfaglighed og udviklingsmøder. Der kan ikke

i data skelnes mellem disse to aktiviteter. Alle dagtilbud har i virkningsfasen afholdt mindst otte møder, men der er større variation i antallet af møder, end variationerne i antallet af børn tilsiger. Dette tyder på, at det er lykkedes nogle dagtilbud bedre end andre at få skabt struktur og faste rammer for afviklingen af aktiviteterne, men det er grundet datagrundlaget ikke muligt specifikt at vurdere, om disse to aktiviteter er blevet velimplementeret.

Udviklingsmøder og familiestøtteforløb ICDP har resulteret i 31 målrettede individuelle indsatser i virkningsfasen alene. Også her observeres der stor variation på tværs af de fire dagtilbud, men en særlig variation er, at der er igangsat flere interne indsatser i de dagtilbud, der generelt også afholder flere tværfaglige møder. Idet aktiviteterne ikke kan adskilles i datagrundlaget, er det ikke ud fra dette muligt at vurdere, om de er blevet velimplementeret.

Resultater

På tværs af de fire dagtilbud kan det observeres, at den daglige kontakt med forældre til børn i udsatte positioner vurderes at være blevet mere målrettet og systematisk i virkningsfasen sammenholdt med tidligere dataperioder.

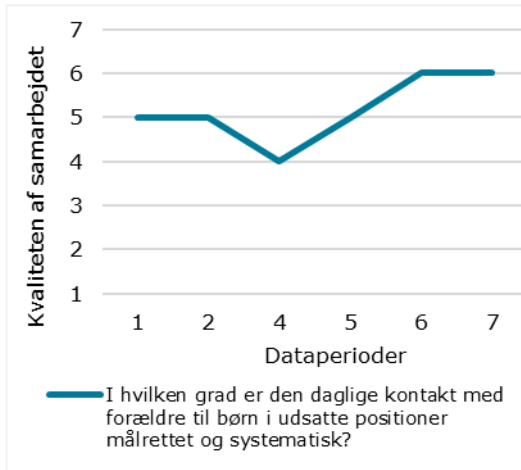
Særligt ét dagtilbud vurderer, at samarbejdet med forældrene er blevet forbedret, som illustreret i Figur 16 og Figur 17 nedenfor. Der har i højere grad været en målrettet og systematisk daglig kontakt med forældre til børn i udsatte positioner, samtidig med at der har været en oplevelse af, at forældrearrangementerne i højere grad har bidraget til samarbejdet med forældrene om læring og trivsel. Det er også dette dagtilbud, der har afholdt flest forældrearrangementer i projektperioden, hvilket kan tyde på, at forældrearrangementerne har været med til at styrke samarbejdet mellem dagtilbud og forældre – også i dagligdagen.

Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder trivselsmålinger af børnene og vurdering af forældresamarbejdet.

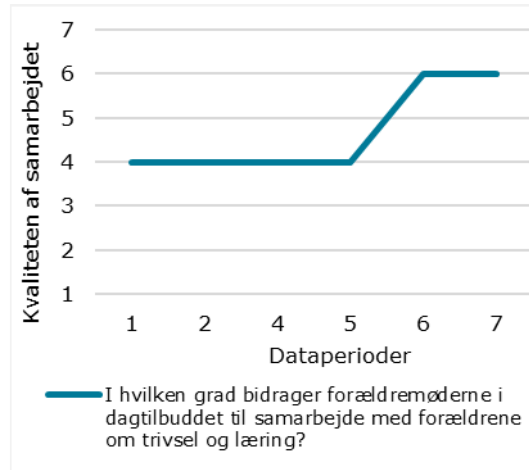

Udvalgte fund i kvantitativt data i et udvalgt dagtilbud

Figur 16 – Kvaliteten af samarbejde med forældre

Figur 17 – Kvaliteten af samarbejde med forældre

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at børnenes læring og trivsel har været negativt påvirket af covid-19-tilpasninger. Samtidig vurderer kommunen, at et fælleskommunalt tværfagligt udviklingsprojekt har haft en positiv påvirkning men dog ikke lige så stor som projektaktiviteterne.

Fremskudt tværfaglighed

Indhold og implementering

En fast tværfaglig gruppe, bestående af pædagogisk personale, sundhedsplejerske, socialrådgiver, pædagogisk konsulent og psykolog eller logopæd deltager hver måned i møder i dagtilbuddet. På møderne kan generelle trivselsudfordringer eller specifikke børn drøftes. Møderne afvikles efter en fast struktur inspireret af Sammenhængscirklen, og det er muligt at udvide deltagerkredsen efter behov med andre fagpersoner eller forældre, hvis specifikke børn drøftes. Formålet med aktiviteten er at bringe andre faglighedens perspektiver i spil i det pædagogiske personales arbejde.

Resultater

Sundhedsplejersken har oplevet, at det takket været aktiviteten er blevet mere naturligt at bidrage til det pædagogiske arbejde. Sundhedsplejerskens fagligheder og fokus på sundhed har styrket dagtilbuddets tværfaglige tilgang til børn i udsatte positioner, ved at der tages højde for elementer som søvn og kost. Fra sundhedsplejerskens perspektiv har møderne været med til at give et mere kontinuerligt indblik i barnets sundhed og familiens dynamik, idet

sundhedsplejersken normalt ikke ser barnet mellem 8-10-månedersbesøget og opstart i børnehaveklassen.

Udviklingsmøder

Indhold og implementering

Når det pædagogiske personale vurderer, at en familie er i en udsat position, inviteres familien til et forløb af 4-6 møder af en times varighed. En pædagogisk konsulent er mødeleder, mens det pædagogiske personale og sundhedsplejersken er aktive deltagere. Udviklingsmøder kan påbegyndes inden opstart i dagtilbud, hvis sundhedsplejersken vurderer det nødvendigt. På møderne anvendes Sammenhængscirklen, hvilket har til formål at identificere udfordringer. På baggrund heraf definerer deltagerne i fællesskab, hvilke tiltag der skal igangsættes.

En systematisk planlægning og faste strukturer for afvikling har været en forudsætning for succesfuldt gennemførte udviklingsmøder. Dagtilbuddene er enige om, at tilstedeværelsen af en pædagogisk konsulent som mødeleder har været med til at sikre et ligeværdigt forhold mellem forældre og de andre deltagere. Konsulentens uddelegering af roller og opgaver til både pædagoger og forældre har betydet, at begge parter har fået et medansvar i opgaveløsningen.

Resultater

Det pædagogiske personale har oplevet, at udviklingsmøderne har skabt en tættere relation mellem særligt forældre og fagpersoner, da møderne placerer disse parter i samme rum gentagne gange. Det er indtrykket, at forældrene mister berøringsangsten for de andre samarbejdspartnere og i højere grad bliver inddraget i det pædagogiske arbejde omkring barnets trivsel og udvikling. Det har givet udtryk i mere helstøbte indsatser, hvor forældrene har spillet en aktiv rolle.

Familiestøtteforløb ICDP

Indhold og implementering

ICDP er et særligt familiestøtteforløb bygget op omkring en ressourceorienteret forældretilgang. Gennem et forløb på 4-6 møder mellem forældre og en ICDP-uddannet pædagog arbejdes der ud fra en kontrakt mellem parterne, der skitserer forløbet, forventninger og målsætninger. Forløbet kan påbegyndes inden opstart i dagtilbud, hvis sundhedsplejersken vurderer det nødvendigt og kan igangsætte sideløbende med udviklingsmøder. Formålet er at give forældre en række værktøjer og principper til at styrke relationen til deres barn.

ICDP-uddannelsen og dens ressourceorienterede perspektiv på forældre har været bærende for familiestøtteforløbene, og de tilhørende principper har gjort det nemmere for forældre at forholde sig til de ICDP-uddannede personales anbefalinger.

Resultater

For det pædagogiske personale har det været oplevelsen, at en systematisk anvendelse af ICDP i familiestøtteforløb har styrket forældre i deres rolle og givet dem anvendelige og konkrete værktøjer til at bygge en stærkere relation til deres barn. Endvidere er forældrene blevet mere vidende om deres barns behov og udvikling, herunder hvor stor direkte og indirekte indflydelse de selv har på, hvorvidt deres barn er i trivsel.

Forældrearrangementer

Indhold og implementering

Der er afholdt forældrearrangementer med karakter af temabaserede foredrag med oplæg fra blandt andet sundhedsplejerske om søvn og kost. Arrangementerne finder sted i dagtilbuddet og varer omkring en time. Formålet med arrangementerne er at gøre forældre opmærksomme på forskellige faktorer betydning for deres barns trivsel, udvikling og læringsmuligheder.

I tre af dagtilbuddene har der været afholdt 15 forældrearrangementer i virkningsfasen med gennemsnitlig 10 deltagere, og aktiviteten kan her opfattes som værende velimplementeret. Dog er der et enkelt dagtilbud, hvor det ikke er lykkedes at afholde et arrangement i hverken udbredelses- eller virkningsfasen.

I planlægningen af forældrearrangementerne har det været en forudsætning, at det pædagogiske personale i dagtilbuddet har forståelse for, at det er tidskrævende for sundhedsplejersken at forberede et oplæg om sundhedsfaglige emner. Endvidere er det også vigtigt, at det pædagogiske personale giver sundhedsplejersken en introduktion til forældregruppens medlemmer og dynamikker, så sundhedsplejersken er godt klædt på til mødet.

Resultater

For det pædagogiske personale har det mest tydelige resultat af forældrearrangementerne været, at det sociale fællesskab på tværs af forældregruppen er blevet stærkere. En pædagog fortæller, at forældrene er mere tilbøjelige til at dele og tale om de daglige udfordringer og give hinanden gode råd til at håndtere disse.

5.9.4 Omkostninger

Tabel 11 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn. Det har ikke været muligt at opgøre omkostningerne forbundet med forældrearrangementerne.

Tabel 11 – Omkostningsvurdering, Morsø Kommune

Aktivitet	Fremskuddt tværfaglighed	Udviklingsmøder	Familiestøttet ICDP
Involveret personale	1 pædagog	1 pædagog 1 pædagogisk leder	2 pædagoger
Involveret samarbejdspartner	1 socialrådgiver 1 sundhedsplejerske 1 logopæd	1 sundhedsplejerske 1 pæd. konsulent	0
Kadence og børn involveret	To møder per barn, og der behandles 3 børn per møde	Fem møder per barn	Fem møder per barn

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Fremskuddt tværfaglighed	Udviklingsmøder	Familiestøttet ICDP
Pædagogisk personale	5	3	8
Pædagogisk leder	0	2	0
Vikarer	0	2	2
Samarbejdspartner	6	4	0
Etableringsomkostninger	0 kr.	0 kr.	23.400 kr.
Uddybning	Ingen omkostninger forbundet med etablering	Ingen omkostninger forbundet med etablering	ICDP-uddannelse del 1 og 2 til tre medarbejdere
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	1.320 kr.	3.849 kr.	3.191 kr.

5.10 Småbørnstrampolinen, Tønder Kommune

5.10.1 Hovedresultat

I Tønder Kommune er indsatsen *Småbørnstrampolinen* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Styrkede tværfaglige møder*, *Tværfaglig rådgivning i dagtilbud*, *Overgangsmøder* samt *Systematiske trivselsvurderinger*. Evalueringens resultater peger på, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et styrket forældresamarbejde og tværfagligt samarbejde omkring barnets læring og trivsel.

5.10.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke børnenes læring og trivsel gennem et bedre forældresamarbejde. Dette gøres ved at skabe et tættere samarbejde mellem forældre, sundhedsplejerske og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er 0-3-årige børn og deres forældre. Indsatsen er bygget op om 13 forskellige ganske omfattende aktiviteter, hvoraf fem er særligt centrale og fremhævet i indsatsbeskrivelsen og behandlet i evalueringen:

- Opsporing
- Tidlig indsats i familien
- Overgang mellem hjem og dagtilbud
- Tidlig indsats i dagtilbud
- Tværprofessionelle teams

5.10.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase har de fem aktiviteter været afholdt i fire legestuegrupper og 12 dagtilbud. På tværs af legestuegrupperne og dagtilbuddene har der i gennemsnit været op til 148 børn i hver dataperiode. Legestuegrupperne og dagtilbuddene er i overvejende grad lykkedes med at implementere indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen, men omfanget af gennemførte aktiviteter varierer på tværs af de enkelte dagtilbud. Det er dog ikke lykkedes at implementere mindre delelementer i aktiviteterne tidlig indsats i familien og tidlig indsats i dagtilbud. Det drejer sig om det, der i indsatsbeskrivelsen hedder henholdsvis praktik for gravide og cafétræf.

Arbejdet med netop disse dele af aktiviteterne kan derfor ikke betragtes som modnet. Dog vurderes det at dreje sig om mindre dele af de to pågældende aktiviteter, hvorfor aktiviteterne alligevel vurderes at være relativt

velimplementerede. De pågældende delelementer behandles ikke yderligere nedenfor.

Det har i de kvantitative data ikke været muligt at identificere omfanget af aktiviteter i forbindelse med opsporing og tidlig indsats i familien. Dette skyldes, at opsporingen gennemføres i forbindelse med sundhedsplejens 2- og 8-månedersbesøg, som ikke er blevet registreret. Den manglende data på aktiviteten tidlig indsats i familien skyldes, at aktiviteten afholdes uden for dagtilbuddet. Implementeringsomfanget af de to aktiviteter kan altså ikke vurderes.

Der er i virkningsfasen blevet afholdt 20 tværfaglige møder, hvilket dækker over elementerne overgangsmøder, småbørnsjungleturng og træffetidsmøder. Tre dagtilbud har ikke afholdt tværfaglige møder i virkningsfasen, men de resterende legestuegrupper og dagtilbud har alle afholdt minimum et. Én legestuegruppe er lykkedes med at afholde fem tværfaglige møder, idet det her er lykkedes at implementere kvartalsvise tværfaglige træffetidsmøder. Idet aktiviteterne ikke kan adskilles i datagrundlaget, er det ikke ud fra dette muligt at vurdere, om de er blevet velimplementeret.

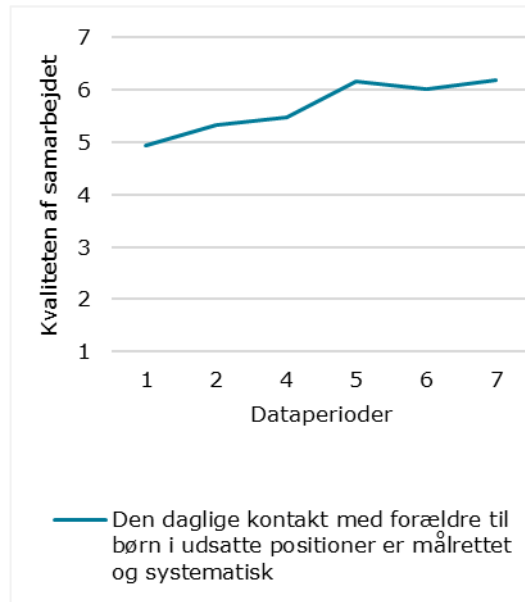
Resultater

På tværs af de fire legestuegrupper og 12 dagtilbud kan det af Figur 18 nedenfor observeres, at personalet i dagtilbuddene og legestuegrupperne i løbet af projektperioden vurderer, at den daglige kontakt til forældrene i højere grad er målrettet og systematisk. Derudover kan det observeres af Figur 19, at der er en positiv udvikling i vurderingerne af, hvorvidt kommunikationen med den primære samarbejdspartner er tilstrækkelig hyppig, og at dette samarbejde fører til nye kompetencer hos det pædagogiske personale. Dette kan ses i sammenhæng med, at der er afholdt mange aktiviteter, hvor forældre og andre fagprofessioner, særligt sundhedsplejersken, er involveret.

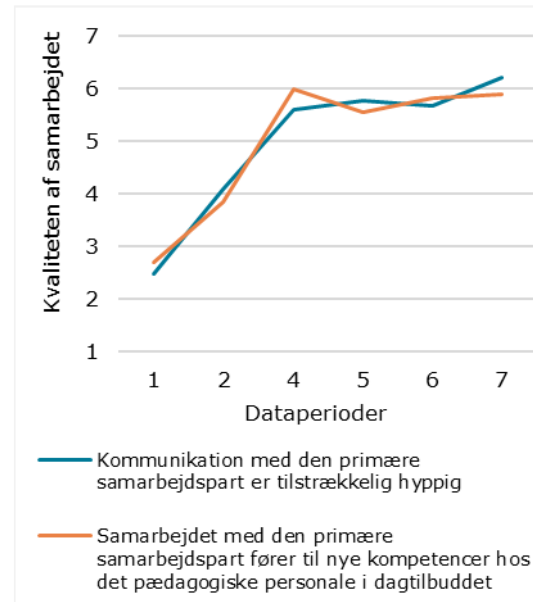
Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder trivsels- og sprogmålinger af børnene.

Udvalgte fund i kvantitativt data, alle dagtilbud herunder legestuegrupper i dagplejen

Figur 18 – Kvaliteten af samarbejdet med forældre

Figur 19 – Kvaliteten af samarbejdet med sundhedsplejen

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel negativt. Samtidig vurderer kommunen, at ændringer i normeringen har haft en mindre positiv påvirkning end projektaktiviteterne, som vurderes til at være den mest indflydelsesrige faktor.

Opsporing

Indhold og implementering

Når barnet er fyldt to måneder, foretager sundhedsplejersken en ADBB-undersøgelse (Alarm Distress Baby Scale) ved besøget i hjemmet. Hvis barnet vurderes under niveau, genbesøger sundhedsplejersken familien. Formålet med ADBB-undersøgelsen er at screene for tidlige tegn på udfordringer i den sociale kontakt hos barnet. Når barnet fylder 8 måneder, udarbejder sundhedsplejersken et TOM-kompetencehjul, som belyser barnets kompetenceniveau og giver et helhedsbillede af barnets udvikling og eventuelle udfordringer. Formålet med aktiviteten er en tidlig opsporing af børn med behov for yderligere forebyggende tiltag.

Det har været en generel forudsætning for implementeringen og gennemførelsen af aktiviteten, at sundhedsplejen kender til anvendelsen af ADBB og TOM-kompetencehjulet, da disse værktøjer danner grundlag for tidlig opsporing og igangsættelse af aktiviteter. Det pointeres, at det er vigtigt at have en systematisk tilgang til journalisering af ADBB-screeningen og TOM-kompetencehjulet.

Resultater

Sundhedsplejerskens systematiske anvendelse af ADBB og kompetencehjulet har gjort det muligt at reagere tidligere, hvis et barn udviser tegn på at have udfordringer. En sundhedsplejerske fortæller, at de systematiske undersøgelser har betydet, at det er lykkedes at opspore betydeligt flere børn end tidligere, som potentielt set kunne være endt i udsatte positioner.

Tidlig indsats i familien

Indhold og implementering

Aktiviteten har to elementer. Det første er tilmelding til modtagelse af et nyhedsbrev fra LearnLab med mindre øvelser til nybagte forældre. Det andet element er et vejledningstilbud til forældre til børn op til tre år, hvor der tilbydes rådgivning i hjemmet fra ressourcepædagog, sundhedsplejerske, fysioterapeut eller socialrådgiver. I vejledningen kan der gøres brug af Tryghedscirklen, som er en temaiddelt dialogsession med tværfaglig deltagelse fra for eksempel en psykolog og pædagog. Temaerne kan spænde bredt, og det kan eksempelvis handle om at sætte grænser for sit barn. Aktiviteten har til formål at understøtte forældre i udviklingen af deres rolle i barnets trivsel.

I aktiviteten tidlig indsats i familien har det været udfordrende for det pædagogiske personale at få forældre til at takke ja til tilbuddet tryghedscirklen. Det har dog vist sig gavnligt at anvende forældre, som tidligere har deltaget i en session i tryghedscirklen som ambassadører, der formidler deres gode erfaringer til andre forældre. Derudover har det været vigtigt, at der blev afsat tid til forberedende møder mellem det pædagogiske personale og de tværfaglige aktører, inden der blev afholdt nogle aktiviteter. På disse møder fik deltagerne kendskab til hinandens kompetencer og fik samtidig indblik i, hvordan disse kan bringes i spil.

Resultater

Det pædagogiske personale har oplevet, at aktiviteten har gjort dem i stand til bedre at hjælpe forældrene, fordi de møder dem tidligere i barnets forløb i dagtilbud og hurtigere får en forståelse for deres situation. Derudover får forældre gennem tværfaglig undervisning og vejledning et bedre sprog for deres barns kompetenceudfordringer, hvilket understøtter en bedre dialog om barnets udvikling. Erfaringen er, at den tværfaglige undervisning og vejledning medvirker til, at forældrene får flere gode oplevelser med barnet, og at forældre-barn-relationen styrkes.

Overgang mellem hjem og dagtilbud

Indhold og implementering

For at sikre en god overgang fra hjem til dagtilbud tilbydes et overgangsmøde i dagtilbuddet, hvor sundhedsplejersken ligeledes deltager. Formålet med mødet er at sikre, at væsentlig viden om barnet videreføres, så der skabes de bedste betingelser for en god overgang. I forlængelse af overgangsmødet kan der igangsættes et overgangsforløb, hvis det vurderes relevant. Forløbet igangsættes, hvis sundhedsplejersken vurderer, det er nødvendigt som en intensiv forebyggende støtte. Formålet med aktiviteten er at sikre bedst mulig overgang for barnet, således at barnet har en positiv udvikling.

I overgang mellem hjem og dagtilbud har det været en forudsætning, at sundhedsplejersken har deltaget som en kendt og ofte tryk relation, da det er tryghedsskabende for forældrene. Det har været vigtigt at have fokus på, at ingen udfordring er for lille til at drøfte på et overgangsmøde, da mødet ofte er en god indgangsvinkel til at etablere en god dialog med forældrene.

Resultater

Det pædagogiske personale giver udtryk for, at overgangsmøderne har betydet, at forældre er tryggere i overgangen mellem hjem og dagtilbud, da en kendt og ofte tæt relation i form af sundhedsplejersken deltager i overgangsmødet. Hertil oplever personalet, at møderne har skabt en mere tryk relation mellem dem og forældrene, hvilket åbner op for en mere ærlig dialog med forældrene om familiens situation. Erfaringen er, at dette understøtter det pædagogiske arbejde med at understøtte barnets læring og trivsel.

Tidlig indsats i dagtilbud

Indhold og implementering

Tidlig indsats i dagtilbud dækker over de to elementer småbørnsjungletur og tværfagligt gruppeforløb. Småbørnsjungletur er en undersøgelse af barnets motorik, trivsel og vægt. Undersøgelsen finder sted i dagtilbuddet og udføres i løbet af fem timer af det pædagogiske personale i samarbejde med sundhedsplejersken. Det tværfaglige gruppeforløb strækker sig over 16 uger og involverer en mindre gruppe børn. Der gennemføres start- og slutkompetencehjul af det enkelte barn for at følge udviklingen. Formålet med aktiviteten er at understøtte og udvikle læringsmiljøet i dagtilbuddet gennem inddragelse af blandt andet ergoterapeut og tale-høre-pædagog.

For at kunne gennemføre småbørnsjunglen i aktiviteten tidlig indsats i dagtilbud har det været en forudsætning, at sundhedsplejersken i forbindelse med sit sidste besøg hos familien indhenter samtykke til, at barnet må deltage i småbørnsjunglen.

Resultater

Alle involverede parter giver udtryk for, at aktiviteten har medført et tværfagligt fokus og skabt et rum, hvor forskellige fagligheder systematisk mødes for at drøfte tværfaglige udviklingsperspektiver og problemstillinger. Det pædagogiske personale oplever, at den tværfaglige sparring har givet dem nye handlemuligheder i den daglige pædagogiske praksis, hvilket bidrager til et bedre læringsmiljø. Det er oplevelsen, at det bedre læringsmiljø har haft en positiv betydning for børnenes udvikling.

Tværf professionelle teams

Indhold og implementering

Tværf professionelle teams indeholder dels træffetidsmøder i dagplejens legestuegrupper og småbørnsteamsmøder. Træffetidsmøder i dagplejens legestuegrupper omhandler tværfaglige møder mellem dagplejen og andre fagligheder såsom sundhedsplejerske, ergoterapeut, logopæd og psykolog. Formålet med møderne er at give dagplejerne mulighed for at drøfte tværfaglige problemstillinger og få inspiration til nye aktiviteter til for eksempel læringsmiljøet. På småbørnsteamsmøder mødes dagtilbuddets pædagogiske personale med sundhedsplejerske, ergoterapeut, logopæd og/eller psykolog for at inspirere hinanden og drøfte igangværende tværkommunale initiativer. Formålet er at sikre tværfagligt samarbejde og forståelse for de forskellige fagligheders kompetencer. Hermed skabes der klarhed hos det pædagogiske personale om, hvornår faglighederne kan bringes i spil og til hvad.

I forbindelse med de tværfaglige aktiviteter har det været en forudsætning, at aktiviteterens formål blev italesat over for det pædagogiske personale, og de samtidig blev informeret om indholdet. Det har været med til at sikre, at det pædagogiske personale fik blik for værdien af de tværfaglige drøftelser.

Resultater

En systematisk tilgang til afholdelse af tværfaglige møder i dagtilbuddet har betydet, at faglige problemer drøftes på et stærkere tværfagligt grundlag. Møderne har givet anledning til, at det pædagogiske personale har fået tværfaglig inspiration til nye handlinger i den daglige pædagogiske praksis. Gennem den systematiske tilgang er der blevet etableret tværfaglige relationer, som gør det lettere at søge sparring på tværs af fagligheder mellem møderne.

5.10.4 Omkostninger

Tabel 12 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 12 – Omkostningsvurdering, Tønder Kommune

Aktivitet	Opsporing ADBB-screening	Opsporing TOM-kompetencehjul
Involveret personale	0	0
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret	Én screening per barn	Ét kompetencehjul per barn

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	ADBB-screening	TOM-kompetencehjul
Pædagogisk personale	0	0
Pædagogisk leder	0	0
Vikarer	0	0
Samarbejdspartner	0,5	3
Etableringsomkostninger	13.000 kr.	8.000 kr.
Uddybning	ADBB-uddannelse for 1 medarbejder samt GDPR-videopbevaring	TOM-kursus for 12 medarbejdere
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	197 kr.	1.179 kr.

Tidlig indsats i familien per aktivitet

Aktivitet	Nyhedsbrev LearnLab	Forældrevejledning	Tryghedscirklen
Involveret personale			1 pædagog
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret		Ét barn	For 8 familier

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Nyhedsbrev LearnLab	Forældrevejledning	Tryghedscirklen
Pædagogisk personale	0	9,5	8
Pædagogisk leder	0	0	0
Vikarer	0	3	1,5
Samarbejdspartner	0,25	1	8
Etableringsomkostninger	0 kr.	0 kr.	22.092 kr.
Uddybning	Køb af LearnLab-plattform på kommunalt niveau	Ingen omkostninger forbundet med etablering	Uddannelse i Tryghedscirkel for 1 medarbejder
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	98 kr.	4.330 kr.	802 kr.

Overgang mellem hjem og dagtilbud per aktivitet

Aktivitet	Overgangsmøde	Overgangsforløb
Involveret personale	1 pædagog	
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret	Ét møde per barn	Ét forløb per barn

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Overgangsmøde	Overgangsforløb
Pædagogisk personale	3,25	20
Pædagogisk leder	0	0
Vikarer	0	20
Samarbejdspartner	3	0
Etableringsomkostninger	0 kr.	0 kr.
Uddybning	Ingen omkostninger forbundet med etablering	Ingen omkostninger forbundet med etablering
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	2.283 kr.	11.523 kr.

Tidlig indsats i dagtilbud per aktivitet

Aktivitet	Småbørnsjungleturn	Gruppeforløb
Involveret personale	2 pædagoger	1 pædagog
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske, psykolog eller logopæd	1 sundhedsplejerske, psykolog eller logopæd
Kadence og børn involveret	Én gang for 5 børn	Ét forløb over 16 uger per børnegruppe

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Småbørnsjungleturn	Gruppeforløb
Pædagogisk personale	3,25	20
Pædagogisk leder	0	0
Vikarer	0	20
Samarbejdspartner	3	0
Etableringsomkostninger	0 kr.	0 kr.
Uddybning	Ingen omkostninger forbundet med etablering	Ingen omkostninger forbundet med etablering
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	289 kr.	339 kr.

5.11 Helhedsorienteret familie- og dagtilbud, Vejle Kommune

5.11.1 Hovedresultat

I Vejle Kommune er indsatsen *Helhedsorienteret familie- og dagtilbud* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Hjemmet som samarbejdsramme*, *Tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet* og *Systematiske Trivselsvurdering*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen har indebåret omfattende tværfagligt samarbejde samtidig med, at der har været en stigning i børnegruppens trivsel.

5.11.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at skabe en sammenhængende indsats for familier i udsatte positioner, der kan understøtte børnenes læring og trivsel. Dette gøres ved at fokusere på samarbejdet mellem forældre, sundhedsplejerske, socialrådgiver og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er børn i aldersintegrerede dagtilbud beliggende i udsatte boligområder. Indsatsen er bygget op om følgende fire aktiviteter:

- Systematisk screening af alle børns trivsel
- Kontinuerlige samtaler
- Indsatser i hjemmet
- Åben dør

5.11.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, som dækker over de sidste 12 måneder af projektperioden, har de fire aktiviteter været afholdt i tre af kommunens aldersintegrerede dagtilbud, der har varierende størrelse. Alle børn har været i målgruppen, hvilket på tværs af dagtilbuddene har været op til 415 børn i gennemsnit i hver dataperiode. Dagtilbuddene er generelt lykkedes med at implementere indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen, men omfanget af gennemførte aktiviteter har varieret på tværs af de enkelte dagtilbud, også når der tages højde for forskelle i børnetallet.

I virkningsfasen er det registreret, at der er afholdt 290 tværfaglige møder. Dette dækker over møder i aktiviteterne kontinuerlige samtaler, indsatser i hjemmet og åben dør. Det er ikke muligt at give et datamæssigt mere præcist billede af, hvilke aktiviteter møderne dækker over. Tallet dækker over, at to

dagtilbud har afholdt størstedelen af de tværfaglige møder, mens et dagtilbud har afholdt lige under 50 møder.

I forbindelse med aktiviteterne systematisk screening, kontinuerlige samtaler og åben dør er der blevet igangsat 448 interne indsatser, hvor 45 indsatser er igangsat i virkningsfasen. Det er heller ikke her muligt på baggrund af datamaterialet at give et mere præcist billede af omfanget af implementeringen af den enkelte aktivitet. Det varierer på tværs af dagtilbuddene, hvor mange interne indsatser der er igangsat i virkningsfasen, men alle dagtilbud har minimum igangsat seks, imens et enkelt dagtilbud har igangsat 23.

Trods usikkerheden, i forhold til hvilke aktiviteter de kvantitative registreringer dækker over, kan det konstateres, at der har været betydelig aktivitet. Sammenholdt med de kvalitative udsagn tyder dette på, at indsatsen har været implementeret i alle tre dagtilbud.

Det har været en generel forudsætning for implementeringen og gennemførelsen af aktiviteterne, at de er blevet introduceret til forældrene ved barnets indkøring i dagtilbuddet. Hermed er det blevet naturligt for forældrene at blive indkaldt til møder om barnets trivsel, også selvom de ikke nødvendigvis befinder sig i en udsat position.

Resultater

I særligt ét dagtilbud har der været en stigning i antallet af børn vurderet til at være i grøn position, hvilket betyder at flere børn er i trivsel jf. Figur 20 nedenfor (se nærmere om anvendelse af trivselsmålinger og børnedata i bilag A). Dette dagtilbud er kendetegnet ved kontinuerligt at have afholdt mange tværfaglige møder over tid. Dette kan pege i retning af, at tværfaglige møder og herigennem de forskellige fagligheders betragtninger på barnets udfordringer muligvis kan føre til styrket trivsel.

Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder vurdering af forældresamarbejde.

Udvalgt fund i kvantitativt data, udvalgt dagtilbud

Figur 20 – Andel børn i trivsel

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel både negativt og positivt. Samtidig vurderer kommunen, at øvrige faglige udviklingsprojekter og ændringer i normeringen har haft en positiv påvirkning. Projektaktiviteterne vurderes dog af projektledelsen til at være den mest indflydelsesrige faktor.

Systematisk screening af alle børns trivsel

Indhold og implementering

Det pædagogiske personale gennemfører systematisk individuelle vurderinger af alle børns trivsel ved brug af værktøjet TOPI (tidlig opsporing og indsats). TOPI-vurderingerne bliver efterfølgende drøftet på et personalemøde. Formålet er, at det pædagogiske personale får dannet et fælles blik på både børnegruppen og det enkelte barn. Endvidere diskuteres det, hvilke tiltag der skal igangsættes.

Der er i den samlede projektperiode blevet foretaget 2.053 trivselsvurderinger. Alle tre dagtilbud har foretaget trivselsvurderinger i virkningsfasen, og antallet af gennemførte vurderinger stemmer på tværs generelt overens med størrelsen på børnegruppen, hvilket indikerer, at aktiviteten kan opfattes som velimplementeret.

I forbindelse med systematisk screening af alle børns trivsel har det været en forudsætning, at disse gennemføres systematisk og indgår som en del af årshjulet i dagtilbuddet. Hermed fremstår screeningen ikke som en særskilt

aktivitet, der giver direkte anledning til bekymring hos forældrene. Det har gjort det nemmere at drøfte barnets trivsel med forældrene.

Resultater

Det pædagogiske personale oplever, at der er en mere kontinuerlig opfølgning på alle børn, og at screeningen giver et hurtigere indblik i det enkelte barns situation. Det har betydet, at der hurtigere etableres faglige drøftelser om barnets eventuelle mistrivsel, som muliggør igangsættelse af forebyggende indsatser. Derudover har den kontinuerlige screening understøttet en bedre overgang fra vuggestue til børnehave, da der er større dokumenteret viden om det enkelte barn. Det har desuden særligt haft betydning for pædagogmedhjælperne. De tager et større ansvar for børnenes udvikling, fordi de er inkluderet i samtalen om barnet og indgår mere naturligt som en del af teamet omkring barnet.

Kontinuerlige samtaler

Indhold og implementering

Som opfølgning på en gul eller rød TOPI-vurdering inviterer en familieterapeut og det pædagogiske personale forældrene til en enkelt eller kontinuerlige samtale(r). Samtalerne har en varighed af 1,5 time og har til formål at identificere og tilpasse tiltag, som kan igangsættes med henblik på at styrke barnets trivsel.

Ved kontinuerlige samtaler har det været en forudsætning, at der er etableret en relation mellem det pædagogiske personale og familieterapeuten, da det er erfaringen, at det fremmer samtalerne med familien. Der har været gode erfaringer med aktivt at inddrage forældrene mere i samtalerne, mens det faglige personale i højere grad er lyttende og vejleder på baggrund af forældrenes input. Derudover er erfaringen, at det kan være svære samtaler med forældrene, hvilket kræver, at det pædagogiske personale er forberedt og trænet i at afholde sådanne samtaler.

Resultater

De kontinuerlige samtaler har muliggjort, at det pædagogiske personale får et dyberegående indblik i barnets samlede situation og kan på den baggrund løbende foretage tilpasninger i indsatser. Gennem samtalerne er relationen til og samarbejdet med forældrene blevet styrket. Det har muliggjort, at det er nemmere for det pædagogiske personale løbende at følge op og indkalde forældrene til nye samtaler, når behovet opstår. Familieterapeutens deltagelse i de kontinuerlige samtaler har betydet, at handlemulighederne er udvidet i forhold til at håndtere de identificerede udfordringer.

Indsatser i hjemmet

Indhold og implementering

Hvis det i de kontinuerlige samtaler vurderes, at der er behov for yderligere tiltag, kan der igangsættes indsatser i hjemmet. Dette kan eventuelt gøres som en indsats efter servicelovens § 11, stk. 3. Forløbets længde er individuelt tilrettelagt og bliver varetaget af en familieterapeut og en pædagog. Opfølgning og justering af aktiviteten tager udgangspunkt i et Feedback Informed Treatment (FIT)-inspireret skema. Formålet er at vejlede og guide forældrene i forælderrollen i trygge omgivelser i hjemmet.

Der er på tværs af dagtilbuddene samlet set afholdt 59 hjemmebesøg i forbindelse med indsatser i hjemmet, hvoraf 23 er afholdt i virkningsfasen. Alle dagtilbud har afholdt mindst to hjemmebesøg i virkningsfasen, mens et dagtilbud har afholdt 15. Der er således variation i forhold til implementeringen på tværs af de tre dagtilbud, men det vurderes, at aktiviteten kan opfattes som velimplementeret.

I forbindelse med afholdelse af indsatser i hjemmet har det været vigtigt, at indholdet ikke på forhånd er tilrettelagt, men at der anlægges en mere fleksibel tilgang, der tager udgangspunkt i den enkelte families behov.

Resultater

Gennem indsatser i hjemmet har det pædagogiske personale fået indsigt i familiens rytme og dagligdag, som muliggør en tættere sparring og vejledning af forældrene. Erfaringen har vist, at der opnås større baggrundsviden om barnet, hvilket kan bruges i det daglige pædagogiske arbejde med at understøtte barnets trivsel i dagtilbuddet.

Åben dør

Indhold og implementering

Sundhedsplejerske, socialrådgiver og familieterapeut har faste ugentlige træffetider af 2 timer i dagtilbuddet, hvilket giver forældre og det pædagogiske personale mulighed for uformelt at opsøge tværfaglige råd og vejledning, når behovet opstår. Formålet er at give forældre mulighed for at få hjælp med udfordringer, som de har her og nu og dermed understøtte en tidlig og forebyggende indsats.

Erfaringen med åben dør er, at det er vigtigt at have indblik i, hvornår forældrene er i dagtilbuddet for at kunne planlægge, hvornår det giver bedst mening at have åben dør. Erfaringen er samtidig, at det har givet de bedste resultater, at åben dør finder sted på faste dage og tidspunkter, da det bliver nemmere for forældre at opsøge hjælpen. Det har vist sig at være vigtigt, at lokalet til afholdelse af åben dør er lettilgængeligt i dagtilbuddet, men samtidig er placeret således, at forældre kan opsøge tilbuddet, uden at andre kan observere det.

Resultater

Åben dør har skabt en fornemmelse af ro blandt det pædagogiske personale, fordi det gør det let at hjælpe forældrene med at henvende sig til relevant fagligt personale for at få råd og vejledning. De involverede fagligheder oplever, at forældre får mulighed for at få hjælp til problematikker, som det pædagogiske personale ikke kan løse. Der er desuden gjort den observation, at forældre bliver hurtigere trygge ved at efterspørge og modtage hjælp fra andre dele af kommunen. Derudover har aktiviteten øget den tværfaglige sparring mellem det pædagogiske personale og andre fagprofessioner, og her er erfaringen, at det er nemmere for det pædagogiske personale at opsøge sparring, når den tværfaglige relation er etableret.

5.11.4 Omkostninger

Tabel 13 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 13 – Omkostningsvurdering, Vejle Kommune

Aktivitet	Systematisk screening	Kontinuerlige samtaler	Indsatser i hjemmet	Åben dør
Involveret personale	2 pædagoger	1 pædagog	1 pædagog	1 pædagog
Involveret samarbejdspartner	1 pædagogisk leder	1 pædagogisk leder	1 familierapeut	1 sundhedsplejerske 1 socialrådgiver
Kadence og børn involveret	To årlige screeninger af 15 børn	Én samtale per barn, forløb efter behov	Ét hjemmebesøg af 1,5 time, forløb efter behov	Én gang om ugen af 2 timer

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Systematisk screening	Kontinuerlige samtaler	Indsatser i hjemmet	Åben dør
Pædagogisk personale	12,5	1,5	2,5	3
Pædagogisk leder	1	1,5	0	0
Vikarer	1	1	0	0
Samarbejdspartner	0	0	2,5	6
Etableringsomkostninger	97.300 kr.	-	-	120.000 kr.
Uddybning	Indkøb af computer, iPad og TOPI-modul i Hjernen og hjertet	Ingen omkostninger forbundet med etablering	Deler omkostninger med åben dør	Uddannelse af familierapeut
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	354 kr.	1.784 kr.	2.191 kr.	1.227 kr.

5.12 Fremskudt forældresamarbejde, Vesthimmerlands Kommune

5.12.1 Hovedresultat

I Vesthimmerlands Kommune er indsatsen *Fremskudt forældresamarbejde* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Læring ved brug af fysiske redskaber, Målrettet inspiration og praktisk guidning* samt *Tematiserede forældrearrangementer*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et styrket forældresamarbejde og styrket samarbejde med sundhedsplejen samt øvrige eksterne samarbejdspartnere såsom biblioteket.

5.12.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at kunne gribe hurtigt ind over for udfordringer med læring og trivsel blandt børn i udsatte positioner gennem forældreinddraget leg. Dette gøres gennem et bedre samarbejde mellem forældre, sundhedsplejerske og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen er 0-2-årige børn i udsatte positioner, hvor mange har været fra familier med andet sprog end dansk. Indsatsen er bygget op omkring følgende fem aktiviteter:

- Tidlig opsporing
- Udlevering af kuffert
- Dagligt fremskudt forældresamarbejde i vuggestuen
- Stay&Play
- Tværfaglige temamøder

5.12.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I virkningsfasen, der omfatter de sidste 12 måneder af projektperioden, har de fem ovenstående aktiviteter været afholdt i seks vuggestuer. Der har i gennemsnit har været omkring 30 børn involveret i hver dataperiode. De seks vuggestuer har forskellig størrelse, og derfor varierer antallet af involverede børn i hver enkelt vuggestue fra tre til otte børn. De afholdte aktiviteter afspejler overvejende beskrivelsen i indsatsbeskrivelsen.

Over den samlede projektperiode har 316 forældrearrangementer været afholdt i form af Stay&Play og temamøder. Generelt har alle seks vuggestuer afholdt de to aktiviteter i virkningsfasen, men omfanget har været ganske varierende. For eksempel har to vuggestuer gennemført 58% af arrangementerne, mens de har

39% af børnene i indsatsen. Det er ikke muligt på baggrund af datamaterialet at give et mere præcist billede af omfanget af implementeringen af hver af de to aktiviteter.

På tværs af de fem aktiviteter har det været en grundforudsætning, at der har været fokus på at opbygge kapaciteten hos forældrene og lære dem, at de i høj grad bidrager til børnenes gode udvikling. Erfaringen viser imidlertid, at det er ressourcekrævende at sikre forældredeltagelse og kræver både vedholdenhed og tålmodighed.

Resultater

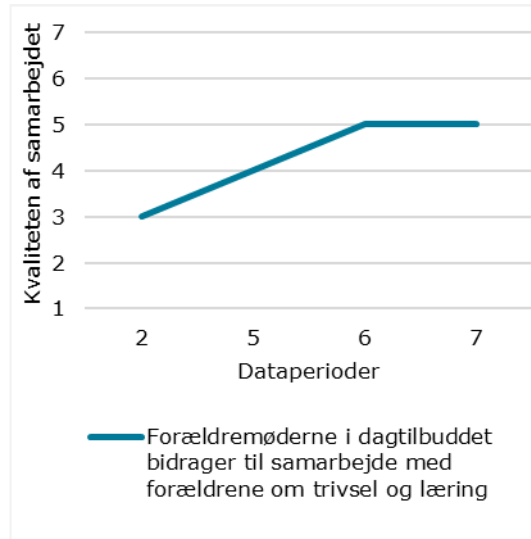
De seks vuggestuer vurderer, at kommunikation og samarbejde med øvrige eksterne samarbejdspartnere som for eksempel biblioteket og andre deltagere på forældrearrangementer i stigende grad vurderes som tilstrækkelig hyppig.

Særligt én vuggestue indikerer, at man har oplevet en forbedret kommunikation og et styrket samarbejde med øvrige eksterne samarbejdspartnere i virkningsfasen, der dækker dataperiode 6 og 7, hvilket fremgår af Figur 22 nedenfor. Samtidig har man i samme fase oplevet, at forældrearrangementer har bidraget til samarbejdet med forældrene om læring og trivsel, som det fremgår af Figur 21. Netop denne vuggestue giver også i interview udtryk for, at der har været positive reaktioner fra forældrene, når man har inviteret samarbejdspartnere såsom bibliotekar og logopæd med til de mere end 20 temamøder og Stay&Play-sessioner, der er blevet afholdt i virkningsfasen.

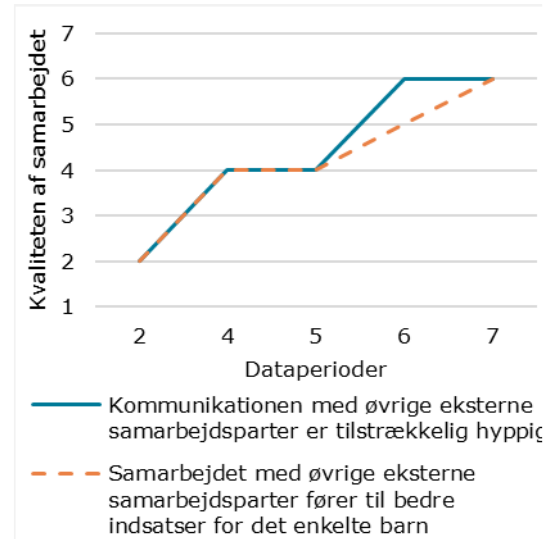
Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder trivselsvurderinger af børnene. Det skal i denne forbindelse nævnes, at flere dagtilbud angiver, at der allerede før projektperioden var etableret et godt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere.

Udvalgte fund i kvantitativt data i ét udvalgt dagtilbud

Figur 21 – Kvaliteten af samarbejdet med forældre

Figur 22 – Kvaliteten af samarbejdet med øvrige samarbejdspartnere

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel både negativt og positivt. Den positive indflydelse fra covid-19 har været en justering af Stay&Play til at fokusere på en enkelt familie frem for flere, men den negative påvirkning vurderes til at være den mest indflydelsesrige. Samtidig vurderer kommunen, at generelle ændringer i normeringen har haft en positiv påvirkning.

Tidlig opsporing

Indhold og implementering

Ved sundhedsplejerskens 4-månedersbesøg vurderer sundhedsplejersken, om familien er i en udsat position, som kunne resultere i udfordringer for barnets udvikling. Der er formuleret faste vurderingskriterier for denne vurdering. Er dette tilfældet, henvises forældrene til biblioteket, som introducerer og udleverer et udvalg af sprogudviklende læringsredskaber. Samme aktivitet finder sted i vuggestuen, hvor pædagoger foretager en vurdering i forbindelse med familiens opstart. Formålet er at stimulere barnets tidlige sprogudvikling.

Den opsporende aktivitet indgår modsat udleveringen af kufferten ikke i datagrundlaget, hvorfor det ikke er muligt på baggrund heraf at vurdere implementeringsomfanget.

Det har været vigtigt, at der blev afholdt indledende informationsmøder med alle sundhedsplejersker, hvor de blev informeret om samtlige aktiviteter i indsatsen. Det gjorde det opsporende arbejde nemmere for sundhedsplejerskerne, da de på forhånd vidste, hvilke tilbud familier i udsatte positioner kunne modtage i regi af vuggestuerne.

Resultater

Aktiviteten har skabt et styrket samarbejde med sundhedsplejersken, da den tidlige opsporing foretaget af sundhedsplejersken har gjort det muligt at identificere børn i udsatte positioner allerede ved opstart i vuggestue. Det generelle fokus på opsporing har også betydet, at man i vuggestuerne hurtigere har igangsat mindre indgribende indsatser.

Udlevering af kuffert

Indhold og implementering

De sprogudviklende læringsredskaber nævnt ovenfor suppleres af yderligere elementer i en kuffert. Kufferten udleveres af en pædagog i vuggestuen eller en bibliotekar efter aftale med forældrene om besøg på biblioteket (for børn opsporet af sundhedsplejerske, som endnu ikke er startet i vuggestue). Forældrene modtager en 20 minutters introduktion til kuffertens indhold og anvendelsesmuligheder. Formålet med kufferten er, at pædagoger og forældre anvender den til at styrke og systematisere det sprogunderstøttende pædagogiske arbejde i dagtilbud og i hjemmet.

På tværs af vuggestuerne og biblioteket er der i alt blevet udleveret 94 sprogkufferter. I virkningsfasen har de seks vuggestuer udleveret 26 kufferter, og alle har udleveret mindst to. Over den samlede periode kan det observeres, at det i stigende grad er vuggestuerne, der udleverer sprogkufferter, mens biblioteket udleverer færre. Aktiviteten kan samlet set opfattes som velimplementeret.

I anvendelsen af sprogkufferten har det været en forudsætning at anerkende, at selvom kufferten er et godt redskab, er den ikke nok i sig selv. Det er nødvendigt at foretage opsøgende arbejde, hvor forældre gentagende gange mindes om kuffertens anvendelsesmuligheder og den opgave, de selv har i forbindelse med kufferten, nemlig at stimulere deres barns sproglige udvikling uden for vuggestuen.

Resultater

Sprogkufferten har været et håndgribeligt værktøj, hvor elementerne i kufferten har givet anledning til at tage uformelle samtaler med forældre om mere sårbare emner om udfordringer i barnets udvikling. Børnene lærer hurtigt selv at genkende indholdet og legene tilknyttet kufferten. Dette har betydet, at børnene selv efterspørger den, da den er associeret med leg og tid med forældrene. Sprogkufferten har også fungeret som en fælles platform, der har sikret en fast interaktion mellem det pædagogiske personale og forældrene. Det har betydet, at forældre er blevet mere opsøgende over for pædagogerne, og at der generelt er kommet en tillidsfuld kommunikation og en større forældredeltagelse til arrangementer og aktiviteter i institutionen.

Dagligt fremskudt forældresamarbejde i vuggestue

Indhold og implementering

I forbindelse med aflevering og hentning af børn, der har fået udleveret en kuffert, kan det pædagogiske personale involvere forældrene i små sproglege med barnet. Alternativt kan interaktionen bruges til en hurtig udveksling af viden og erfaring vedrørende sprogunderstøttelse. Formålet er at fastholde fokus på udvikling af barnets sprog.

Denne aktivitet indgår ikke i datagrundlaget, hvorfor det ikke er muligt på baggrund heraf at vurdere implementeringsomfanget.

Resultater

Det forbedrede forældresamarbejde opnået gennem sprogkufferten er blevet understøttet af det daglige målrettede arbejde i vuggestuen. Det har været afgørende for fastholdelsen af den gode anvendelse af sprogkufferten, at det pædagogiske personale på daglig basis har mindet forældrene om sprogkuffertens indhold og brug. Det er oplevelsen, at en særlig opmærksomhed på sprogkufferten ved hentning har øget chancerne for, at forældrene er gået direkte hjem og har taget kufferten i brug.

Stay&Play

Indhold og implementering

En familie inviteres ind i lege- og aktivitetssessioner i vuggestuen, hvor pædagogen igangsætter et tilrettelagt læringsforløb med udgangspunkt i barnets behov og med inddragelse af sprogkufferten. Sessionerne varer 30 minutter og tilbydes hver 14. dag. Formålet er at inddrage og aktivere

forældrene med henblik på at give dem kompetencerne til selv at kunne stimulere deres barn sprogligt gennem positive interaktioner.

Oprindeligt var Stay&Play udformet således, at flere familier skulle inviteres ind til samme session, men det viste sig hurtigt, at formatet fungerede bedst og skabte den nødvendige intimitet, hvis der kun deltog én familie. Erfaringerne viser, at blot kort tid i Stay&Play får forældrene til at efterspørge yderligere sessioner.

Resultater

For forældre der har haft svært ved at anvende kufferten i hjemmet, har det pædagogiske personale oplevet, at Stay&Play har været en særlig stor hjælp. Sessionen har givet det pædagogiske personale mulighed for at tilegne sig større viden om, hvordan forældrene tilgår deres barn. På baggrund heraf er det i højere grad muligt at tilpasse råd og vejledning, så de bliver mere anvendelige for forældrene og styrker deres kompetencer til at deltage i styrkelse af barnets sproglige udvikling. Pædagogerne har samtidig en oplevelse af at have erhvervet sig en forståelse for tosprogede eller ikke-dansktalende familiers kultur og handlevaner, hvilket har givet bedre forudsætninger for at møde familiens behov fremover. En yderligere gevinst er, at disse familier er blevet mere modtagelige over for samarbejde og sparring med pædagogerne.

Tværfaglige temamøder

Indhold og implementering

Mellem fire og otte familier med børn i udsatte positioner deltager på møder, hvor temaet er vurderet særlig relevant for familierne. Pædagoger og andre fagligheder som for eksempel sundhedsplejerske, bibliotekar og fysioterapeut deltager og vejleder om relevante udfordringer såsom sprogudfordringer, sociale udfordringer, sundhedsmæssige problematikker osv. Temamøderne afholdes 3-4 gange årligt, har en varighed på ca. 60 minutter og efterfølges af fællesspisning. Formålet er at skabe et praksisnært læringsrum for forældrene.

Det været nødvendigt at indskrænke antallet af deltagere på temamøder, da forældre i udsatte positioner i højere grad bliver afkoblet diskussioner, hvis den samlede forældregruppe deltager. Det har altså været en forudsætning, at der ikke deltager mere end otte familier, hvis der ønskes at skabe en mere intim stemning, hvor familier kan åbne op for sårbare snakke.

Resultater

De tværfaglige temamøder har styrket relationer på tværs af både forældre- og børnegruppen, og særligt den fælles aftensmad har bidraget til dette. Vuggestuerne fortæller, at det har været essentielt, at temamøderne har fundet sted i små fora, da dette skaber en mere intim ramme, hvor det er nemmere at tale om udfordringer og samtidig er sværere at gemme sig. Det tværfaglige indspark leveret af skiftende deltagelse af andre fagligheder har både bidraget til at udvikle det pædagogiske personale og forældrenes forståelse for de mange faktorer, der påvirker børns læring og trivsel.

5.12.4 Omkostninger

Tabel 14 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 14 – Omkostningsvurdering, Vesthimmerlands Kommune

Aktivitet	Tidlig opsporing	Udlevering af kuffert	Fremskudt forældre-samarbejde	Stay&Play	Tværfaglige temamøder
Involveret personale	1 pædagog	1 pædagog	1 pædagog	1 pædagog	5 pædagoger 1 pædagogisk leder
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	0	0	0	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret	Ét møde per barn og løbende i dagtilbud	Løbende udlevering	Tre gange om ugen	Fire gange om ugen med én familie ad gangen	To gange årligt hvor ca. 5 børn drøftes

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Tidlig opsporing	Udlevering af kuffert	Fremskudt forældre-samarbejde	Stay&Play	Tværfaglige temamøder
Pædagogisk personale	1,5	1,5	0,33	0,75	13
Pædagogisk leder	0	0	0	0	2
Vikarer	0	0	0	0,75	1
Samarbejdspartner	1,5	0	0	0	2
Etableringsomkostninger	12.425 kr.	77.000 kr.	12.425 kr.	12.425 kr.	12.425 kr.
Uddybning	Opstarts- og planlægnings-møder	Indkøb af kufferter og videoguide	Opstarts- og planlægnings-møder	Opstarts- og planlægnings-møder	Opstarts- og planlægnings-møder
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	1.099 kr.	510 kr.	112 kr.	432 kr.	1.558 kr.

5.13 En bedre chance i livet, Aabenraa Kommune

5.13.1 Hovedresultat

I Aabenraa Kommune er indsatsen *En bedre chance i livet* gennem projektperioden blevet modnet og implementeret i en række dagtilbud. Indsatsen har indeholdt det betydningsfulde element *Styrkede tværfaglige møder*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis har bidraget til et stærkere tværfagligt samarbejde og et forbedret forældresamarbejde.

5.13.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke mulighederne for læring og trivsel for børn i udsatte positioner. Dette gøres ved at skabe grobund for et konstruktivt samarbejde med forældre og sundhedsplejerske. Det giver styrkede forudsætninger for, at pædagoger hurtigt kan reagere på mistanke om mistrivsel hos et barn. Målgruppen for indsatsen er 0-6-årige børn i dagpleje, vuggestue og børnehave med fokus på at identificere børn med socioemotionelle vanskeligheder. Indsatsen dækker over følgende aktiviteter:

- Forberedelse
- Trivselsteammøder

Se indsatsbeskrivelse og forandringsteori i bilag for yderligere beskrivelse af indsatsens aktiviteter.

5.13.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

I indsatsens virkningsfase, der har været gennemført de sidste 12 måneder i projektperioden, har de to aktiviteter været afholdt i otte dagtilbud af varierende størrelse. Her har målgruppen været 0-6-årige i de deltagende dagtilbud, hvilket på tværs af dagtilbuddene har været op til 550 børn i gennemsnit i hver dataperiode. Dagtilbuddene er i overvejende grad lykkedes med at implementere indsatsens aktiviteter som beskrevet i indsatsbeskrivelsen. Dog har omfanget af gennemførte aktiviteter varieret på tværs af de otte dagtilbud.

Resultater

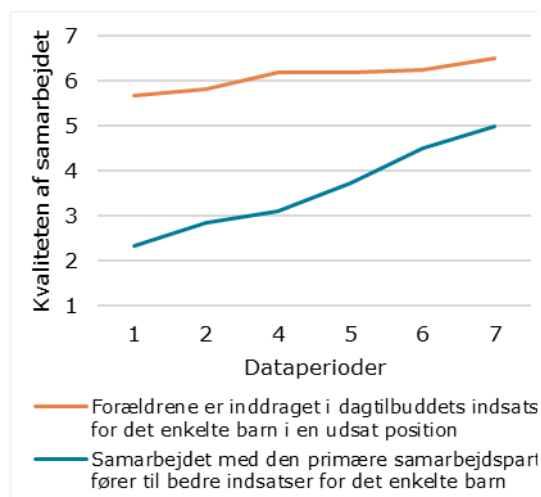
På tværs af de otte dagtilbud kan det observeres, at dagtilbuddene i højere grad i virkningsfasen har vurderet, at forældrene er inddraget i dagtilbuddets indsats for det enkelte barn, og at samarbejdet med den primære samarbejdspartner fører til bedre indsatser for det enkelte barn, hvilket fremgår af Figur 23.

Særligt i et dagtilbud ses denne sammenhæng tydeligt. Dette dagtilbud er desuden kendetegnet ved at have afholdt mange tværfaglige møder over tid og har samtidig oplevet en stigning i trivslen i børnegruppen ved at flere børn er vurderet i grøn position, som det ses af Figur 24 (se nærmere om anvendelse af trivselsmålinger og børnedata i bilag A). Det kan indikere, at afholdelsen af tværfaglige møder er med til at styrke det tværfaglige samarbejde, som ses i sammenhæng med en stigning i andelen af børn i trivsel i dagtilbuddet.

Der er ikke identificeret andre tydelige sammenhænge i det tilgængelige kvantitative datagrundlag, der også indeholder sprogvurderinger af børnene.

Udvalgte fund i kvantitativt data, alle dagtilbud til venstre og ét udvalgt dagtilbud til højre

Figur 23 – Kvaliteten af samarbejdet med forældre og sundhedsplejen

Figur 24 – Andel af børn i trivsel

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at covid-19-tilpasninger har påvirket børnenes læring og trivsel negativt. Ligeledes vurderes det, at nedlæggelse af legestuegrupper og udskiftning af personale har påvirket børnenes læring og trivsel negativt. Det kan altså konkluderes, at andre faktorer end projektaktiviteterne har påvirket børnenes læring og trivsel.

Forberedelse

Indhold og implementering

Det pædagogiske personale identificerer børn med socioemotionelle udfordringer, hvor det vurderes gavnligt indledningsvis at etablere og styrke samarbejdet med forældrene. Forældrene inviteres af det pædagogiske

personale først til en indledende samtale, hvor det i fællesskab vurderes, om den givne problemstilling skal viderebehandles tværfagligt på et trivselsteammøde (se nedenfor). Forud for trivselsteammødet fastlægges dagsorden mellem det pædagogiske personale og forældre eller på baggrund af en skriftlig beskrivelse om barnet fra forældrene. Derudover gennemfører det pædagogiske personale yderligere observationer som forberedelse til mødet. Formålet med aktiviteten er at skabe et bedre grundlag for et godt forældresamarbejde og sikre rettidig hjælp til et barn med behov.

Der er ikke indsamlet kvantitative data, der kan belyse omfanget af denne aktivitetens implementering.

I forbindelse med forberedelsen er det vigtigt, at der afsættes tid til interne møder mellem det pædagogiske personale i dagtilbuddet, beskrivelse af observationer og gennemførelse af praktiske opgaver i forbindelse med indkaldelse og afholdelse af trivselsteammøder.

Resultater

Det pædagogiske personale har oplevet, at det øgede fokus på forberedelse af forældrene forud for trivselsteammøder har medført et styrket forældresamarbejde, hvor der er større fokus på inddragelse af forældrenes perspektiver på barnets trivsel. Forberedelsen har gjort det muligt at basere trivselsteammøderne på et mere oplyst grundlag, som kan være med til at forebygge eventuelle trivselsudfordringer, barnet kunne have.

Trivselsteammøder

Indhold og implementering

Når forældrene gennem ovennævnte forberedelse har indvilliget i at modtage yderligere assistance, inviterer det pædagogiske personale familien til trivselsteammøder. Der afholdes 4-6 trivselsteammøder om året, hvor der foruden forældrene deltager relevant pædagogisk personale samt en psykolog og sundhedsplejerske. En logopæd, fysioterapeut eller socialrådgiver kan også inviteres med, hvis det vurderes nødvendigt. Forud for mødet udarbejder det pædagogiske personale i samarbejde med forældrene en dagsorden til mødet, som bruges til at drøfte barnets situation og mulige tiltag, der kan igangsættes. Formålet med aktiviteten er at få tværfaglige perspektiver på udfordringerne omkring barnets trivsel for at kunne afklare muligheder og igangsætte tiltag på et oplyst grundlag.

Der er samlet set blevet afholdt 95 tværfaglige møder i forbindelse med trivselsteammøder, hvoraf 32 er blevet afholdt i virkningsfasens 12 måneder. Alle dagtilbud har de sidste 12 måneder som minimum afholdt to tværfaglige møder, mens et dagtilbud har afholdt seks tværfaglige møder. I forbindelse med trivselsteammøderne er der i virkningsfasen blevet iværksat 26 indsatser i samarbejde med eksterne fagprofessionelle og 35 målrettede individuelle interne indsatser. Generelt kan aktiviteten betragtes som velimplementeret.

Det har været en generel forudsætning for implementeringen og gennemførelsen af aktiviteterne, at rammerne for trivselsteammøder har været kommunikeret tydeligt til forældre. Det har derudover været centralt at kommunikere til det pædagogiske personale, at der ikke er nogen problemstillinger, som er for små til at blive drøftet på et trivselsteammøde. Det har været vigtigt, at møderne har haft en fast kadence, og datoerne har været fastlagt et helt år ad gangen. Det kræver dog stadig en vis fleksibilitet fra de tværfaglige aktører, som indkaldes fra gang til gang. Det er derudover nødvendigt, at den indsamlede viden om barnets trivsel udsendes til mødedeltagerne forud for mødet, så de kan være velforberejdede. Vigtigheden af den gode relation på tværs af faglighederne understreges af, at udskiftning i personalet er blevet oplevet som en udfordring for samarbejdet. Hvis en fast samarbejdspartner er stoppet, har man på tværs af alle parter en oplevelse af at skulle starte forfra med at opbygge netværket.

Resultater

Det pædagogiske personale fortæller, at trivselsteammøderne takket være forberedelse har givet dem en dybere indsigt i familiens situation, som kan benyttes i den daglige pædagogiske praksis for at understøtte barnets trivsel. Erfaringen blandt personalet er, at inddragelsen af forældre i forberedelsen styrker forældresamarbejdet og i højere grad gør, at forældre føler sig set og anerkendt som en aktiv medspiller omkring barnets trivsel. Dette samarbejde kan gøre det lettere at igangsætte tiltag, som kan forebygge behov for mere omfattende støtte.

5.13.4 Omkostninger

viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Tabel 15 – Omkostningsvurdering, Aabenraa Kommune

Aktivitet	Forberedelse	Trivselsteammøder
Involveret personale	4 pædagoger	1 pædagog 1 pædagogisk leder
Involveret samarbejdspartner	0	1 sundhedsplejerske 1 socialrådgiver 1 psykolog
Kadence og børn involveret	Forberedelse af ét barn	Ét møde per barn

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Forberedelse	Trivselsteammøder
Pædagogisk personale	5,25	3
Pædagogisk leder	0	2,75
Vikarer	0	3
Samarbejdspartner	0	5,25
Etableringsomkostninger	74.747 kr.	
Uddybning	Opstarts- og planlægningsmøder	Deler omkostninger med forberedelse
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. Etableringsomkostninger	1.784 kr.	4.876 kr.

5.14 Det sunde liv, Glostrup Kommune

5.14.1 Hovedresultat

I Glostrup Kommune er indsatsen *Det sunde liv* gennem projektperioden blevet delvist modnet og i nogen grad implementeret i dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Overgangsmøder*, *Målrettet inspiration og praktisk guidning* samt *Systematik i samtaler*. Fund fra evalueringen indikerer, at indsatsen sandsynligvis kan have bidraget til et styrket forældresamarbejde.

5.14.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at styrke børnenes læring og trivsel samt sundhed ved at øge forældrenes aktive inddragelse i dagtilbuddets aktiviteter. Ligeledes har der været arbejdet med at styrke det tværprofessionelle samarbejde mellem sundhedsplejerske, socialrådgiver og dagtilbuddet. Målgruppen for indsatsen har været børn i vuggestue og børnehave. Indsatsen dækker over følgende tre aktiviteter:

- Tværprofessionelle møder
- Krop, sanser og følelser
- Forældrearrangementer

5.14.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

Indsatsen er først konkretiseret i tilstrækkeligt omfang sent i projektforløbet. Det har betydet, at den systematiske udbredelse af de fastlagte aktiviteter påbegyndtes i de sidste seks måneder af projektperioden. Aktiviteterne har været søgt implementeret i tre aldersintegrerede dagtilbud. Her har alle børn været i målgruppen, hvilket samlet set har været omkring 285 børn i projektperioden. Dette tal dækker over to større dagtilbud, hvor omkring 108 børn har deltaget i hver dataperiode, samt et mindre med omkring 66 børn.

I udbredelsesfasen er der arbejdet på at implementere indsatsen. Det er vurderingen, at dette er vellykket for de to førstnævnte aktiviteter i to af de tre dagtilbud. I det tredje dagtilbud er indsatsen kun i nogen grad implementeret. For alle tre dagtilbud er det kun i meget begrænset omfang lykkedes at implementere aktiviteten forældrearrangementer. Indsatsen er således samlet set kun implementeret delvist og kan derfor kun betragtes som modnet i mindre grad.

Resultater

Idet indsatsen ikke er overgået til virkningsfasen, er det kvantitative datagrundlag ikke tilstrækkeligt til at undersøge mulige resultater forbundet med indsatsen. Dette afsnit vil derfor udelukkende gøre brug af overleveret viden fra et erfaringsopsamlingsinterview med deltagere fra puljeprojektet.

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at børnenes læring og trivsel har været negativt påvirket af covid-19-tilpasninger. Samtidig vurderer kommunen, at øvrige faglige udviklingsprojekter og ændring i normeringen har haft en positiv påvirkning. Idet puljeprojektet kun meget sent er overgået til virkningsfasen, er det særligt udfordrende at vurdere, om projektaktiviteterne isoleret set har haft en indflydelse på børnenes læring og trivsel.

Tværfaglige møder

Indhold og implementering

En måned efter alle børns start i dagtilbud afholdes et opstartsmøde på en halv time mellem forældre, pædagog, evt. pædagogisk leder, sundhedsplejerske og socialrådgiver. Opstartsmødet har til formål at etablere et kendskab på tværs til de deltagende parter. Hvis det vurderes relevant, kan der på baggrund af opstartsmødet tilbydes et forebyggende dialogmøde af en times varighed med samme deltagerkreds. Forebyggende dialogmøder tilbydes også alle børn, der vurderes i gul position ved en systematisk trivselsvurdering. Glostrup Kommune anvender TOPI til dette (der er implementeret uden for projektsammenhæng). Til forskel fra opstartsmøderne handler disse møder om en konkret trivsels- eller udviklingsudfordring hos barnet og tager udgangspunkt i Signs of Safety (SoS)-modellen. Formålet med dialogmøderne er at igangsætte tiltag, der imødekommer barnets udfordringer og forebygger problemskalering.

Der er i løbet af udbredelsesfasen, der er gennemført i de sidste seks måneder af projektperioden, blevet afholdt 66 tværfaglige møder, som dækker over opstartsmøder og forebyggende dialogmøder. På tværs af dagtilbuddene varierer det, hvor mange tværfaglige møder der er afholdt i forhold til antallet af indskrevne børn. I udbredelsesfasen har antallet af afholdte opstartsmøder og forebyggende dialogmøder været relativt ensartet set i forhold til antallet af børn i dagtilbuddet, som peger på en ensartet implementeringsgrad.

På tværs af dagtilbuddene har det været en generel forudsætning for gennemførelsen af aktiviteterne, at forældre er blevet inddraget tidligt. Herved er der blevet skabt en fælles forståelse af aktiviteterne og deres bidrag til børnenes trivsel. I forbindelse med tværprofessionelle møder har det været en forudsætning, at de har været gennemført systematisk. Det har gjort det til en naturlig del af den daglige pædagogiske praksis, og forældrene har fået bedre kendskab til tilbuddet om møderne, og hvad man som forældre og børn kan få ud af disse. I relation til de forebyggende dialogmøder forudsættes det, at det pædagogiske personale er blevet undervist i SoS-modellen. Derudover er det nødvendigt, at der gennemføres en trivselsvurdering af det enkelte barn, da det er fundamentet for den anvendte SoS-model. Desuden har det været vigtigt, at deltagerkredsen er den samme som ved startsamtalet, da der allerede her er etableret en tryk relation, som gør det nemmere for forældre at tage imod råd og vejledning.

Resultater

Opstartsmøderne har fungeret som et trygt rum for forældre, hvor socialrådgiver, sundhedsplejerske og særligt det pædagogiske personale får etableret en bedre relation til familien. Denne relation gør det nemmere for forældre at dele deres bekymringer og udfordringer. Det muliggør, at et barns eventuelle begyndende mistrivsel hurtigere kan forebygges gennem tidligere tiltag. Derudover kan det tværfaglige team i fællesskab tilbyde en mere helhedsorienteret vejledning til forældre, herunder rådgive i forhold til kontakt til andre relevante fagpersoner, da kendskabet til relevante tilbud er bredere i teamet end hos det pædagogiske personale. Idet deltagerkredsen på de forebyggende dialogmøder er den samme som til opstartsmødet, er der allerede etableret en tryk og tillidsfuld relation. Derudover bidrager SoS-modellen til, at alle, inklusive forældre, har en ligeværdig rolle på mødet. Erfaringen er, at den systematiske tilgang og det trykke rum gør, at forældre og det tværfaglige team lettere kan italesætte begyndende problemer og i fællesskab arbejde med forebyggende løsninger.

Krop, sanser og følelser

Indhold og implementering

Aktiviteten Krop, sanser og følelser gennemføres i samarbejde med DGI. DGI tilbyder et fast udviklingsforløb for personale og forældre i dagtilbud. Her underviser vejledere fra DGI det pædagogiske personale i, hvordan de kan styrke motorik og sanser hos børnene. En del af aktiviteten er målrettet dagtilbuddet, hvor personalet har fokus på motorik og sanser i hverdagsaktiviteterne. Den anden del af aktiviteten er målrettet hjemmet.

Ved workshop med DGI for forældre – og gennem instruktion fra det pædagogiske personale – instrueres forældrene i særlige lege, de kan gennemføre i hjemmet for at styrke deres barns motorik, sanser og følelser. Formålet med aktiviteten har samlet set været at styrke barnets kropsfornemmelse og motorik.

Det er ikke muligt ud fra de kvantitative data direkte at opgøre gennemførelsesomfanget af aktiviteten krop, sanser og følelser. I erfaringsopsamlingsinterviewet med deltagere fra puljeprojektet fortælles det, at DGI har gennemført aktiviteten i et forløb af fem workshops i ét dagtilbud. Efterfølgende er det lærte udbredt til de øvrige dagtilbud af pædagogisk personale fra det første dagtilbud.

I aktiviteten Krop, sanser og følelser har det været en forudsætning, at der har været indgået et samarbejde med DGI, da de har bidraget med konceptet og de nødvendige remedier. Erfaringen er, at når først et forløb er gennemført, kan dagtilbuddet selv videreføre og potentielt udbrede det til andre dagtilbud. Det understreges, at det er vigtigt at tydeliggøre et nyt fokus på børnenes motorik og invitere forældrene til at deltage i aktiviteten i dagtilbuddet.

Resultater

Det pædagogiske personale har oplevet, at de gennem samarbejdet med DGI er blevet mere opmærksomme på børns motoriske udvikling og betydningen for trivslen. Aktiviteten har betydet, at den daglige pædagogiske praksis planlægges anderledes, hvor der nu er mere fokus på at udvikle børnenes motorik i og uden for dagtilbuddet, på ture og i hjemmet gennem personalets vejledning. Erfaringen er, at det pædagogiske personale har fået større indsigt i sammenhængen mellem børns motorik og deres sociale og mentale udfordringer. Det har betydet for personalet, at de ser barnet på en ny måde og har fokus på, hvordan barnets motorik kan styrkes.

Forældrearrangementer

Indhold og implementering

Under aktiviteten forældrearrangementer er det kun elementet biblioteksbesøg, der har været implementeret i nogen grad. Dagtilbuddene arrangerer biblioteksdage for alle børn for at styrke børnenes sproglige udvikling. Biblioteksformidlere hjælper med at låne bøger ud til børnene, og det pædagogiske personale lærer børnene sang- og læselege, mens de er på biblioteket. Børnene bliver herefter hentet af forældrene direkte på biblioteket.

Formålet med aktiviteten er at stimulere børnenes sproglige udvikling og øge forældrenes kendskab til biblioteket og dets tilbud.

Aktiviteten er kun gennemført i begrænset omfang og kan således ikke siges at være velimplementeret.

Resultater

Der er ikke kvantitativ eller kvalitativ data, der kan belyse resultaterne af biblioteksbesøg.

5.14.4 Omkostninger

Tabel 16 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn. Der er ikke tilstrækkeligt med erfaringer med forældrearrangementer, til at omkostningerne til disse kan opgøres.

Tabel 16 – Omkostningsvurdering, Glostrup Kommune

Aktivitet	Tværprofessionelle møder		Krop, sans og følelser
	Startsamtale	Forebyggende dialogmøde	
Involveret personale	1 pædagog 1 pædagogisk leder	1 pædagog 1 pædagogisk leder	2 pædagoger
Involveret samarbejdspartner	1 socialrådgiver 1 sundhedsplejerske	1 socialrådgiver 1 sundhedsplejerske 1 anden faglighed, for eksempel logopæd	0
Kadence og børn involveret	Ét møde per barn af 30 min.	Ét møde per barn af 1 time, forløb efter behov	Forløb for børnegruppe på 20

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Startsamtale	Forebyggende dialogmøde	Krop, sans og følelser
Pædagogisk personale	1,5	2,5	5
Pædagogisk leder	1,5	2,5	0
Vikarer	0,75	1	0
Samarbejdspartner	2	8,25	0
Etableringsomkostninger	200.000 kr.	185.000 kr.	25.000 kr.
Uddybning	Første og anden del af ICDP-uddannelsen	Køb af licens til TOPI og SOS-uddannelse	Betaling til DGI per forløb
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. etableringsomkostninger	2.078 kr.	5.257 kr.	85 kr.

5.15 Målrettet samarbejde mellem forældre, sundhedsplejen og dagtilbud, Silkeborg Kommune

5.15.1 Hovedresultat

I Silkeborg Kommune er indsatsen *Målrettet samarbejde mellem forældre, sundhedsplejen og dagtilbud* gennem projektperioden delvist modnet og i nogen grad implementeret i dagtilbud. Indsatsen har indeholdt de betydningsfulde elementer *Tværfaglig rådgivning i dagtilbud, Tematiserede forældrearrangementer og Styrkede tværfaglige møder*. Fund fra evalueringen indikerer, at det er lykkedes i højere grad at inddrage sundhedsplejersken i arbejdet med børns læring og trivsel.

5.15.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen er at sikre et tværfagligt perspektiv på børn i udsatte positioner. Dette gøres ved at skabe formelle såvel som uformelle rum i dagtilbuddet og legestuegrupper, hvori forældre, pædagogisk personale og sundhedsplejerske mødes. Målgruppen for indsatsen er alle børn i daginstitution og dagpleje. Indsatsen er bygget op omkring følgende aktiviteter:

- Familierum
- Fokuspå møder, forældremøder og personalemøder

5.15.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

Indsatsen er først konkretiseret i tilstrækkeligt omfang ved udgangen af projektperioden. Det har betydet, at den systematiske udbredelse af de fastlagte aktiviteter påbegyndtes i de afsluttende måneder af projektperioden. Dog har der gennem hele projektperioden i alle dagtilbud og dagplejegrupper været arbejdet med at implementere forskellige udgaver af indsatsen. Aktiviteterne har været søgt implementeret i seks aldersintegrerede dagtilbud og seks legestuegrupper for børn i dagpleje. Målgruppen har været hele børnegruppen, hvilket samlet set har været omkring 1.000 børn i hver dataperiode. Dette tal dækker over en stor variation, idet der i legestuegrupperne har været mellem 8 og 71 børn, mens der i dagtilbud har været mellem 41 og 379 børn.

Det er ikke muligt ud fra kvantitativt data at vurdere, om der har været en ensartet implementering af familierum på tværs af de involverede dagtilbud og legestuegrupper. I erfaringsopsamlingsinterviews med kommunen bliver der dog givet udtryk for, at der har været en varieret brug af sundhedsplejersken

på tværs af kommunen, alt efter hvor gode dagtilbud og legestuegrupper har været til at række ud. Dagplejen fremhæver selv, at de ikke har været involveret i samme omfang som dagtilbuddene i forbindelse med implementering af indsatsen grundet organisatoriske udfordringer.

Indsatsen er således samlet set kun implementeret delvist og kan derfor kun betragtes som modnet i mindre grad.

På tværs af aktiviteterne nævnes det som en forudsætning for en succesfuld implementering, at der udarbejdes drejebøger for samarbejdet med sundhedsplejersken, der konkret beskriver, hvornår og hvordan man inddrager denne i dagligdagen i dagtilbuddet eller legestuegruppen. Endvidere er det en fordel, hvis der udpeges tovholdere blandt både det pædagogiske og sundhedsfaglige personale, som har ansvaret for udbredelse og implementering af drejebøger. Det pointeres dog, at det er udfordrende at udforme og udbygge en klar systematik omkring sundhedsplejerskens rolle, da denne i høj grad er afhængig af relationen mellem den pågældende sundhedsplejerske og forældregruppen. Det er derfor en fordel, hvis en relativ stor andel af forældregruppen har en allerede etableret relation med sundhedsplejersken. Endelig påpeges det, at netop denne essentielle relation mellem forældre og sundhedsplejerske gør aktiviteterne meget personafhængige og derfor sårbare. En opsigelse eller længerevarende sygdom kan sætte samarbejdet på pause, samtidig med at det er udfordrende for en anden sundhedsplejerske at overtage opgaven.

Resultater

Idet indsatsen ikke er overgået til virkningsfasen, er det kvantitative datagrundlag ikke tilstrækkeligt til at undersøge mulige resultater forbundet med indsatsen. Dette afsnit vil derfor udelukkende behandle viden fra det gennemførte erfaringsopsamlingsinterview med deltagere fra puljeprojektet.

Ud over projektaktiviteterne har andre faktorer også påvirket børnene i projektperioden. Generelt vurderes det af projektledelsen, at børnenes læring og trivsel har været negativt påvirket af covid-19-tilpasninger. Idet puljeprojektet ikke er overgået til virkningsfasen, er det særligt udfordrende at vurdere, om projektaktiviteterne isoleret set har haft en indflydelse på børnenes læring og trivsel.

Familierum

Indhold og implementering

Sundhedsplejersken besøger én gang om måneden de enkelte steder på tidspunkter, hvor forældre er til stede. Det sker ofte i forbindelse med aflevering og hentning, men kan også være i forbindelse med andre arrangementer. Sundhedsplejersken står til rådighed for sparring med både forældre og det pædagogiske personale i to timer ved hvert besøg. Der er fokus på at skabe et uformelt rum, men der er mulighed for, at sundhedsplejersken kan trække sig tilbage til et lokale, hvis samtalen er af mere privat karakter. Aktiviteten har til formål at øge synligheden af sundhedsplejersken i dagtilbuddet og legestuegrupper.

Resultater

Der er generel enighed blandt de involverede parter om, at aktiviteten har givet forældre mulighed for at møde sundhedsplejersken uformelt, privat og uplanlagt, fordi det ikke har været nødvendigt på forhånd at aftale en tid til konsultation. Det er de fagprofessionelles oplevelse, at det for forældrene opleves mindre sårbart at henvende sig med udfordringer. Det er ligeledes de fagprofessionelles oplevelse, at det har været med til at skabe en styrket tryghed og tillid blandt forældregruppen. Den styrkede tillid opleves samtidig at have ændret forældrenes tilgang til det pædagogiske personale, hvor forældrene opleves mere modtagelige over for rådgivning og opfordringer herfra, hvilket har medført et bedre grundlag for at øge trivslen blandt børnene.

Fokuspå møder, forældremøder og personalemøder

Indhold og implementering

Sundhedsplejersken inviteres med til mødefora i dagtilbud og legestuegrupper for at bidrage med sin sundhedsfaglige viden. Disse mere formelle rum består af tværfaglige fokuspå møder hver anden uge, hvor også socialrådgiver deltager, fire årlige forældremøder og hyppige personalemøder. Formålet er, at sundhedsplejerskens kompetencer bringes i spil i udformning af specifikke indsatser målrettet børn i udsatte positioner samt gennem inspirationsoplæg til forældre og sparringssessioner med det pædagogiske personale. Sundhedsplejersken anvendes også til at underbygge tillidsfulde samarbejdsrelationer på tværs af alle parter som et genkendeligt ansigt for alle.

Der er i de seneste 12 måneder blevet afholdt 91 forældrearrangementer, og det er lykkedes alle dagtilbud og legestuegrupper at afholde mindst fire arrangementer. I samme periode er der blevet afholdt 111 tværfaglige møder,

der har resulteret i 100 interne indsatser. Her observeres det, at det overvejende er i dagtilbud og legestuegrupper med mange afholdte tværfaglige møder, at der igangsættes indsatser. Selvom aktiviteten ikke er fuldt implementeret, viser tallene, at der har været omfattende aktivitet.

Resultater

Sundhedsplejerskens deltagelse på flere forskellige mødefora sammen med pædagogisk personale har skabt en gensidig respekt og nysgerrighed i forhold til de respektive faglige områder. Alle parter har oplevet flere faglige synergier, som medfører, at man samlet set fremstår mere kompetent. Det pædagogiske personale har oplevet at have fået dannet en tættere relation til sundhedsplejersken. Det har ikke blot har skabt tryghed i det tværfaglige samarbejde, men også gjort det nemmere og mere naturligt at igangsætte tidlige indsatser, da der er flere øjne på barnets udvikling. Samtlige aktiviteter har været med til sikre et kontinuerligt sundhedsfagligt blik på barnet, hvor sundhedsplejersken følger barnet frem for at give slip ved 8-10-måneders besøget for først at møde barnet igen i børnehaveklassen. Helt konkret har sundhedsplejersken oplevet, at det i højere grad har været muligt at gribe hurtigere ind over for udfordringer med overvægt, der normalt først i skoleregi ville være blevet adresseret.

5.15.4 Omkostninger

Tabel 17 viser omkostningsvurderingen af de afholdte aktiviteter angivet som tidsforbrug i timer per aktivitet og omkostninger per barn.

Table 17 – Omkostningsvurdering, Silkeborg Kommune

Aktivitet	Familie- rum	Øvrige samarbejder	
		Fokus- møder	Forældre- møder
Involveret personale	1 pædagog 1 pædagogisk leder	1 pædagog 1 pædagogisk leder	2 pædagoger 1 pædagogisk leder
Involveret samarbejdspartner	1 sundhedsplejerske	1 sundhedsplejerske 1 socialrådgiver	1 sundhedsplejerske
Kadence og børn involveret	Hver måned med 4 børn	Tre møder om måneden med ét barn	En til to gange årligt med ca. 30 børn

Samlet tidsforbrug i timer per aktivitet

Aktivitet	Familie- rum	Fokus- møder	Forældre- møder
Pædagogisk personale	1	3	10,5
Pædagogisk leder	1	1,5	2,5
Vikarer	0	0	0
Samarbejdspartner	4,5	4	5
Etableringsomkostninger	40.998 kr.	40.998 kr.	40.998 kr.
Uddybning	Tre opstarts- og planlægningsmøder for alle involverede parter	Tre opstarts- og planlægningsmøder for alle involverede parter	Tre opstarts- og planlægningsmøder for alle involverede parter
Omkostninger i alt per barn per afholdt aktivitet ekskl. Etableringsomkostninger	633 kr.	3.164 kr.	220.

5.16 Læsevenner, Svendborg Kommune

5.16.1 Hovedresultat

I Svendborg Kommune blev indsatsen *Læsevenner* forsøgt modnet. Puljeprojektet stoppede i 2020 grundet en planlagt kortere projektperiode og udfordringer med covid-19. I puljeprojektet blev der udarbejdet en indsatsbeskrivelse, men denne er ikke blevet systematisk afprøvet og implementeret. Indsatsen kan således ikke siges at være modnet.

5.16.2 Indsatsen i overblik

Formålet med indsatsen var at styrke læring hos børn i udsatte positioner gennem sprogstimulerende aktiviteter i såvel dagtilbud som i hjemmet. Målgruppen for indsatsen er 3-6-årige børn i dagtilbud med mange børn i udsatte positioner, der har sproglige udfordringer. Indsatsen er bygget op om aktiviteten *Læseven*.

5.16.3 Aktiviteter og resultater

Resultater på tværs af aktiviteter

Indsatsen forblev i konkretiseringsfasen og stoppede efter aftale i 2020. Puljeprojektet havde desuden udfordringer med at rekruttere frivillige til at påtage sig rollen som læseven grundet covid-19-situationen. Der er derfor kun registreret data for periode 2 og kun for tre ud af otte dagtilbud. Indsatsen kan dermed ikke siges at være implementeret i betydeligt omfang.

Resultater

Idet indsatsen stoppede i 2020, og der kun er indsamlet begrænsede erfaringer med implementering af indsatsen, er det ikke muligt at anvende det kvantitative datasæt til at undersøge mulige sammenhænge mellem aktiviteter og resultater. Der er endvidere ikke gennemført erfaringsopsamlingsinterviews med Svendborg Kommune.

Læseven

Indhold og implementering

Frivillige borgere rekrutteres som læsevenner gennem kommunens frivilligkoordinator og biblioteket. Læsevennerne udstyres med læsekufferter, der indeholder læringsredskaber til at stimulere børnenes sprogkunderskaber. Hvert dagtilbud får tilknyttet en specifik læseven, som kommer ugentligt og læser op for og med børnene en time ad gangen. For udvalgte familier og børn

i udsatte positioner kan læsevennen ligeledes komme på besøg ugentligt i hjemmet. Endelig vil læsevennen sammen med familien besøge biblioteket hvert halve år for at give familien større kendskab og lyst til at gøre brug af de faciliteter og tilbud, som biblioteket tilbyder. For at opkvalificere de faglige kompetencer hos læsevennerne bliver der hvert halve år afholdt et fagligt arrangement for læsevennerne. Her deltager en sprogpædagog fra kommunens Interkulturelt Team og giver læsevennerne et kursus i dialogisk læsning.

I perioden oktober 2019 til februar 2020 var fem børn involveret. Det lykkedes alle tre dagtilbud at afholde aktiviteter i denne periode. Et enkelt dagtilbud formåede at gennemføre et hjemmebesøg, mens alle tre dagtilbud udleverede sprogkufferter.

5.16.4 Omkostninger

Idet indsatsens aktiviteter kun i meget lille omfang er blevet udbredt i projektperioden, er det ikke muligt at identificere omkostningerne.

6. Bilag A: Evalueringstilgang

I dette kapitel gives en kortfattet præsentation af den i evalueringen anvendte metodiske tilgang.

Evalueringen har både haft et formativt og et summativt aspekt. I denne rapport er det primært det summative aspekt af evalueringen, der afrapporteres. Dog skal det formative aspekt også kort præsenteres, da elementer af dette har været afgørende for den summative del af evalueringen.

6.1 Det formative element – tilgang og resultat

Det formative element har været bygget op om modning af indsatserne, hvor en løbende systematisk dataindsamling har muliggjort løbende systematiske datadrevne refleksioner hos projektdeltagerne i de enkelte puljeprojekter over sammenhængen mellem aktiviteter og resultater. Disse refleksioner har ført til løbende justeringer i og en modning af indsatsen. Indsatsen (der fungerer som samlebetegnelse for de aktiviteter, som er sat i værk i de dagtilbud, der indgår i det enkelte puljeprojekt) er beskrevet i en indsatsbeskrivelse for hvert puljeprojekt. Denne indsatsbeskrivelse indeholder blandt andet en illustration af den forståelse af sammenhængen mellem den indsats, der leveres i dagtilbuddet, og de resultater, der kommer ud af dette, som indsatsen er baseret på. Dette kaldes forandringsteorien i evalueringen og i resultaterne af denne.

På denne måde er indsatsbeskrivelserne fra hver af de 15 puljeprojekter, der er blevet udviklet løbende gennem hele projektperioden, et resultat af den formative del af evalueringen. Alle indsatsbeskrivelser, inklusive forandringsteorier, er vedlagt som bilag B. Indsatsbeskrivelserne er puljeprojekternes egne beskrivelser, der er udarbejdet i en skabelon, der er stillet til rådighed af evaluators. Skabelonen er blevet udarbejdet med udgangspunkt i Socialstyrelsens typologi for lovende praksis og Vidensdeklaration.⁶ Den løbende dataindsamling og de løbende refleksioner er ligeledes blevet faciliteret af evaluators.

Det formative aspekt bidrager således med en meget væsentlig del af resultaterne af det samlede projekt, nemlig de 15 indsatsbeskrivelser, hvoraf de 14 – gennem det summative aspekt – er blevet vurderet modnet.

---

⁶ <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/2020/haandbog-i-lovende-praksis-haeft-vidensbaseret-udvikling-af-sociale-indsatser>
<https://socialstyrelsen.dk/media/12699/Vidensdeklaration-FINAL-a.pdf>

6.2 Det summative aspekt – tilgang og resultat

Formålet med det summative aspekt er at vurdere, i hvilken grad de udviklede indsatsers kan opfattes som modnede ved projektperiodens afslutning. I denne vurdering tages der i hvert puljeprojekt stilling til:

- I hvor høj grad det er lykkedes at implementere indsatsen som beskrevet i indsatsbeskrivelsen, og i hvor høj grad forudsætningerne for dette er beskrevet.
- I hvor høj grad indsatsen har ført til positive resultater på organisatorisk niveau og borgerniveau.
- Hvilke omkostninger der knytter sig til indsatsen.

Covid-19

Covid-19-pandemien fra marts 2020 til januar 2022 har haft afgørende betydning for evalueringen. I en stor del af projektperioden, der løb fra efteråret 2018 til efteråret 2022, har alle dagtilbud i Danmark været massivt påvirket i den daglige praksis, og i perioder har pandemien betydet nedlukning. Mange af de planlagte projektaktiviteter har derfor måttet tilpasses eller aflyses. Flere puljeprojekter har dermed oplevet, at aktiviteterne ikke har kunnet udvikles og implementeres som planlagt i denne periode.

Udvikling og implementering har derfor taget længere tid i alle puljeprojekter end først planlagt. Det har betydet, at den periode, hvor virkningen af de implementerede aktiviteter har kunnet observeres og registreres, har været betydeligt afkortet.

Samlet set har covid-19-pandemien haft den konsekvens for evalueringen, at det kvantitative datagrundlag for vurdering af indsatsernes betydning for børns læring og trivsel er relativt begrænset. Der er derfor kun begrænset mulighed for at konkludere på indsatsernes virkning i forhold til netop læring og trivsel.

6.2.1 Kvantitative data

For at kunne vurdere a) omfanget af aktiviteter i puljeprojekternes indsats, b) resultater på organisatorisk niveau og c) resultater på borgerniveau er der løbende indsamlet standardiserede kvantitative data om disse forhold. Ud over at indgå i vurderingen i forbindelse med det summative aspekt af evalueringen har data også været anvendt i den formative del af evalueringen, som beskrevet ovenfor.

Data er blevet indsamlet løbende over 3,5 år opdelt i syv dataperioder. I hver af disse dataperioder er der for hvert enkelt puljeprojekt blevet udarbejdet en datarapport med udgangspunkt i det enkelte puljeprojekts specifikke forandringsteori og indsatsbeskrivelse. I dataperiode 3 er der ikke indsamlet data grundet covid-19-situationen.

Data er indsamlet af evaluator på baggrund af løbende registreringer af de relevante variable i det enkelte puljeprojekt. Registreringerne i puljeprojekterne er foretaget af og indsamlet i de enkelte deltagende dagtilbud, ofte i samarbejde mellem dagtilbudsleder og projektleder i det pågældende puljeprojekt. Evaluator har udviklet puljeprojektspecifikke registreringsark, der har understøttet dette arbejde.

Aktivitetsindikatorer

I forhold til vurderingen af implementeringsgraden er der indsamlet data om omfanget af aktiviteter i de enkelte dagtilbud, der har deltaget i puljeprojekterne. På tværs af puljeprojekterne er der blevet arbejdet med følgende aktivitetsindikatorer:

- Antal børn tilknyttet projektet.
- Antal gennemførte projektspecifikke hjemmebesøg.
- Antal udleverede sprogkufferter eller lignende.
- Antal gennemførte projektspecifikke forældrearrangementer.
- Antal deltagere i de projektspecifikke forældrearrangementer.
- Antal afholdte projektspecifikke tværfaglige møder.
- Antal børn, hvor der i perioden er igangsat projektspecifikke støttende indsatser for konkrete børn i dagtilbuddet – uden inddragelse af faggrupper, der ikke er en del af det daglige pædagogiske personale.
- Antal børn, hvor der i perioden er igangsat projektspecifikke støttende indsatser for konkrete børn i dagtilbuddet – i samarbejde med repræsentanter for faggrupper, der ikke er en del af det daglige pædagogiske personale i dagtilbuddet.

Dataindsamlingen har været tilpasset det enkelte puljeprojekt. Dette betyder, at puljeprojekter ikke har indsamlet data om alle indikatorer men kun for dem, der har været relevante for det enkelte puljeprojekt.

Resultatindikatorer

På tværs af puljeprojekterne er der blevet arbejdet med følgende indikatorer for resultater på organisatorisk niveau:

- *Styrket forældresamarbejde*, hvor personale i dagtilbud har vurderet tre spørgsmål på en skala fra 1 til 7:
  - I hvilken grad er den daglige kontakt med forældre til børn i udsatte positioner målrettet og systematisk?
  - I hvilken grad er forældrene inddraget i dagtilbuddets indsats for det enkelte barn i en udsat position?
  - I hvilken grad bidrager forældremøderne i dagtilbuddet til samarbejde med forældrene om læring og trivsel?
- *Styrket samarbejde med andre faggrupper*, hvor personale i dagtilbud har vurderet fem spørgsmål på en skala fra 1 til 7:
  - I hvilken grad er kommunikationen med den primære samarbejdspartner tilstrækkelig hyppig?
  - I hvilken grad er kommunikationen med øvrige eksterne samarbejdspartnere tilstrækkelig hyppig?
  - I hvilken grad fører samarbejdet med den primære samarbejdspartner til bedre indsatser for det enkelte barn?
  - I hvilken grad fører samarbejdet med øvrige eksterne samarbejdspartnere til bedre indsatser for det enkelte barn?
  - I hvilken grad fører samarbejdet med den primære samarbejdspartner til nye kompetencer hos det pædagogiske personale i dagtilbuddet?

På tværs af puljeprojekterne er der desuden blevet arbejdet med følgende indikatorer for virkning på borgerniveau:

- *Behov for støtte* målt ved omfanget af indstillinger til PPR, underretninger eller til anden specialiseret (visiteret) støtte.
- *Antal børn, hvor skolestart er udskudt.*
- *Antal børn, der begynder skole med særlig støtte.*
- *Trivsel* målt på en trepunktskala, hvor det pædagogiske personale vurderer, om barnet er i grøn, gul eller rød position.
- *Sprogudvikling* målt på en trepunktskala, hvor det pædagogiske personale vurderer, om barnet er i grøn, gul eller rød position.

Også dataindsamlingen om resultater har været tilpasset det enkelte puljeprojekt. Dette betyder også her, at alle puljeprojekter ikke har indsamlet data om alle indikatorer, men kun for de, for det enkelte puljeprojekt, relevante indikatorer.

For alle puljeprojekter har det dog i forhold til resultatdata været gældende, at der enten skulle indsamles data om samarbejde med forældre eller samarbejde med andre faggrupper – eller begge typer af samarbejde. Ligeledes har det været gældende, at der enten skulle indsamles data om de tilknyttede børns trivsel eller sprogudvikling – eller begge dele.

I forbindelse med indsamling af data om trivsel og sprogudvikling har puljeprojekterne haft mulighed for selv at beslutte, hvilket konkret redskab de har anvendt til henholdsvis trivsels- og sprogudviklingsvurdering. Nogle puljeprojekter har kunne benytte redskaber som den pågældende kommune anvendte i forvejen, mens andre har anvendt puljeprojektet til at indføre en ny standardiseret metode. De redskaber, der i puljeprojekterne har været anvendt til trivselsvurdering, er ADBB, TOPI, Kompetencehjulet og Trivsels- eller Børnelinealen. Uafhængigt af det anvendte redskab har puljeprojekterne i projektperioden skulle "oversætte" svarene fra trivselsvurderingerne til en trepunktsskala, der svarer til den skala, der anvendes i TOPI (der også er det mest udbredte redskab). Her har det været afgørende, at det enkelte puljeprojekt har anvendt den samme oversættelsesmetode gennem hele projektperioden, så det har kunnet sikres, at udviklingen i trivselsniveau har kunnet følges og sammenlignes over hele perioden.

I forhold til sprogvurderingerne har langt de fleste puljeprojekter anvendt kommunens i forvejen eksisterende sprogvurderingsmetode, der inddeler børnene i tre niveauer i forhold til den sproglige udvikling. Enkelte puljeprojekter har anvendt kompetencehjulet og har lavet deres egen oversættelse af resultaterne af kompetencejuls vurderingen til en trepunktsskala.

Trivsels- og sprogvurderingerne er således ikke fuldt ud sammenlignelige på tværs af puljeprojekter, men er sammenlignelige inden for det enkelte puljeprojekt over tid og på tværs af de deltagende dagtilbud i det enkelte puljeprojekt.

Der er indsamlet data på børn, der er inkluderet i indsatsen i de pågældende dataperioder og børn, der er gået ud siden sidste dataperiode. Dette sikrer, at fundene i udvikling af læring og trivsel delvist kan kontrolleres for til- og afgang af børn på de enkelte dagtilbud.

6.2.2 Erfaringsopsamlingsinterviews

I forbindelse med afslutningen af projektperioden er der blevet gennemført semistrukturerede erfaringsopsamlingsinterviews med alle puljeprojekter. Disse er blevet gennemført som fokusgruppeinterviews, hvor projektledelse,

dagtilbudsledere og -medarbejdere og repræsentanter for relevante samarbejdspartnere har deltaget. Formålet med interviewene har været at indsamle viden om, hvilke erfaringer puljeprojekterne har gjort sig, og hvad der er vigtigt for andre kommuner og dagtilbud at være opmærksomme på, hvis man ønsker at implementere en indsats som deres. Endvidere har interviewet handlet om at få dybere forståelse for puljeprojekternes aktiviteter og hvilke af disse, der ifølge de professionelle har haft størst betydning for børnenes læring og trivsel.

Der er således ikke indhentet kvalitative data fra børn og forældre, da rammerne for evalueringen ikke har tilladt dette.

6.2.3 Omkostningsvurdering

I forbindelse med afslutningen af projektperioden er der desuden blevet gennemført et struktureret interview med hvert enkelt puljeprojekt med henblik på at vurdere, hvilke omkostninger der har været forbundet med de afprøvede aktiviteter. Der er her taget højde for såvel etableringsomkostninger som løbende omkostninger.

De løbende omkostninger er defineret som lønudgifterne tilknyttet de respektive medarbejders samlede tidsforbrug på forberedelse, afholdelse og opsamling samt vikardækning i forbindelse med afholdelse af hver enkelt af de aktiviteter, den samlede indsats i pågældende puljeprojekt består af. Omkostningen opgøres som de afholdte udgifter, når aktiviteten gennemføres én gang for et givent antal børn. Ved hjælp af en årsværksdefinition på 1.600 timer, et overhead på 20% og gennemsnitlige årslønninger fra kommunernes og regionernes løndatakontors SIRKA-database, omregnes det samlede tidsforbrug til omkostninger per barn per afholdt aktivitet. Hertil opgøres separat eventuelle etableringsomkostninger, som puljeprojekterne har afholdt i forbindelse med indsatsens opstart og udbredelse. Disse etableringsomkostninger er opgjort samlet, og en note uddyber, hvilke specifikke aktiviteter og materialer beløbet dækker over. Tidsforbruget forbundet med de løbende omkostninger og etableringsomkostningerne er som nævnt opgjort i samarbejde med de enkelte kommuner.

Det er her værd at pointere, at samtlige indsatser har været igennem en længere konkretiseringsfase, hvor udviklingsaktiviteterne har været finansieret af projektmidler, der ikke er medtaget i vurderingen af omkostningerne.

6.2.4 Spørgeskemaundersøgelse

For at få indblik i puljeprosjekternes vurdering af, hvilke øvrige generelle forhold der har haft betydning for udviklingen i børnenes læring og trivsel i projektperioden, har projektlederne besvaret et spørgeskema om dette. I spørgeskemaet har projektlederne fået mulighed for at angive de forhold, som ifølge deres vurdering har haft størst positiv eller negativ betydning for udviklingen i børn i udsatte positioners læring og trivsel i den seneste del af projektperioden.

ISBN: 978-87-974361-1-0
Udgivet af Implement Press
Udarbejdet af Implement Consulting Group og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
Udarbejdet for Børne- og Undervisningsministeriet
Udgivet 2023

Børne- og Undervisningsministeriet

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Tlf. 3392 5000
uvm@uvm.dk